

ARMENIERVENNEN

Nr. 1-2

Januar-Februar 1922

2. Aarg.

Et Lynglimt?

Inden ret længe synes det at stride mod en Afgørelse af Krigen mellem Grækenland og den tyrkiske Oprørsfører Mustafa Kemal Pasja. — Stormagtsforbundet synes enigt om, at denne opslidende uafgørlige Kamp i det vestlige Lilleasien maa bringes til Ophør, og i Grækenland selv er en vis Træthed ved at brede sig. Midlerne til at føre Felttoget til en lykkelig Ende er ved at svinde og Haabet vel med dem. — En Mægling kan derfor forudses. Hvordan alt vil blive ordnet mellem Grækenland og det asiatiske Tyrki, hvor Grænsen vil blive draget paa den trafikke Hals, det er alt uviist, men det tør vel menes, at denne sidste Lejlighed til at faa det armeniske Folks Stilling retslig ordnet, vil blive brugt. De store Røster om en Nykæmpelse af Armenien er forlængst henvejrede, Sevresfredens Bestemmelser om et uafhængigt rigt Armenien, hvis Grænser skulde fastlægges af Amerikas daværende Præsident, Wilson, er sprængt af den senere Londonprotokol, hvor man dog opnaaede at faa Mustafa Kemals Samtykke til at aftræde et Omraade til Resterne af det armeniske Folk som et sikret nationalt Hjemsted.

Det er denne Bestemmelse, der nu maa søges gennemført ved den afsluttende Fred. Mod visse Indrømmelser til Tyrki kan dette opnaas. Men alle véd, at en blot og bar Papirsvedtagelse er intet værd. Der maa straks strides til den virkelige Gennemførelse, og denne maa værnes. —

I Armeniens Benneres Kredse, særlig i Armeniervennernes Liga, maa ét Krav søges gennemført.

Det Omraade, der aflæres af det armeniske Land som et Landestæd for de Folkesplinter, der her kan samles, maa værnes den første svære Tid.

„Folkernes Forbund“ maa her gribe ind og under dets Førelse og Ansvar maa en Politivagt af neutrale Nationers Soldater organiseres, i Lighed med, hvad der tilsigtedes overfor Lithauen, da Vilnas Stækne var under Dvervejelse.

En Vagt, soag i Tal, men stærk ved sin Stilling som Europas Vilje, maa en Tidlang gøre Tyrkiets mahammedanske Folk klare over, at her raader en mægtigere Vilje end det armeniske Folks Ret.

Det er vor Tanke, at de fem Nationer, Svejts, Holland, Sverige, Norge og Danmark hver sender et militært Korps paa 200 Mand til det frigørte Omraade og disse sørger for Grænsens og Landets Fred.

Det træffer sig saa lykkeligt, at der findes en norsk Mand som Oberst Hoff. Han var den allerede udsendte, af Stormagterne indtvungne Kommisær for Øst-Armenien, da Verdenskrigen og Tyrkiets Deltagelse i den kuldstædede al Ordning og tvang ham bort igen. Nu vilde han være den rette Mand at tilbyde Førerstillingen ved det udsendte samlede Militærkorps.

At der i hvert af de fem Lande, ikke mindre i vort Danmark end i de andre, vil findes 200 unge Mænd, som vil melde sig til dette store Hverv, trivler vi ikke om.

Maahte en nær Fremtid give os Ret i vort Haab om, at ogsaa Danmark maa yde sin Hjælp til at bøde

lidt paa vor Tids største Skændsel, det armeniske Folks gruelige Mis-handling.

Tragedien i Cilicien.

Et Nødraab.

I „The Near East“ for den 12. Januar finder vi følgende Indlæg fra en armenisk Politiker, der er flygtet fra Cilicien til Nicosia paa Cypren:

„Franskmændene og Tyrkerne regner uden Tvivl med, at de har opnaaet væsentlige politiske og økonomiske Fordele ved den Dverenskomst, de har sluttet i Angora til Skade for Englands Prestige og til Ulykke for de 200,000 Kristne i Cilicien. Men de maa ogsaa regne med, at den offentlige Mening i hele den civiliserede Verden rejser sig i Indignation over den fransk-kemalistiske Traktat, at Downing Street og det hvide Hus protesterer mod den Graadighedens Politil, som lægger Øisen ved Roden af det Samarbejdet Træ, under hvis Skygge Ententen vant sin store Sejr. Offentlighedens Misbilligelse som de diplomatisk Gnidninger vil dog sandsynligvis før eller senere svinde, og tilbage bliver den forræderiske Dverenskomst, som et fait accompli. Gaar det virkelig saaledes? Vil de Millioner af Mænd og Kvinder, hvis Sønner, Ægtemænd og Brødre kæmpede mod det prøssiske Princip „Magten fremfor Retten“, vil de allierede Folk tillade, at den berngtede Angora-Traktat bliver et fait accompli, som udsætter de Hundredtusinder af Armeniere og andre Kristne, der var samlede sammen i Cilicien, og som man Hundreder af Gange havde til-

sikret Retten til at leve i Fred, for Nød eller Undergang. Tusinder af mine Landsmænd er flygtet fra Mersina og flakker om paa Lykke og Fromme. De kan ikke mere leve i det Land, i hvilket de har boet og bygget. Der er de overgivet til blodtørstige Tyrkere, hvis Løfter kun er „Lapper Papir“. Cypren kan kun optage 4000 Flygtninge, Syrien har lukket sine Grænser, Ægypten stiller sig paa lignende Maade, og Mængder af flygtede Armeniere maatte i Dagevis pløje Middelhavets Bølger, inden de overhovedet fandt et Sted — nogle af de græske Der i Ægæerhavet — hvor de fik Lov til at lande.

Hvad ondt har Ciliciens Kristne bedrevet, siden de skulde lide denne Slæbne. I sin Tid forlangte Frankrig, at Cilicien skulde være fransk Interessens-øer (Cykes-Picot Overenskomsten af 1916) og derfor blev den engelske Hærs Beskyttelse unddraget dem kort efter Baabenstilstanden. Og nu er de overgivet i deres Dødsfjenders Bold!

„Le Matin“ har kynisk erklæret, at Massakrerne i 1915—16 var en Følge af Krigen, og at der nu da der er Fred med Tyrkiet, heller ikke er Fare for de Kristnes Liv. Kan man saa let føre Fokk bag Lyset?

Den engelske Offentlighed i hvert Fald husker dog Bloddagene i 1894—95—96 og i 1909. Var der da dengang Krig med Tyrkiet?

Vi lader os ikke mere lede paa Bildspor af Løfter, der glemmes Dagen efter, eller af Traktater, der alt for hurtigt bliver til Papirlapper, men vi forlanger i Kraft af vore Ofre for de Allieredes Sag og i Retsfærdighedens og Civilisationens Navn, at der gøres en Ende paa de umenneskelige Handlinger, der forsfæster en hel Nation paa Vindesnygens og den politiske Opportunismes Kors.

Armeniernes Lidelser under Krigen kan aldrig glemmes, men deres Elendighed efter Krigens Slutning er maaske endnu mere opværende, fordi den direkte eller indirekte skyldes de Allieredes og særlig Frankrigs Politik.

Armenierne lytter til Englands Røst, om der dog ikke deraf skulde komme et Hjælpens Ord til de uheldige.

R. Takvorian.

I tunge Tider.

Af et Brev fra Froken Karen Jeppe til Komiteen.

Hvad Forandringen i de politiske Forhold i Fremtiden kan medføre for Cilicien og Nord-Syrien, er mig endnu uklart; men jeg holder naturligvis Øjnene aabne og agter paa Tidernes Tegne.

Patriarken fra Sis er her i disse Dage, og jeg har haft Bøjlighed til at tale med ham. Han anslaaar Tallet paa de Kristne, der er udrændrede fra Distriktet omkring Adana, Tarsus og Mersina til 50,000, mellem dem 30—40,000 Armeniere. Hvor de er tagne hen, har jeg ikke kunnet faa sikkert at vide. 3000 skal være paa Cypren, en hel Del i Ægypten, Smyrna, Trakien og paa de græske Der.

Her til Aleppo er der ikke flygtet mange. Armenierne fra Antab og Killis har søgt om at komme hertil, og jeg har understøttet denne Ansøgning i et Brev til Genève. Om det nytter noget, er jo et stort Spørgsmaal; men det var i hvert Fald det eneste, jeg kunde gøre. Foreløbig holder Franskmændene dem tilbage i Antab.

Armenierne fra Dörtjol er ikke udrændrede, hedder det, og andre søger dertil. Det forlyder, at Eggen omkring Alexandrette-Bugten indtil Diklan-Floden skal forblive i Franskmændenes Besiddelse; men om det har noget paa sig, ved jeg ikke.

I det hele taget er Situationen her yderst uklar og egentlig usikker.

Jeg finder dog, at vi ubetinget maa benytte de sidste Tildragelser til en udstrakt Agitation; for nu kaldes der paa os. Vi maa bidrage vort til at hjælpe disse hjemløse Mennesker paa Fode igen, og det er ikke Almisse, der nu kræves af os, det er Arbejdsmuligheder, vi maa skabe.

Nu ser vi Tiden an, og naar jeg bliver helt klar over, hvor alle disse Flygtninge er tagne hen, og hvor den største Nød findes, saa menér jeg, at jeg bør tage derhen. Det Arbejde, jeg hidtil har gjort, er jo ikke derfor spildt, det kan lige saa godt fortsættes paa et andet Sted.

Fremfor alt søger jeg naturligvis Handelsforbindelser.

En armenisk Handelsressende fra Paris har været her. Han interesserede sig meget for vore armeniske Kvinders Kunsthaandværks-Produkter, og det sidste Brev fra ham langhaabesfuldt; det lader til, at et Par af de store Modemagasiner vil forsøge sig med det. Nu faar vi se, hvad det bliver til.

Siden har her været en Repræsentant for et stort amerikansk Firma, der beskæftiger Tusinder af Arbejderinder rundt om i Verden. Han syntes ogsaa godt om Arbejderne.

Heldigvis ligger Banskiligheden ikke saa meget i Stingene, dem lærer de armeniske Kvinder hurtigt, det søere er at faa fat i de rigtige Farver og Stoffer, at finde de rigtige Motiver og Kompositioner, og saa faa det hele sat op paa den rigtige Maade.

Jeg har suppleret Enstuen med et Bæveri. Det har jo altid været min Yndlingsidé at have mere end et Ben at staa paa. Det, jeg stiller an af den Slags, afhænger ganske af Forholdene paa det Sted, hvor jeg slaar mig ned. Bæveri gaar brillant i Aleppo, mit naturligvis ogsaa.

Sagen med Fokkenes Forbund er jo desværre for Djebildet næsten helt løst i Staa. Hvad kan det nytte at tage armeniske Kvinder og Børn ud af de muhamedanske Huse, naar Armenierne ikke mere har noget blivende Sted i Verden?

Min Fremgangsmaade for at faa fat i de uheldige Kvinder var at lette og opmuntre deres Flugt, og det begyndte at gaa helt flinkt. Det Spørgsmaal præsenterede sig allerede, hvad der skulde gøres med Flygtningene. De svenske Penge kom svært tilpas paa det Omraade. Nu kommer der foreløbig slet ikke flere Flygtninge!

Jøvrigt har jeg det rent privat udmærket. Her er storartet i Aleppos Haver; jeg synes aldrig, jeg har samlet saa mange Kræfter som

i de Maaneder, jeg har boet her. Livet i Orienten er, tror jeg, meget bedre for mig end Livet i Europa.

Jeg ønsker alle mine Venner i Danmark et rigtigt godt og glædeligt Nytaar.

Karen Jeppe.

Armenisk Udsalg.

Da Frøken Jeppe var hjemme paa sit første Danmarksbesøg, talte vi en Dag om, hvor ønskeligt det var, om hun havde lidt flere Penge at disponere over, end de Bidrag, vi samlede ind til de ti „danste“ Drenges Underhold i Børnehjemmet. Der var saa bundløs Nød og Elendighed i Urfa og i Garmush, en lille By tæt ved. „Det hele er en eneste Fattiggård,“ sagde hun. Hvor kunde hun saa lade være at drive Lidt Fattigpleje mellem alle de Staller!

Jeg foreslog hende da at købe ejendommeligt og morsomme Ting ind, rigtig armeniske, som vi kunde holde Udsalg med — en Bazar, ikke med de vante hjemmagjorte Dyse-
duge, Brødervietter og Lomme-
lædemapper, men udelukkende med Ting derovre fra. Og hvad den indbragte, kunde fordeles mellem hendes fattige.

Hun gik straks ind paa Tanken — men de andre af vor Bestyrelse turde ikke risikere Indtægtens Summen. Indtægten var for usikker; jeg blev overstemt.

Saa gav jeg blot Frk. Jeppe to Hundrede Kroner med og sagde: „Køb ind for dem! Saa skal jeg se, hvad jeg kan faa ud af det.“

Da hun kom tilbage til Urfa, gav hun sig til at købe ind — energisk og forbløffende dygtig, som hun er til alt. Det rygtedes snart, at man kunde afhænde alle Slags Snurrepiberier til hende, og flere kom og solgte Genstande. En Mand mødte med en lille Metaltingest, han havde fundet paa sin Modding — og blev overvældet, da hun gav ham de Pjastre, der i vore Penge svarer til to Kroner. Hun tænkte selv, at hun havde forkøbt sig; men da den sorte Tingest blev renset, viste den sig at være et lille antikt Keltivie-Hjæst af udgraveret Sølv.

En fattig, fattig Kone i Garmush, som jeg gennem Frk. Jeppe havde støttet en Smule, blev saa ivrig efter at gøre sit til, at mit Udsalg

kunde lykkes, at hun snede to Duffer af brogede Klude, som hun forærede Frk. Jeppe til det. Hun havde afslaaet en lang Lof af sit eget sorte Haar til Fletninger til den ene. (Jeg græd, da jeg pakkede de Duffer ud! Jeg saa hende for mig, den stakkels Armenierinde — saa forarmet, som vi knap kan tænke os det — der i sit tomme, glædesløse Hjem havde pillet sammen til dem og spyt dem med sine afmagrede, flinke Hænder for at glæde mig).

Mange Kvinder faldt deres Broderier, gamle gulnede Familienstykker eller nyere Ting. Hovedduge, Haandklæder, Brudesærte, udnyede i Arabesker med Guld og Silke — et Lille Billede paa deres Hjemlands blussende, brogede Flora. Thi naar den lange Vinters Sne og Is af Joraaarsolen forvandles til rislende Vand, da grønnes Armeniens Jord som med et Slag, og et Væld af mangefarvede Blomster brænder frem af dens Skod, — skarlagensrøde Tulipaner, gule og violfarvede Anemoner, Perlehyacinter, Orkids og Purpurliker. . . . Og som det Blomsteflor er straalet ind i deres Døne, saadan har Armeniens Kvinder gennem alle Tider, med Instinktets Barne-Sikkerhed, kunsthærdigt gengivet det med Guld- og Silketraad. De har siddet bøiede over det Arbejde oppe paa det flade Tag under Sommeren og ved den brede Arne midt i Stuen om Vinteren. Og medens de drog Naalen ud og ind, har de sunget deres Folks tungindige Sange om den lille Hyrbedreng, der aldrig kunde glemme K. liliën, hvor vidt hans Fod end bar ham ud, og om Moderfloden Arax, der en Gang var smykket med Roser som en Brud, men nu rinder graadtungt mellem øde Bredder. . . .

Hvide Broderier, Lærredssøm og Kniplinger, købte Frk. Jeppe ogsaa ind, og da hun syntes, det tegnede saa godt, skød hun selv en Sum Penge til. Sløjd fra Drengene i Børnehjemmet skulde jo ogsaa med,

og Metalvarer fra de dygtige Sølvsmede i Urfa, Smykker, Glade, Røggjælar og Badekopper, som Kvindene sidder med i Haanden i de tyrkiske Bæde, naar de vel er indsebede, for at hælde det varme Vand over sig med dem. Disse Badekopper, der kunde anvendes til B. sikkort- og Konfektstaaele eller til Blomster, havde den Ejendommelighed, at de alle bar en Due paa Hanken og en lille Fisk i Bunden — oldfirkelige Symboler paa tyrkiske Brugsgenstande! Og nu er jo Urfa, det gamle Edessa, den ældste kristne By i Verden, derfor faldt det os ind, om ikke disse Badekopper kunde være lavede efter antikke Daabsstaaele, som man i den gregorianske Kirke havde benyttet til Overhældninger. Denne Gissning forhøjede vor Interesse for de smaa Kar.

Hvor ventede jeg med Spænding paa den Kasse, og hvor blev den pakket ud med Nysgjerrighed og Glæde. Al Vellystighed med at modtage den og saa den bragt tilhuse, overtog vor mageløse Kasserer, Groscherer Bockelund, og Bestyrelsen overtog Udtagene for Avertissementer, Leje af Salen og desl. Det lykkedes at faa Pressen til at interessere sig for Sagen, og Bazaren blev afholdt i Grundtvigs Hus.

Resultatet var langt over Forventning. Folk stormede Huset. Vi aabnede Kl. 1 og Kl. 3 kom en Herre af mine Bekendte for at udsøge sig en Genstand. Vi havde da, siger og skriver, kun en lille broderet Halsstrimmel tilbage at byde ham! De, som kom senere, blev vrede, fordi vi havde „narret dem hen i et tomt Hus“, men det kunde vi jo ikke gøre for.

Efter dette mere end heldige Udsalg blev Afholdelsen af lignende Udsalg fra Tid til anden optaget som et Led af vor Virksomhed. Foruden at skaffe en højst tiltrængt Indtægt kunde de jo ogsaa sprede Kendskab til det armeniske Folk, dets Kultur og Industri. Tre-fire Bazarer er ogsaa siden bleven afholdt. I 1908 var Frøken Jeppe selv tilstede ved en af dem. Og da hun efter et senere Besøg — i 1913 — rejste tilbage igen, havde hun en større Sum Penge og en lang Liste med til Indtægt af Genstande til en ny Bazar. Disse blev alle anskaffede i Joraaaret 1914, og i Løbet af Somme-

ren blev Kassen affendt fra Urfa. Men den kom ikke videre end til Aleppo. Saa brød den store Storm løs, som vi kalder Verdenskrigen.

I syv lange, bitre Aar har nu den Kasse henstaaet i Aleppo. Og imedens er alle de Hænder, som har forarbejdet eller forhandlet Genstandene i den, blevne kolde og livløse. Udryddelsesdommen, der altid har hængt som et Damokles Sværd over det armeniske Folk, er taget op til Guldbrydelse. Folket er drevet tilbøje udover alle vilde Veje i det hærgede Land. Gennem Dage og Nætter, Uger og Maanedes har Armenien gennidt af de Tusinders og atter Tusinders hjemløse, dødstrætte, slæbende Gudsflag, disse Gudsflag, som vi, der elsker det Land, har hørt langt ind i vore Drømme, disse Gudsflag, der alle bar ind som i Livens Hule, hvorfra kun enkelte svage, famlende Spor peger udad igen.

Nu da Frk. Jeppe er rejst over til Aleppo, hvor hun foreløbig har slaaet sig ned, har hun faaet den Kasse fra 1914 affendt hertil, og den er lykkelig og vel ankommen. Men nu kunde man gerne græde — bittert og endeløst — over hver eneste Genstand i den. Thi, som Frk. Jeppe skriver: „Det er altsammen Farvel fra Urfa, det Urfa, vi har kendt og elsket — det armeniske Urfa, som ikke er mere.“

Som Folket selv gif jo dets Kultur og Industri saa at sige tilgrunde. De saa dødsstræmte og spredte Armeniere, som er tilbage, kan nu vanskeligt samle sig til at gøde det, som deres Evner, Anlæg og Traditioner gav sig saa ejendommelige og skønne Udslag i. Frk. Jeppe har gennem en Enkelt, hun har oprettet for nogle af de uheldige Kvinder, søgt ikke blot at sikre dem Erhvervet, men ogsaa at genoplive den gamle Kunst i Haandarbejdet. Men det er jo vanskeligt, og det gaar langsomt, thi Kvinderne er saa forkomne og medtagne, saa fortvivlede eller sløre, at det er, som om de havde glemt, hvad de for har kunnet. Derfor er Tingene i Kassen blevne saa værdifulde, fordi der ikke længer kan skaffes Magen til dem.

Naar vi nu breder dem ud for os, disse Haandarbejder, hvor Blomsterne ranker sig, som Armeniens Kvinder i soundre Dage sankede over Engene og fæstede paa Klæ-

det med deres flittige og kunstfærdige Naal, saa nymmer det smerteligt i vor Tanke:

„Ved Ararats Fod der blomstred' en
Have,
hvor Markens Liljer blussed' i tusind-
foldig Glød.
Men alle Havens Blomster er visned'
mellem Grave.
Kun blege Dødningsfalter den bærer nu
i Stød.“

— Med disse gamle Skatte og med Prøver paa de Broderier, som Kvinderne paa Froken Jepses Skole nu har lært at forarbejde, tænker vi at holde et Udsalg i første Halvdel af Marts.

Det bliver antageligt i K. F. U. K.s nye Bygning i Rannisestræde 19 — men baade Dag og Sted vil siden nærmere blive bekendtgjort i Dagspressen. Vi haaber, at alle, som har Interesse og Hjerte for Martyrfolket derovre mod Ost, vil komme og tage vore Genstande i Djesyn — og maasse faa Lyst til at sikre sig en Erindring om det, plukke en af Blomsterne derovre fra, som nu er visnede.

Dermed gdes der ogsaa en Skærv til dem, der endnu er tilbage og hvis Jammer og Nød er større, end vi kan skildre den.

Ingeborg M. Siel.

Hjemsteder for det armeniske Folk.

II.

(Fortættelse.)

Hvad Sicilien angaar, saa har Sévrestraktaten stillet den største Del af dette Land under tyrkisk Herredømme, idet Frankrig under sit Mandat kun har faaet en smal Kyststrimmel. Da Frankrig efter Vaabenstilstanden tilkendegav som sin Hensigt at sætte sig fast i, occupere, Sicilien, erklærede den armeniske Befolkning til den franske Regering, at den modtog denne Occupation med Tillid forudsat, at den blev virksom og suveræn. Paa denne Maade vilde der mellem Sydgrensen af den fremtidige armeniske Stat, der berører det nordlige Omraade af Middelhavslandet, som er under Frankrigs Varetægt, ikke være noget Brud i den Dæmning, som i Menneskelighedens og Fredens Interesse burde forbinde de to Havne, Middelhavet og Sortehavet.

Men efter at Frankrig havde opgivet Herredømmet over dette Land, saa man Ententens Politik vende om til en Tyrkerkærlighed, der kun forhauser dem, som ikke kender til „den høje Finans“ og dens Indflydelse, og hvad en mere eller mindre hæderlig Presse og en vis Litteratur har udvirket.

Hvordan nu end alt forholder sig, saa beder de armeniske Fædrelandsvenner inderligt det frjindede og ædelmodige Frankrig, som de elsker trods de forbigaaende Fejltrin i dets Politik, der forraader dets sande Traditioner, om at gaa ind paa at

oprette under sit Værn et eller andet Sted i Cilicien et Hjemsted for Armeniere, hvor de overlevende af en Befolkning, der for de to Trediedele er forsvundne fra deres gamle Land, Lille Armenien, kan faa Lov til at leve i Sikkerhed og under egen Administration.

Vi vil ikke give os af med at bedømme de Indrømmelser, som de Allierede har gjort Tyrkiet, og som delvis forklæres ved Kong Konstantins Tilbagevenden til Grækenlands Trone.

Idet vi ikke ændser alt, hvad der angaar Smyrna og Trakien, for ene at holde os til det armeniske Spørgsmaal, beklager vi levende, at Ententen i London har handlet saa hensynsløst med de Forpligtelser, man i Sévrestraktaten havde paataget sig overfor Armenien; Ententens Statsmænd havde selv udarbejdet de Bestemmelser, der ikke alene gif tid paa at sætte en Grænse for Mishandling og Myrderier, men som skulde ophæve Marsagen til Sammenstød i Lilleasien.

Man maa nemlig ikke tabe af Syne, at det smertelige armeniske Spørgsmaal har sit Udspring i Tyrkiets blodige Forsølgelser, som har trunget Sévrestraktatens Bestemmelser om Armenien i Stormagternes Ben. Hvordan skal man da forstå, at man under Londonkonferencen har ladet de armeniske Udsendinge vente i Forvaretskædet, me-

dens de allierede Statsmænd forhandlede med Udsendinge fra Ungararegeringen, blandt hvem der befandt sig Personer, der uatterlig havde deltaget i Tilrettelæggning af Myrderier og Boldsuddrøffer?

Netop paa det Tidspunkt blev en Overenskomst sluttet, som tilbagegav til Tyrkiet uden Hensyn til, hvad Cérrestraktaten bestemte, hele det Omraade som Frankrig skulde have Mandat over i Cilicien og Osten derfor og som for Armenierne i de Egne dannede det sidste Tilflugtssted, hvor de kunde leve i Fred.

Det, der gør den nuværende Stilling saa alvorlig er, at denne fransk-tyrkiske Overenskomst fastsætter Rømningen af hele Cilicien af de franske Tropper med kort Frist, uden at Skerhedem for Armenierne eller de øvrige Kristne er værnnet ved andet end de døde Papirparagrafer i Cérrestraktaten, som vedrører de religiøse Mindretal i det tyrkiske Rige, og selv disse Bestemmelser er saa meget mere utilstrækkelige som det Gendarmeri, der er forudsat ved Londontraktaten, skal lægges under tyrkisk Kommando med den spinkle Hjælp af nogle franske Officerer, der er stillet til Raadighed.

Med andre Ord, de armeniske Følterester er paany overgivne til deres Forsølgeres Raade og prisgivne deres Hævn, saa meget mere grusom, fordi de har taget Frankrigs Parti mod Kemalisterne lige indtil den Stund, da den franske Politik i Cilicien blev aabenbart tyrkervendig.

Vi aftrykker her de Lykønskninger, som Oberstløjtnant Andréa henvendte til de Armeniere, som har forsvaret Antab ved de franske Soldaters Side:

Antab, 10. Februar 1921.

I det Øjeblik, da Lykken har kronet Troppernes Anstrængelser, sender Oberstlieutenant Andréa, Oberstbefalende over de franske Soldater, sine Lykønskninger til Hr. Levonian og hans Soldater for det smukke Vidnesbyrd om Tapperhed og Standhaftighed, de har givet, medens de kæmpede ved Frankmændenes Side. De har formaaet ved uophørlig Anstrængelse at oprette en Linie omkring den armeniske By, mod hvilken Fjenden aldrig har kunnet opnaa noget. Oberstlieutenant Andréa takker dem for den dyrebare Hjælp, som de har ydet de franske Tropper under Beleiringens lange Maanedere.

Undertegnet: Oberstlieutenant Andréa, Colonnecommandant.

Vi har allerede hørt fra sikker Kilde, at alle de, der endnu har lidt Penge eller som nyder fremmed Protection, i Forudsølelsen af Massakrernes Genoptagelse i Sui og Hast flygter til Cypern eller til Egypten; men alle de andre, i et Antal af henved 150,000, som ingen Mulighed for Flugt finder, hvad skal der dog blive af dem?

Hvor er dog dette gamle kristne Folks Skæbne tragisk, dette Folk af Hyrder, Agerdyrkere og Haandværkere, som kun forlanger Retten til at leve fredeligt af sit Arbejde, men som ser sig stillet midt i den Kreds, hvor Europas og Asiens Kamp gaar for sig og som maa udsætte sit Legeme for alle Indhuggenes Storm! Skal det virkelig ydmyges til at bønjalde om Stormagternes Barmhjertighed, disse Stormagter, der vel forstod at bruge dets Hjælp under Krigen, bønjalde om et sikret Sted, hvor dets jammerfulde tiloversblevne, dets forældreløse Børn, dets Enker og gamle Mænd, i alt Fald kan samle sig i Flok og leve i By for Barbariet.

Bevæget ved Mykkens forfærdelige Omfang, har den brasilianske Regering nylig gjort „Folkens Forbund“ det ædelmodige Tilbud at tilrettelægge en mægtig Emigration af Tyrkiets Armeniere til Omraader, der vilde blive stilledes til Raadighed. —

Brasiliens mærkelige Skridt betyner, at Problemet om at finde et Hjemsted for det armeniske Folk er brændene nu og kræver en hurtig Afgørelse. Men det er saare sørgeligt at skulle gaa til en saadan yderste Hjælp som Brasiliens. Skulde Europa, der er ligesom ansvarlig for Forkrydelsen, paa dette Punkt kapitulere overfor Tyrkiet og nægte Armenierne den Beskyttelse, det saa mange Gange har lovet? Vil det virkelig tvinge Resterne af dette Folk, der saa inderligt er knyttet til en Jordbund, som det har besiddet i 3000 Aar, til at vandre ud til andre Himmelegne med Forhandlelse over Asiens Bødder og deres medskyldige: den tykke Imperialisme under Krigen og det internationale kapitalistiske Jaamandsvalde under Baabenstilstanden?

Vi ved, at der under Forudanelse af Ciciens Rømning, er ved at danne sig Modstandscentre, især i

Zeitun, som altid har været Sjælen i armenisk Helbesind og Arnestedet for den mest udholdende Fjendrelandskærlighed.

Den interallierede Liga af Armeniervenner.

Overfor den Vægt af Ansvar, som de europæiske og de amerikanske Fristaters Regeringer har paadraget sig ved det armeniske Folks Mykke, har dette Folks Venner ikke forsømt nogen Bejlighed til at stride ind til dets Hjælp; der er ogsaa gjort Forestillinger gennem forskellige Nationers Repræsentanter, hver har handlet uafhængig af andre, i spredte Anstrængelser.

Besjælede af Ønsket om at samle disse enkelte Forsøg til ét, sammentaldte franske og svejtsere en første „Phylarmenisk Verdenskongres“ i Paris i Juli 1920, som Følge af hvilken den internationale Liga dannedes, hvis Executiv-Komite har til Huse i Genève.

Armeniens Venner har stadig lidt mer end de kan udtrykke det ved den Lumpenhed, som de ansvarlige Regeringer i deres Optraeden har vist overfor det nære Osten; det, som især har skuffet dem grusomt de sidste Aar, er det, at intet Folk har villet modtage den Væde at udøve et Mandat til Armeniens Børn. De forenede Stater har ved deres Afslag taget det tungeste Ansvar paa sig; ved at spigte Præsident Wilson har det amerikanske Senat fremkaldt den frygtelige Katastrophe, som vi har været Vidne til.

Overfor denne Kendsgerning har „Folkens Forbund“ forsøgt Appæl til alle de andre Magter, men ingen har svaret gunstigt. Sidste Aar er der stet personlige Henvendelser for at bevæge Svejts til at tage Byrden op og med „Folkens Forbund“s officielle Støtte overlage det Mandat, som ingen vilde modtage. Jeg tror, at der her havde været en herlig Bejlighed for Svejts til at vende sin Interesse mod den internationale Politik ved at udfylde Høvedet i fuldstæ Overensstemmelse med den Mand, som har ført til Genferkonventionen (Det røde Kors), men Birkelgjørelsen af denne Plan er stødt paa Banskæligheder af al mulig Art, som det ikke lønner sig at komme tilbage til.

Det er under disse Omstændigheder, at den internationale Liga blev dannet, hvis „Maal er at værgе Armenien og Armeniens Ret og Armenierne, at samle al Propaganda, der gøres for Armeniens Skyld i de forskellige Lande og forene til atskilligt Både den opryldte Folkestemning i hele den civiliserede Verden.“ (Lovenes § 1). Ligaens Medlemmer „anser det for en bydende Pligt for dem at læge inden for Mulighedens Grænser den Skam og Uret, Magternes kæmpende Griskhed, politisk og økonomisk Rivalisering, har forvoldt Armenien og deriblandt ikke mindst Jfæ-Udførelsen af indgaaede Traktater og Løfter.“ (Fremstilling af Grundsætninger § 1).

En armenisk Fædrelands-Liga.

Man kan ikke studere Armeniens Historie uden at blive grebet af Beundring for den Indflydelse, den Gregorianiske Kirke (den armeniske Folskirke) har haft i Udviklingen, en Kirke, der har sin Rod ved Begyndelsen af den kristne Era. Den har forstaaet ned gennem Aarhundreder at bevare sin fulde Uafhængighed baade overfor den romerske Katholicisme og den græske Orthodoxi; den har vidst for et Folk af Martyrer at være en stedse varmende Arne, hvor det søgte hen for at finde Styrke og Trøst; den har ridst midt i Massakrernes blodige Tid at opretholde Tro, Mod og Fædrelandskærlighed hos de smaa, ikke blot i det armeniske Lands Omraade, men ogsaa ude i de europæiske og amerikanske Kolonier, og endelig har den Kirke været et Midtpunkt for Lys og Civilisation for det hele Land; det er derfor, man skælver for den Tanke, at de bolscheriske Horder, som nu er trængt ind i Kaukasus, kunde lægge en vanhellig Haand paa Kirke og Kloster i Etjmiadzin, Patriarkens Sæde, og ødelægge de kunstneriske og litterære Stætte, som her vogtes gennem mange Hundrede Aar.

Være være disse Patriarker og disse Præster, af hvilke en saa stor Flok lige til disse sidste Maanedes har maattet lide en grusom Død, hellere end at svigte den aandelige Børerpost i Angstens frygtelige Tømer. —

Trods denne inderlige Hyldest,

som vi yder den armeniske Moderkirke, kan vi dog ikke undlade at kalde til Dannelse af en ny Organisation, der, omend fuldt af den samme Trostløshedens Aand, saa den Rendsgerning i Djæne, at der nu i vore Dage er mange Armeniere, der er knyttede til romersk Katholicisme, til Protestantisme og selv til Fritænneri. Neutralitet i Trostløshedens Skulde det Samfund, vi ønsker fremmet, under sit Banner forene alle armeniske Fædrelandsvenner uden Hensyn til deres Trost Form.

Ved Omstændighedernes Magt er Armenierne ogsaa skilte i Partier paa det politiske Omraade. Det er forøvrigt et fuldkomment normalt Udslag; i den frygtelige Hvirvel, hvor deres Fædreland kæmper, er det naturligt nok, at nogle ledes til at sætte deres Haab til visse Anskuelse og støtter sig til visse Magter, medens andre følger en helt forskellig Handlingslinie og venter Hjælp fra helt andre Kanter.

Ogsaa rent socialt har lignende Modstrømninger vist sig.

Vi udtaler ingen Dom over nogen af disse Retninger; thi det er med samme Sindsbevægelse, vi har lyttet til Fremstællere af de mest modsatte Anskuelse, og vi bøjer os med samme Anerkendelse for hver enkeltss sande Fædrelandskærlighed. Kun de egenkærlige Armeniere, først og sidst optagne af deres egne Affærer og glemme overfor deres Landsmænds Skæbne, fortjener alles Foragt; til al Lykke er denne sidste Slags meget mindre hyppig end nogle holder af at paastaa.

Vi slaar fast endnu en Gang, at der her i Verden er én Nation, hvis blivende Interesse det er at bagvask det armeniske Folk baade i Europa og i Amerika, at give det ondt Ry ved alle Midler, at lade udbrede ved Hjælp af en lærvillig og understøttet Presse falske Artikler, der gaar ud paa at bedrage den offentlige Mening. — Denne Nation er den tyrkiske, som trænger til overfor den hele Verden at afvaske det armeniske Blod, hvormed dens Hænder er besudlede.

Paa den anden Side griker visse vesterske Regeringer, der er Tyrkiets medskyldige ved deres uheldige Politisk overfor et Folk, som de har svigtet, med Begærighed alle

Paastud, der egner sig til at undskyldte deres Optraeden.

Hvor mange Gange har vi ikke hørt politiske Personligheder sige, at deres Anstrengelser til Gunst for Armenien var blevet lammede ved modgaaende Bevægelser fra armeniske Partigangere, der førte Strid med deres egne Landsmænd.

Lad saa være, at alle disse Spaltninger er en Folge af den europæiske ryggesløse Politik, de er dog alligevel for Tid en Kilde til farlig Svækkelse. Djæveliet er kommet til at slutte Forlig mellem de afvigende Strømninger i den fælles højere Sags Navn, over alle andre krydsende Anskuelse. — Det er Fædrelandets Sag! — Enighed gør stærk. — Derfor er det, at vi opfordrer Tyrkiets og Ruslands Armeniere og alle ude i den hele Verden til at forberede et Møde af Udsendinge med det Maal for Øje at grunde en „Armenisk Patriotliga“, hvis rummelige Love tillader enhver at træde ind, en Liga, som har sine Jørgreninger i alle Lande og som skal blive et Arvested, omkring hvilket alle armeniske Former for Fædrelandssind kan samle sig forenede i Bevidstheden om én Fællestanke og én fælles Higen.

— Mon ikke dette Samfund kunde kalde sig „Ararat“ og have som Valgsprog: „For Fædrelandets Skyld?“

Slutning.

Idet vi slutter disse Linier, er det os umuligt ikke at sende en Takke til disse Millioner af Armeniere i enhver Alder og under alle Bilklaar, Mænd, Kvinder, Oldinge, unge Bøger, Børn, som gennem saa mange Aar uden at segne har udholdt de grusomme Lidelser og ladet deres stakkels Begæmmer sønderrives hellere end at afførge den kristne Tro. Ukendte Helte, dem er det, som ved deres Udholdenhed og deres Død har frelst Nationens Sjæl. De er gaaede ind i det himmelske Hjem med en uroffelig Tro paa, at ved deres Offer vilde der for kommende Slægter opstaa et jordisk Hjem.

*) Vi ved ikke endnu, om det er lykkes at danne denne armeniske Patriotliga.

Med, en Arne, om hvilken de armeniske Familier endelig kunde bygge og leve i Fred.

Læsere! Hjælp os til at virkeliggøre dette deres sidste Suk!
M. Krafft-Bonnard.

Fra Kaukasus.

En Sammenslutning mellem de tre bolschevikisk-prægede transkaukasiske Republikker.

Det Spørgsmaal, der for Djebliet bestemt gør alle i Transkaukasien, er Gennemførelsen af den bolschevikiske Plan om Samarbejde eller rettere Sammenslutning mellem Georgien, Armenien og Asserbedjan. De nationale georgiske, armeniske og tatariske ledende Politikere — der nu for Størstedelen er spredt over Verden — har allerede for nogen Tid siden erklæret, at de ansaa et saadant Samarbejde for paatrævet og vilde arbejde for en transkaukasiske Alliance, naar de igen fik Magten i deres Lande, den Dag, det bolschevikiske Herredømme faldt sammen.

Nu har de bolschevikiske Regjeringer i de tre Lande gennemført den samme Tanke. For dem drejer det sig vel ikke i samme Grad om at finde en Vej til det bedste for de tre Folk, langt snarere er Planerne udgaaet fra Moskva, hvor man i national Henseende mere og mere bliver den czaristiske Regjerings Arvtogere, og hvor man derfor er af den Opfattelse, at ethvert Middel til at udvise det nationale Særpræg i Landene langs det gamle russiske Riges Grænser bør benyttes.

I December Maaned udsendte det kommunistiske Centralbureau for Kaukasus — Cartom — en Proklamation, der fastslog, at Tanken om en transkaukasiske Federation nu stod umiddelbart foran sin Realisation. De kommunistiske Partier i Tiflis, Erivan og Baku (de tre Hovedsteder) offentliggjorde Erklæringer, der udtalte den varmeste Tilslutning til Sammenslutningstanken.

Efter disse Manifester fulgte en systematisk officielt inspireret Kampagne i samtlige Dagblade i de tre Republikker og overalt blev der holdt Møder, paa hvilke de forskellige Partier og Erhverv udtalte sig til Fordel for Transkaukasiens Enhed. Sammenslutningen, som nu kan

betrages som gennemført, hviler paa følgende Principper: Kaukasus er et udeleligt Hele. Ingen af de tre Republikker er i Stand til — politisk, økonomisk og militært — at bestaa ved egen Hjælp. Armenien behøver Batus Nafta og Baku maa have ubindret Adgang til det sorte Hav. Georgien kan ikke eksistere uden Adgang til Armeniens og Asserbedjans naturlige Rgdomme, ligesom det ikke kan affatte sine Varer til Persien uden Ret til at lade dem transitere gennem Armenien. Naar de tre Stater staar enige og samlede, kan de, hedder det i Bladene i Erivan og Tiflis, uden Vanskelighed forsvare sig mod indtrængende tyrkiske Hæere. De spiller saa ikke deres Kræfter paa indbyrdes Kampe og Stridigheder og kan regne med at faa en betydeligt højere Indtjendelse i Forholdet til de omliggende Magter.

Af Betydning, ikke mindst for det armeniske Spørgsmaals Udvikling, er den transkaukasiske Federations Stilling til den kemalistiske Angora-Regjering. Der har ganske vist for nylig i Tiflis været ført økonomiske Forhandlinger mellem Udsendinge fra Angora og Repræsentanter for de tre Republikker, men samtidig har der været en ikke ringe Spænding mellem Sovjet og Kemal. Bolschevikerne samlede i hvert Fald Tropper i Omegnen af Batum og i det hele taget langs Grænsen, og ogsaa paa tyrkisk Side synes der at have været Nervositet.

Af Transkaukasiens andre Naboer synes Persien — ifølge Efterretninger gengivne i „The Near East“ — for Tiden at have forholdsvis gode og rolige Forhold. Den bolschevikiske Repræsentant i Teheran, der er Landets mægtigste Mand, skal have nøjedes med at kontrollere Landets Udenrigspolitik uden at forsøge at gennemføre Landets Sovjetisering.

Nord for Transkaukasien er For-

holdene som i det øvrige røde Rusland. Befolkningen i Daghestan, Nord for Asserbedjan, der havde dannet en halv-autonom Stat, synes ikke at have haft Held med sig, saa det ser ud til, at Moskva uden Indskrænkninger direkte hersker over det kaspiske Havs Kyst lige til Asserbedjans Grænse.

Det bolschevikiske Centralbureau — Moskva — Folkets Repræsentanter hinsides Kaukasusbjergene — har (i hvert Fald indtil videre) tilladt hver af de tre transkaukasiske Republikker at beholde fuldt Særstyre for de særlige Anliggender. Derimod bliver der sættes Udenrigs-, Krigs- og Provianteringsorganer omfattende hele Konfederationen, og med Sæde i Georgiens Hovedstad, i Tiflis. Hver af de tre Republikkers „Kommissariater“ for disse Anliggender sender Delegerede til Tiflis, og den øverste Ledelse af de paagældende Sælles-Anliggender er i Hænderne paa de derved dannede Sællesraad.

Det er vel overflødig at tilføje, at Federationsstyret i Tiflis i Virkeligheden er eller bliver identisk med det kommunistiske „Cartom“, og at der er en snæver — „uopsigelig“ — Alliance mellem Transkaukasien og den store russiske Sovjetrepublik.

Roligt og sikkert glider baade Tiflis, Erivan og Baku mere og mere tilbage mod Moskva. I det bolschevikiske Rusland er der ikke Plads for nationale Hensyn, og der er for Djebliet ikke en Sjæl Verden over, der interesserer sig dybere for de tre National-Staater, der som Følge af Verdenskrigen opstod her paa Grænsen mellem Europa og Asien, men som man senere lod i Stikken, saa de blev et let Bytte for de røde Hæere fra Moskva.

H. F. U.

Bazaren

i R. F. V. R's Bygning bliver sandsynligvis den 15. Marts. Kasjen med de armeniske Sager er netop lige før Bladet gaar i Trykken ankommet til København. Finansminister Neergaard har efter Andragende fra Komiteen i Betragtning af Formålet med Bazaren undtagelsesvis tilstaaet Fritagelse for alle Soldsagfter.

Til Orienten.

Froknerne Karen Marie Petersen og Jacobsen, der opholdt sig i Armenien under de store Masakrer, er for nogle Dage siden atter rejst til Orienten, udsendt af „Kvindelige Missions Arbejdere“. De to Damer tager først til Aleppo og bringer Hilsener med til Frøken Jeppe. De skal arbejde under „The Near East Relief“. En tredje Missionær, Frk. Ortiz, vil ligeledes om kort Tid drage mod Ost for at være med til at lindre Nøden blandt de armeniske Kvinder og Børn.

Rosenkransen.

En armenisk Flygtning, Forfatteren Zenob Surenjan, der for Siden opholder sig i Linz i Østrig, hvor han har kæmpet med Sygdom og Nød, har fornyligt sendt „De danske Armeniervenner“ en lille Skildring, som vi nedensfor gengiver i Oversættelse.

En Begivenhed som Jerusalems Befrielse af Albions Tropper henledte et Øjeblik de Sejrendes Opmærksomhed paa et urkristent Folks Tragedie.

Det var faldet i Englands Lod at befri det hellige Land for Tyrkernes Nag.

General Allenby var den store Helt, der ombøledes af Jubel og hvis Ry skulde gaa over i Fremtidens Verdenshistorie. Fra sit Hovedkvarter i Jerusalem udstedte han efter Indtoget den Befaling, at alle Fangerne skulde desinficeres af Hensyn til Faren for Epidemier. Den tyrkiske Hærs Rester frembød nemlig et uhykeligt Skue. Tanken om et altyrkisk Imperium, omfattende samtlige tyrkiske Stammer, havde i Krigens Løb mere og mere begejstret Ungtyrkerne. Enver Pascha og hans Trofaste havde derfor ikke tænkt paa meget paa Forsvaret af de Egne, der ikke havde tyrkisk Befolkning. Dette forklarer det trostesløse Udtryk, man fandt hos de mange Overløbere — blodløse og blege —, der forbandede de Førere, som havde slæbt dem rundt fra Sted til Sted. Og havde det ikke været saadan, var det vel næppe lykkedes Briterne at vinde, hvad Korsfarerne to Aarhundreder igennem forgæves søgte at naa.

— Sime efter Sime fortsattes Desinficeringen af Fangerne. Der stod en tyrkisk Kaptajn i Rækken. Man kunde ikke undgaa at lægge Mærke til, hvorledes han kom frem med Haanden knyttet, som om han skjulte en Genstand, han under ingen Omstændigheder vilde give til Pris. Da man gav ham Ordre til at aabne Haanden, laa der i

„De danske Armeniervenner“.

Til de nødlidende Armeniere modtages Bidrag med Tak af Komitéen for „De danske Armeniervenner“:

Forfatter Aage Meyer Benedicetsen,
Holbergsgade 4, København K.
Formand.

Godsejer J. Høge,
Nivaagaard, Nivaa St.

Stiftsprovst H. Lützhøft,
Odense.

Dr. phil. C. I. Schalling,
Tostrup Præstegaard, Merløse Station.

Overretssagfører H. F. Ulrichsen,
Sundholmsvej 5, København S.
Sekretær.

Grosserer V. Bockelund,
Højbroplads 21, København K.
Kasserer.

Frøken Karen Jeppe,
Aleppo.

Forfatterinde Fru Inga Nalbandian,
» Rosenhuset«, Birkerød.

Forfatterinde Frk. Ingeborg Maria Siesk,
Pileallé 19 B, København F.

den en Rosenkrans med smaa Rugler af en egen Art — et gult, ubestemtligt Stof, der mest lignede for tidligt nedfaldne Morbær.

Mens Rosenkransen gik fra Haand til Haand, saa man med Forbavselse den tyrkiske Officer blive næsten lammet af Skræk. Da han kom til sig selv, forklarede han:

„Jeg var i 1915 Zonekommandant i en armenisk By og fik Ordre til at lede Armeniernes Deportation til Ørkenen. Mange unge Piger foretrak Døden fremfor at hengive sig til os, og det tiltrøds for det behagelige Liv i vore Haremer, vi lovede dem. Jeg ved ikke mere, hvorledes og hvorfor det skete. Men en Mængde af de unge Piger, der ikke vilde være mine, maatte bøde derfor. Jeg lod deres Brystsvorter skære af — nu har jeg i tre Aar paa mig haaret denne Rosenkrans, hvor alle Brystsvorterne sidder paa Rad. Allah ved, hvor gerne jeg havde besiddet de armeniske Kvinder, der engang har haaret dem —“

Der lod et forbitret Skrig, og de omstaaende skummede af Vrede over Udyrets Ord.

Allenby var dybt rørt. Kort forinden havde han berettet til London, at „Jerusalems Befrielse i første Række skyldtes de armeniske Frivillige“. Han forstod de tapre unge Mænd, der, om end saa i Tal, var strømmede til fra hele Verden — de oplevede Masakrer knugede dem endnu som et Mareridt — for Side om Side med den sejrende Kultur paa det hensuldrende Gsmannerherredømmes Ruiner at rejse en Række beskedne Vressøjler, der kunde tale til Europas Samvittighed og saa Befrielseskampen fortsat.

— Der lod nogle Skud. Manden — eller Uhyret — faldt sammen, genemboret af Rugler. Retfærdigheden havde talt.

Usteningen faldt paa, og der blev stille paa via dolorosa — Smertens Vej. Skæbnen havde villet, at paa det Sted, hvor Kristus havde lidt og var korsfæstet, blev der skrevet et Blad — en af de mange grusomme Episoder — i et kristent Kulturfølks Lidelseshistorie.

Hvem gribes ikke af Beundring for

de unge uhykelige kristne Kvinder, der forstod at ofre deres ædleste Blod for deres Tro — den kvindelige Ryskheds og Værdigheds og den kristelige Trosmisja solemnis.

Til de nødlidende Armeniere

har „De danske Armeniervenner“ modtaget følgende Bidrag:

Kirkeligt Samsunds Lyngbyfreds' Bortlodning 1700 Kr., Frk. Elna Poulsen, Ballerup 10 Kr., Sognepræst Gram Nyegaard Laurbjerg 25 Kr., ialt 1735 Kr.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

V. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kasserer.

Armeniervennen

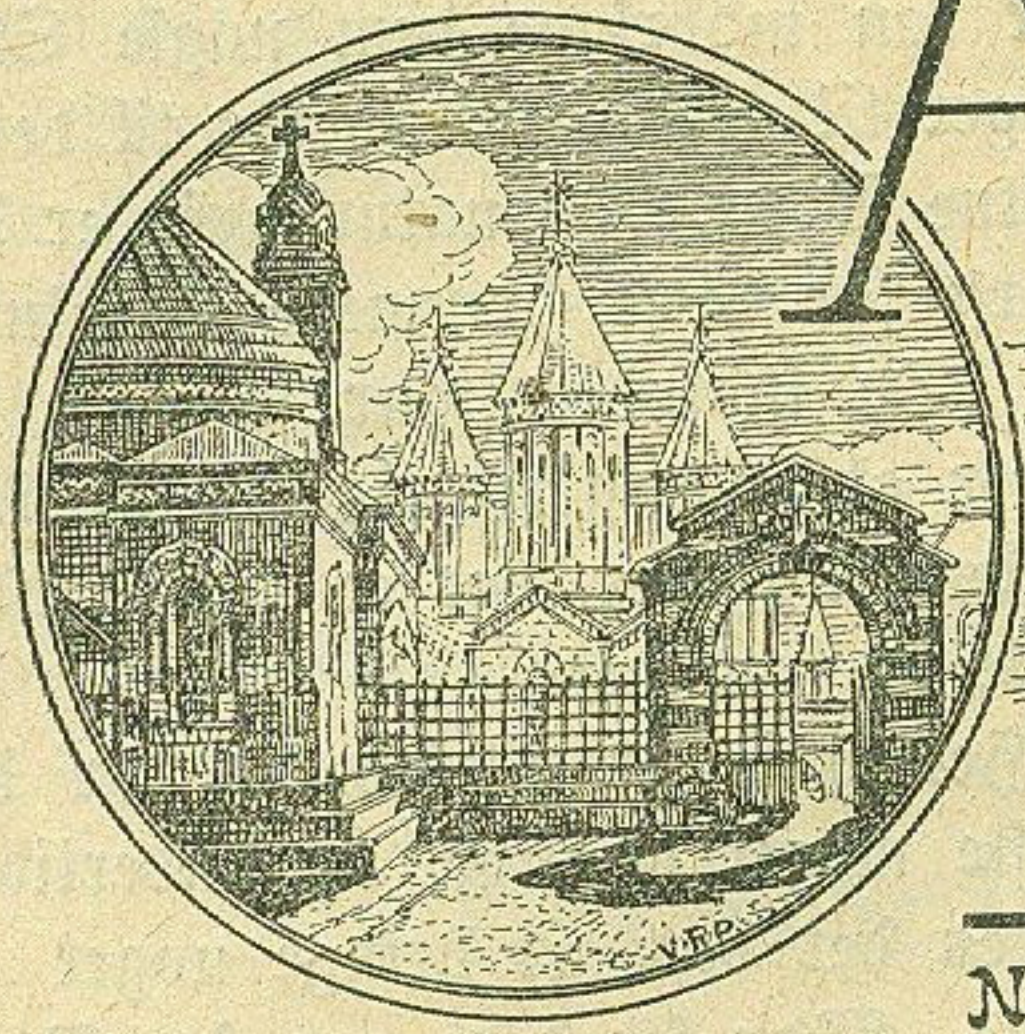
Udgaar i 1922 i 6 Dobbeltnumre den 1. Februar, 1. April, 1. Juni, 1. August, 1. Oktober og 1. December. Bladet kan bestilles ved alle Postkontorer eller ved Indsendelse af 2 Kr. 35 Øre (Abonnementsprisen for et Aar) til Bladets Ekspeditionskontor „Armeniervennen“, Odder Bogtrykkeri, Odder.

De Abonnenter, der endnu ikke har betalt for 1921, anmodes om omgaaende at indsende Beløbet til Ekspeditionen. I modsat Fald vil de ikke faa Bladet tilsendt mere.

Alle Klager vedrørende Levering af Bladets Numre bedes sendt til Ekspeditionens ovennævnte Adresse.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S, Tel. C. 9453.

Trykt i Odder Bogtrykkeri.

ARMENIERVENNEN

Nr. 3-4

Marts-April 1922

2. Aarg.

Netop som dette Nummer er ved at gaa i Trykken, meddeles det i Dagspressen, at England, Frankrig og Italien er blevne enige om en Løsning af Orient-Spørgsmaalet. Den Fred, man vil paatvinge Grækenland, gaar bl. a. ud paa Tilbagegivelsen af Smyrna til Tyrkiet. Ogsaa Konstantinopel skal atter under Halvmaanens Styre. Og det hedder i Telegrammerne, at man vil gengive det tyrkiske Rige sine Grænser fra før Krigen baade mod Transkaukasien og mod Persien. Det armeniske Selvstændighedskrav ser ud til at være fejlet ganske til Side, og efter hvad der forlyder, er alt, hvad der siges om Armenien, at der skal gives det armeniske Folk visse „Garantier“ mod administrative Misbrug fra de styrende Tyrkeres Side.

I vort næste Nummer skal vi komme tilbage til denne Sag. Saalænge vi ikke har haft Lejlighed til at lære Forslaget at kende i sine Detailler, ønsker vi at tilbageholde de stærke Ord, i hvilke vi havde Lyst til at karakterisere den Ligegyldighed, hvormed Europas Ledere møder det mest berettigede og mest dyrekøbte Frihedskrav, der nogensinde er fremkommet fra et Folk.

Red.

Hjemløse —

Brev fra Frk. Karen Jeppe.

Regnen siver ned over Aleppo. Det er ikke mere Efteraarets Byger, der kommer piskende, for saa efter kort Tids Forløb igen at rige Pladsen for Solen; nu er det Vinterregnets Tid. Den falder tæt og blødt og stille med bitte smaa Draaber, der trænger ind overalt, og den synes rent ud uendelig, den kan holde ved mange Døgn uden nogen nærværdig Afbrydelse.

Vi er glade for den. I Mareris har det regnet for lidt i disse Egne, Maer og Bække svandt ind, og Vandmangelen var ofte følelig. I Mar lader det til, at Naturen vil indhente det forsømte.

Mon det skulde være Begrundelsen til de syv fede Mar? Gid det var saa vel! De magre Mar har vi i hvert Fald haft; men desværre hører der mere end en god Regn til for at saa fede Mar.

Men Regnen har jo, hvor velgørende den end kan være, sine Ubehageligheder, mens den staar paa. Vejene udenfor Aleppo er svært opblødte, og dog er en Del af dem mere farbare, end man skulde vente, da Jorden er af en egen fast Beskaffenhed, der ikke lader dem blive fuldstændig bundløse. Men man maa holde sig til de højereliggende Steder; i alle Lavninger staar det klare Vand.

Værst er det imidlertid paa de tvørlagte Gader inde i Byen, de er bedækkede af et utrolig tykt Lag Bladder, som man glider i. Det hører til Dagens Orden, at Mennes-

ker og Heste falder om midt paa Gaden.

Naa, mig gør det hele ikke noget. Jeg har tykke, danske Fødtlæderstøvler, med dem kan jeg trostigt træde i det værste Bløre, der trænger ikke noget igennem dem, lige saa lidt som gennem min Frakke af „homespun“ fra Brede. Der er heller ingen Hjer eller andre Fælbelader paa Hatten, der kunde tage Skade, og endnu mindre er der Fare for, at Jærren skulde regne af Ansigtet eller Haaret. Jeg stridder altsaa yderlig fornøjet af og anstiller mine Betragtninger over det ynkelige Syn, Syndboer frembyder i Regnvejr.

Mændene rader afsted i Tøfler, der er alt andet end vandtætte, i tynde, pragtfuldt farvede Strømper, som Hælene stiller ud af. Man skulde synes, de var bedre fjerne ved at gaa barbenede. Til Gengæld har de Hovederne helt indpallede i deres Kones Sjaler, Næsepidserne er det eneste synlige.

De er dog ikke noget imod de smaa Levantinerdamer, der tripper afsted i Sølet med udskaarne Dansesko og Silkestrømper og al deres Godtlobsstads hængende vaadt og tilstænket ned. Undertiden er de endog lomne ud uden Paraply, saa varer det ikke længe, før de bliver til en hel Farvelade af al den Smuds og det Budder, der regner ned ad dem. Glansen er gaaet grundigt af dem.

Men bedst som jeg gaar hen ad Gaden og er rigtig fornøjet ved Livet, saa med eet er Jammeren over mig.

Mellem Automobilerne og Drosterne, der jager affted, slæber en mager, udaset Hest sig frem. Den trækker en Arbejdsrøgn, der bærer Spor af, at den paa sin Vej er sunket i til Navet. Paa Bognen er der noget fattigt Sengetøj og lidt Husgeraad og ovenpaa sidder et Par forfrosne og gennemblodte Børn. En Mand, snarset og forkommen, gaar ved Siden af og fører Hesten, som trækker alt, hvad hans er, mens hans Dine spejder omkring efter et Sted, hvor han kan finde Husly for sig og sine og Beskyttelse mod den strømrende Regn.

Bagefter Bognen kommer Kvinden. Hesten kunde ikke trække hende mere, hun maatte være glad til, at hun ikke ogsaa blev nødt til at slæbe Børnene. Være de dog snart maatte maa deres Maal, saa hun kunde faa Lov til at hvile lidt. Derude paa Landevejen havde hun stridt sig tappert frem gennem Vædet, det gjaldt jo om at naa Byen; men nu er de forlængst inde i Gaderne, og endnu maa hun gaa videre paa de modige Fødder. Der er Huse nok, hvor Mennesker bor og har det godt, men intet, der aabner sig for hende.

Nej, i de fine Gader med deres mange Hoteller finder de nok ingen Plads, de maa længere ind, hvor de billige „Chaner“ ligger, der lykkes det dem maasse foreløbig at komme under Tag og faa sig nogenlunde tørrede.

Det er unødwendigt at spørge, hvem de er. De er Armeniere fra Mintab, der forlader deres Hjemstavn, hvor Tyrken nu igen rykker ind.

Det er tredje Gang i Løbet af de sidste 6—7 Aar, de færdes paa Landevejene.

I 1915 blev de deporterede, med Bold slæbte bort fra deres By og deres Hjem, drevne affted af tyrkiske Gendarmer.

I nogle Aar levede de hernelde i Syrien i Landflygtighed og Elendighed; Manden maatte opbyde al sin Kraft for at bevare sin Familie fra at omkomme. Saa kom Valbenstilsanden, og lidt efter hød det, at Armenierne kunde vende tilbage til deres Arne — de stod nu under den sejrende Ententes Beskyttelse.

De forlod det fremmede Land og vendte hjem. Vel var Arne-Jorden sluttet og Huset selv en Ruin; men

taalmødt byggede de det op og tændte Jorden igen.

Men Freden varede kun kort. Engländerne forlod Mintab, og Byen blev et Stridens Væble mellem Franskmænd og Tyrkere. Endelig ved Armeniernes Hjælp satte Franskmændene sig i Besiddelse af den, for kun kort Tid efter at udlevere den til Tyrkerne.

Nu var der kun eet for Armenierne at gøre, og det var at flygte. De havde jo kæmpet mod Tyrkerne og tilføjet dem ikke saa lidt Skade, det vilde blive hævnnet.

For tredje Gang samlede de de saa Stykker sammen, der udgjorde deres Hjem — de blev jo hver Gang færre og fattigere — og drog affted.

All, havde de blot været alene om at flygte, saa havde det ikke været saa svært at sørge for dem; men hele Ciliciens armeniske Befolkning deler jo deres Skæbne. Over 40,000 kom alene til Syrien.

Mange kunde end ikke finde en lille Stue at bo i. Der maatte lejes „Chaner“, de saakaldte „Camps“, hvor de blev stuede sammen, 20—30 Mennesker i eet Bærelse. Og hvilke Bærelser! Jeg har set syge Mennesker ligge i fugtige Kældere paa vaade Bergulve med kun en Sæl under sig. De, der ikke allerede var syge, blev det snart her.

Andre maatte bo i Telte, nogle i aabne Skure. Og det hele skete midt om Vinteren. Havde det endda blot været Foraar, saa havde det været lettere at bære.

Saa kom det næste Spørgsmaal, og det var ikke mindre vanskeligt at løse. Hvad skulde de leve af?

Det er svært at finde Arbejde over alt i Verden nu om Dage, allersværest maasse i Syrien. Det Land kan ikke føde sin Befolkning ved sine egne naturlige Erhvervskilder, det har alle Dage været henvisst til at leve af Transithandel.

For i Tiden havde det et stort Opland; nu er det hærgnet af Krig og for Djebklivet oven i Købet kunstigt affpærret ved en fjendtlig Boycott fra Tyrkernes Side. Den fransk-tyrkiske „Fred“ har i dette Stykke foreløbig aldeles ingen Bedring bragt, den har snarere gjort ondt værre.

Nøden er overvældende her, og Masser af Mænd gaar og spejder

fortvivlede efter et Stykke Arbejde, der kan indbringe dem nogle Skilling til at købe Brød for til deres sultne Børn. Og naturligvis er det værst for disse fremmede Flygtninge. De indfødte staar sammen og søger at bemægtige sig alle de Arbejdsmuligheder, der er, og at udelukke de fremmede.

Heldigvis er Kvinderne for det meste meget dygtige, og undertiden lykkes det dem at bringe noget til Huse. Man ser dem gaa fra Butik til Butik og falbyde deres Haandarbejder, og et og andet faar de jo solgt, skønt til alt for lave Priser. Vor Enstue bliver formelig belejret; men vi kan jo desværre ikke strække os særlig langt, dertil har vi hverken Kapital eller Salgsmuligheder nok. Der er ikke megen Købelyst i Verden for Tiden, enhver synes at have nok i sine egne Byrder.

Og midt i alt dette forlader det store amerikanske Hjælpefællesskab „the near east relief“ os. De samler alle deres Børnehjem omkring Beirut og indskrænker deres Arbejde blandt Armenierne til dem.

Det er ogsaa i sig selv et uhyre Arbejde, de gør. De sørger for mange Tusind forældreløse Børn. Men desværre er der jo ogsaa saa mange andre, der trænger. Og de Mennesker er jo ikke selv Skyld i deres Nødske, det er politiske Forviklinger, der atter og atter river de Stumper fra dem, hvoraf de søger at bygge et Hjem op.

Naar Amerikanerne forlader Aleppo, bliver vi alene tilbage her. Mange, mange Menneskers Dine vil være rettede mod os med Bøn om Hjælp, og det er ikke Almisje, de beder om, men først og sidst Arbejde.

Det er Mennesker, der er frygteligt mishandlede af deres Fjender og grusomt svægne af dem, der kaldte sig deres Venner. Hvor var det dog godt, om vi Danske kunde gøre noget til at bringe dem paa Fode igen og hjælpe dem til at friste Livet, indtil der kommer en endelig Løsning af Forholdene her i Orienten.

Det er min faste Overbevisning, at det armeniske Folk har en Fremtid, og at ogsaa det vil faa en Plads under Solen, hvor det kan leve og udvikle sig; men indtil da er dets

Naar uendelig svære, og mange bud-
ter under i Kampen.

Skulde da ikke vi forsøge at finde
vor Plads i „det stille Tog, der
løber mod den faldne ned, med
Bud fra Hjem og Fred.“

Har vi end døjet en Del under

Krigen, vore Hjem har vi dog i
Behold, dem har ingen fjendtlig
Haand plyndret og nedbrudt, det
er fra dem, der maa gaa Hilsen og
Bud til de hjemløse herude i det
fremmede Land.

Karen Jeppe.

Ingen Udvej?

En Henvendelse fra den internationale Armenierven-Liga
til de Allierede.

Pastor Krafft-Bonnard og
tre andre Repræsentanter for
Ledelsen af den internationale
Armenierven-Liga var omkring den
1. Februar i Paris for ved en di-
rette Henvendelse til de allierede
Magters ledende Statsmænd at søge
at opnå Støtte for Kravet om
Hjælp til det armeniske Folk. Arme-
niervennernes Udsendinge talte først
med Chefen for det franske Udenrigs-
ministeriums Afdeling for Asien-
Sager, M. Barjaton. „Tyrkiet
har Magten og vi kan overhovedet
ikke tænke paa at sende en eneste
Mand til Orienten,“ var Grundto-
nen i Hr. Barjaton's Udtalelser.

Et Par Dage efter — Mellem-
tiden var gaaet med utallige Besøg,
Henvendelser og Konferencer — var
de Delegerede hos Franklin-
Bouillon, den Mand, der ord-
nede Frankrigs Forhold til Kemal-
isterne. Franklin-Bouillon var af den
Opfattelse, at Tyrkerne vilde gaa
med til at anerkende en „armenisk
Zone“ i tyrkisk Asien og erklærede,
at han vilde forsvare sig mod de
Angreb, der var rettede imod ham
for Angora-Traktaten og som var
ganske ubeføjede. Angora-Traktaten
betød i Virkeligheden et Fremstrid
for alle Parter.

Samme Dag talte de Delegerede
med M. Peretti — Berthelots
Afløser som Chef for Udenrigsmini-
sterens Kabinet — der, ganske som
M. Barjaton, erklærede, at der al-
drig kunde blive Tale om at an-
vende Magt overfor Tyrkerne. Han
saa ingen Udvej til at frelse
Armenien.

Leon Bourgeois var noget
mere optimistisk. Han erklærede over
for Delegationen, at Folkeforbundet

næppe havde sagt det sidste Ord i
den armeniske Sag.

Den almindelige Mening var den,
at Armenierne for Djævlens Skyld ikke
harde andet at gøre end at søge Til-
flugt i det transkaukasiske Raads-
Armenien og der afvente „bedre Ti-
der“.

De Delegerede overgav til den
armeniske Ambassadør, til Léon
Bourgeois og til det franske Uden-
rigsministerium nedenstaaende Note
stilet til de tre allierede Hovedmag-
ters Udenrigsministre:

Vi undertegnede Repræsentanter
for den internationale philarmeni-
ske Liga, som repræsenterer tal-
rige Armeniervenner-Komiteer i
Europa og Amerika og blev
stiftet i Paris og Genève i 1920
for at yde Armenien en uegennyttig
Støtte i Gensødelsesarbejdet og til
sin Frihedskamp foler den bydende
Nødvendighed af at forene vor Røst
med de mange andre, der de sidste
Maanedes har lydt i Frankrig,
England og ikke mindst i Italien,
og ærbødigt fremsøre nedenstaaende
for Frankrigs, Storbritanniens og
Italiens Udenrigsministres Konfe-
rence i Paris.

Vi skal kun kortelig minde om,
hvad alle ved: Armeniernes mili-
tære Trosskab overfor Ententen un-
der forskellige Former og paa alle
Fronter fra Krigen's Begyndelse til
dens Slutning; de Massakrer og
Deportationer i Tyrkiet, som var
en Følge heraf; de Allieredes gen-
tagne Løfter overfor Armenien;
Sèvres-Traktatens Anerkendelse af
Armeniens Uafhængighed og den
Maade, paa hvilken man lod det i
Stikken, da Kemalisterne angreb det;
Folkeforbundets Intervention; Tu-

sinder af Armeniernes Bosættelse i
Cilicien og deres nuværende Land-
flygtighed.

Vi ved, at det er Deres brændende
og oprigtige Ønske endelig at faa
løst det pinlige Spørgsmaal om Cil-
leasiens Krisens Skæbne.

Vi har den Overbevisning, at det
at give Afkald paa at danne et af
det tyrkiske Mag fuldt uafhængigt
Armenien i Provinserne Van, Bit-
lis og Erzerum med Udgang til Sor-
tehavet, vil være ikke alene at glem-
me højtideligt afgivne og senere gen-
tagne Løfter, men ogsaa at fortsætte
en Uret, som vil blive en evindelig
Kilde til politiske og sociale Stridig-
heder i den nære Orient og derved
en stadig Trudsel for Verdensfrie-
den, men vi forstaaer ogsaa fuldt ud
de Vanskeligheder, Magterne støder
paa, naar det gælder om Gennem-
førelsen.

Efter at vi taalmodigt igennem de
sidste tre Mars Omstiftelser nøje har
fulgt det armeniske Spørgsmaals
Udvikling kan vi udtale som vor
bedste Overbevisning, at Vanskelig-
hederne ikke er uovervindelige.

Hundredunder af Flygtninge og
Emigranter vil, saasnart de er sikre
paa at kunne finde Bopættelse for de-
res Liv og Ejendele, strømme sam-
men og befolke de Egne, der gennem
Aarhundreder har været det gamle
Armenier-Folks Fædreland.

Stormagterne har Midler til at
garantere dette energiske og tapre
Folks Sikkerhed. Er de ikke Herrer
i Konstantinopel? Ved de ikke, at
alene Enighed mellem dem er nok
til at faa Tyrkiet til at respektere
Traktaterne? Er det ikke klart for
alle, at Tyrkiet ikke kan genrejses
uden en mangeaarig økonomisk og
finansiel Støtte, som Europa kunde
unddrage det den Dag, det ophørte
at respektere de internationale Af-
taler.

Det nye Armenien vil ikke kom-
me til at mangle Kraft. Selv før
dets Regering vil kunne faa dannet
en national Hær, vil det ved en Hen-
vendelse til Frivillige kunne skabe et
udmærket internationalt Gendarme-
ri, i hvilket Tusinder af Armeniere
fra Europa og Amerika vil ind-
strive sig.

Paa den anden Side vilde det,
med de Garantier den nye Stat vil-
de yde, oprettet af et frit, intelli-
gent og arbejdsomt Folk, hurtigt

finde den nødvendige finansielle Støtte i Europa og Asien i Form af et Laan, sikret ved Landets fremtidige Hjelpekilder. Den internationale Belgørehed, som gennem War har ydet Millioner hver Maaned til Føde, Boliger og Klæder til forældreløse Børn, Enge og Hungrende, vil være lykkelig over at kunne omforme sit Barmhjertighedsværk, saa det i Stedet kom til at blive et Genrejsningsarbejde.

Naar først det militære og finansielle Spørgsmaal er løst, vil den første Hindring for at overtage det Mandat, om hvilket der siden Baabensstillstanden saa ofte har været talt, være ryddet af Vejen. I modsat Fald vil Folket forbundet i Stedet kunne oprette en international Kommission i Lighed med de andre, der allerede er i Virksomhed.

Med Forstaaelse og god Villie er alt dette muligt. Dette at erklære

sig afmægtig eller at støtte sig til, at de Lande, der kræves af Armenien, for Djeblikket er rensede for Armeniere, vil i hele Verdens offentlige Menings Dine kun betynde, at man godkender de Dekreter, der organiserede Massakrerne og Deportationerne.

Det er klart, at der i Cilicien maa indrettes en særlig administrativ Beskyttelse for de Kristne og i det hele taget Ikke-Tyrkere. Men det er ikke her selve det store armeniske Spørgsmaal først og fremmest skal løses. Verdens Samvittighed kræver, at i hvert Fald en Del af den Jord, som gennem mere end 2000 Aar var Hjemstedet for et Folk, der har kæmpet og lidt saa meget for Friheden, bliver endelig frigjort, saa at det eneste af de mange Folk, som var undertvangne af Tyrkerne, og ikke endnu har opnaaet Friheden, endelig løses af Baandene.

Flygtninge til at trænges paa den nye Stats Jord og forøgede derved mangefold Folkets Nød.

Den nye armeniske Regering, der udgik af Taschnakutjunpartiet, stod overfor saa vanskelige Opgaver som overhovedet tænkeligt, og det tjener til Ære haade for de styrendes Omsigt og Energi og for det armeniske Folks Bevedygtighed, at det i Løbet af to Aar, gennem hvilke der stadig maatte føres blodige Kampe med indtrængende Nabofolk, lykkedes at føre Landet til en Grad af Udvikling, derborgede bedst muligt for Landets Fremtid og en blivende Konsolidering af Forholdene. Takket være Amerikas Hjælp ophørte Hungersnøden og Epidemierne. Landbruget kom lidt efter lidt til Kræfter, omtrent hundrede Fabriker opstod og staffede Befolkningen Klæder, Møbler og Redskaber. Minnedriften kom igen i Gang og i Alexandropol etableredes der Bærksteder, som mangedobbede de tjenstdygtige Lokomotivers og Jernbanevognes Tal. Der aabnedes og genaabnedes 775 Skoler og blev oprettet et Universitet, til hvilket kendte armeniske Videnskabsmænd fra forskellige Lande blev knyttet som Profesorer.

Desværre blev denne lofterige Udvikling snart afbrudt.

De allierede Magters svage Holdning og Uenighed bewirkede, at den femalistiske Rejsning ikke blev kvalt i Fødslen, hvad der vilde have været en let Sag, og Følgen blev, at hele Situationen blev mere og mere faretruende for den nye Stat, ikke mindst efter at Kemalisterne var traadt i venstabelig Forbindelse med Sovjet-Rusland.

Efter Denikins Sammenbrud var Vejen til Transkaukasien aaben for de røde Horder. I Begyndelsen af Maj rykkede de ind i Asserbedjans Hovedstad, Diebhen Baku, efter at de allieredes Tropper kort forinden i al Hast var trukket tilbage fra den transkaukasiske Bane og de tre Republikker paa denne Maade overladt til deres Skæbne.

Armenien var i den største Fare. Fra den ene Kant truede de røde russiske Hære, fra den anden Kant Kemalisterne, der kun ventede paa Tegn fra Moskva for at begynde Offensiven.

Saa blev der sendt armeniske Ud-

Stillingen i Armenien.

En Oversigt over Udviklingen i Republikken Ararat.

I „Der Orient“, det udmærkede Tidsskrift, der udgives af den kendte tyske Armenierven Dr. Lepsius, finder vi nedsaaende Artikel om Stillingen i Armenien. Maaske vil en og anden af vore Læsere finde Grundtonen i Artiklen for lys, for forhaabningsfuld. Dertil er kun at sige, at er der noget, der trænges til i denne for Armenierne og for Armeniens Venner saa mørke Tid, saa er det en lille Solstraale, der kan lyse lidt op, give lidt Haab om bedre Tider.

Efter Udbrudet af den russiske Revolution i Marts 1917 dannede Kerenskis Regering en Specialkomite for Transkaukasien, der efter Bolschevikernes Sejr i Rusland erklærede sig for den højeste Myndighed i Landet hinsides Kaukasus og pure nægtede at anerkende det røde Herredømme.

I Februar 1918 samledes den kaukasiske lovgivende Forsamling og indsatte en foreløbig Regering, der erstattede Specialkomiteen, og den 22. April 1918 erklæredes Transkaukasien uafhængighed som føderativ-demokratisk Republik.

Denne Republik, der var dannet af Transkaukasien tre Hovedfolk, Georgierne, Armenierne og Tataererne fra Asserbedjan, havde kun en Levetid paa 5 Uger. Den 26. Maj blev den føderative Republik opløst, og samme Dag erklærede

Georgien sig for en selvstændig Stat. To Dage senere fulgte Armeniens og Asserbedjans Uafhængighedserklæringer.

Hermed opstod den armeniske Stat, der konstituerede sig som en demokratisk Republik. I Juni 1919 valgtes det første armeniske Parlament, der bestod af 80 Medlemmer, valgtes ved lige og almindelig Valgret.

De Vanskeligheder, der mødte den nye Stat, var næsten uovervindelige. Dens Omraade — knap 8000 Kv. km — der var saa knapt tilmaalt som tænkeligt, var paa Grund af Krigens Rædsler og de stadige Indfald fra tyrkisk Side blevet et Elendighedens Hjem. Overalt saa man uopdyrkede Marker, afbrændte Lander, ødelagte og forladte Bærksteder, Hungersnød og Epidemier. Myrderierne paa tyrkisk Omraade trang en halv Million armeniske

sendinge til Moskva, og den 10. August 1920 blev der sluttet en russisk-armenisk Overenskomst, i hvilken Armeniens Uafhængighed anerkendtes, men Bolschevikerne sørgede for Mulighed til at komme udenom Overenskomsten ved at styde det bolschevistiske Asserbedjan i Forgrunden.

I September begyndte Fjendtlighederne langs den armenisk-tyrkiske Grænse. Til Trods for den tyrkiske Hærs numeriske Overlegenhed vilde det være Inlledes Armenierne at gennemføre deres Modstand, hvis ikke de havde været nødsaget til ogsaa at beskjytte de østlige, sydlige og nordøstlige Grænser mod røde-asserbedjanske Angreb. Dertil kom, at den muhammedanske Del af Landets Befolkning gjorde fælles Sag med Fjenden.

Efter et tappert Forsvar igennem 2½ Maaned og efter at Kars var tabt, begyndte de tyrkisk-armeniske Fredsforhandlinger, der resulterede i en Fredsslutning den 3. December, som stillede Armenierne end ugunstigere end Brest-Litovsk-Freden.

Imidlertid var der i Baku — understøttet af Sovjet-Rusland — blevet dannet en armenisk-kommunistisk Komité ledet af Kassian. Denne Komités Gøll overstred støttet af røde Tropper Armeniens Grænse og proklamerede i Dilidjan Armeniens Omdannelse til Raadsrepublik, idet den lovede Støtte fra Sovjet-Rusland. „Hjælpen“ udeblev ikke — titusinde røde Soldater blev sendt til Dilidjan.

Under disse Omstændigheder var der ikke andet at gøre for den armeniske Regering end at demissionere. Modstanderne af Raadsregimentet samlede sig ganske vist og gjorde Opstand mod det røde Styre (den 18. Februar 1921), og det Inlledes dem at drive de forhadte røde Tropper ud af Landet, men Friheden var kun kortvarig. Bolschevistiske Stykker, samlede i Georgien og Asserbedjan, rykkede mod Erivan og efter en haard Kamp indtog de Byen (i April 1921). Den nationale armeniske Regering med en Del af Tropperne, Parlamentet og de intellektuelle trak sig tilbage til Sangezur i Landets østlige bjergfulde Del, hvor de endnu nogen Tid ydede Modstand til det Øjeblik, da de for at spare Landet

for yderligere Blodudgydelse, indstillede Kampen.

Oprøret den 18. Februar reddede mange Hundrede armeniske Føreere, der var arresterede af den kommunistiske Regering og havde ogsaa det Resultat, at Moskva saa vel som de armeniske Kommuniste begyndte at forstaa, at et rødt kommunistisk Styre efter russisk Mønster i Længden er umuligt i Armenien. Saaledes maa man forstaa den Skrivelse fra Lenin, i hvilken han advarede de kaukasiske Raadsregeringer imod slavisk at efterligne det russiske Styresæt. De skulde tage Hensyn til de stedlige Forhold, være moderate overfor Intelligenzen, lade den mindre Privatindustri være i Fred og give fremmed Kapital Beslighed til at sætte Penge i lokale Foretagender.

Det var ogsaa i Overensstemmelse med denne Kurs, at Kassian og de andre Medlemmer af den første kommunistiske Regering (med et Par enkelte Undtagelser) blev affat og erstattede med andre Kommisærer, i Spidsen for hvilke man satte den mere maadeholdne Mikasnikian. Der blev udstedt en vis Amnesti for politiske Modstandere, og man opfordrede de armeniske Intellektuelle til at være med i Arbejdet for at genopbygge Landet. Den nuværende armeniske kommunistiske Regering lægger ikke Hindringer i Vejen for den frie Handel og forsøger at genskabe Universitetet, Teatret og Skolerne. Der gøres ikke Forsøg paa en omvæltende Sovjetisering, der jo heller ikke finder mindste Begrundelse i Landets sociale og økonomiske Forhold. De er endog gaaet saa vidt (efter bolschevistisk Mening!), at de har tilladt en upartisk (ikke bolschevistisk) Avis at udkomme. Ogsaa Gejstligheden og særlig Katholikos i Etchmiadzin, der i Bolschevismens første Tid blev chikaneret paa alle Maader, behandles nu med en vis Hensyntagen. Derimod meldes der stadig om grusom Forfølgelse af Tschinakzabans og Menckeviki — de politiske Modstandere.

Nøden i Armenien, der i Kraft af den nationale Regerings 2 Aars Arbejde næsten var afhjulpet, havde under Kampen med Kemalisterne igen antaget frygtelige Dimensioner. De opsamlede Forraad blev slæbt væk af Tyrkere og af Røde; Hun-

dreder af Landsbyer var atter lagt i Grus og Markerne laa igen hen uden at blive dyrkede. Epidemierne blussede atter op. Der mangler Beredsmidler, Klæder, Sko, Redskaber, Raararer til Industrien og Medicamenter.

Det var igen den amerikanske Hjælpekomite, der tog fat. Den 28. Juli 1921 afrejste en Kommission fra Konstantinopel til Armenien for at undersøge Forholdene og Midlerne til at bringe Lindring. Amerikanerne har paataget sig at forsyge 100,000 Mennesker til Juni næste Aar og at skaffe 200,000 Pud Mel indtil Enden af det løbende Aar. Hjælpegerningen understøttes paa enhver Maade af Regeringen i Erivan, og en Hjælpekomite med Repræsentanter for forskellige Partier er traadt i Forbindelse med Armenierne i Udlandet for at saa Hjælp hos dem. Moskva har stillet 1½ Mill. Guldrubler til Disposition til Køb af Korn i Persien. Samtidig udføres der dog Kræg fra Armenien til Rusland, og Nøden er stadig stor. Der burde sørges for, at en Del af det, der nu Berden over samles ind til det hungrende Rusland, kom Armenien til gode.

Alexandropol er atter kommet af Tyrkerne. Ved Romningen blev det fastslaaet, at Tyrkerne havde begaaet en Række Grusomheder. Byens Brønde var fyldt med Lig af Armenierne, og i Kløften ved Skydebanen blev der fundet flere Tusinde Lig. I Kars-Området er der gaaet Titusinde armeniske Menneskeliv tabt og Ødelæggelserne er uhyre.

Forholdet mellem Sovjet-Armenien og Sovjet-Georgien er blevet bedre efter at Lori-Området er blevet overladt til Armenien. Derimod lader Forholdet mellem Armenien og Asserbedjan stadig meget tilbage at ønske. Asserbedjan, der efter Armeniens Overgang til Raadsrepublik havde givet Aftald paa Karabagh, vedblev alligevel at holde Schuscha besat og gennemførte endogsaa, at Kars-Overenskomsten erklærede Kredsen Nachtschewan for asserbedjansk Protoktorat.

Kars-Overenskomsten af 13. Oktober 1921 mellem Angora-Regeringen og de tre transkaukasiske Raadsrepublikker havde til officielt Maaal at fremme det venstrelige Forhold

mellem de tre sidste Stater. I Birteligheden var imidlertid Meningen med Konferencen at faa gennemført den i Marts 1921 mellem Moskva og Angora sluttede Overenskomst, som uden smaalige Hensyn til Transkaukasien's Folk, ordnede en Række Spørgsmaal af Interesse for Rusland og Kemal-Staten.

Kars-Overenskomsten tog i hvert Fald intet Hensyn til Armeniernes Onsker. Det broderlige røde Styre i Moskva gjorde intet for at hjælpe Armenien til sin Ret til Tyrkisk-Armenien, men overlod derimod en Række rige Dele af Russisk-Armenien (Kars, Olti, Kaghsmian, Ardahan, Koghbi, Sarykamsich, Igdir) til Tyrkerne, ligesom Nachtschewan som før nævnt blev stillet under Asserbedjans Beskyttelse.

At Tyrkerne lovede at sende deres armeniske Krigsfanger hjem og at levere Korn til Armenien betød ikke saa meget — af 8000 Fanger vendte 700 hjem og Levnedsmiddeltransporterne kommer sikkert i alt væsentligt til at indskrænke sig til det Par Vognladninger Kvæg og Korn, der straks med megen Brast og Bram afgik til Armenien.

Armeniens Skæbne afgøres dog ikke i Kars, og Raadsregeringen i Erivan er ikke kompetent til i det armeniske Folks Navn at give Afkald paa Folkets hellige Ret. Den lovlige armeniske Regering under Brazians Forsæde er for Tiden landflygtig. Den og Armeniens diplomatiske Repræsentanter hos de allierede Magter kan tale i Armeniens Navn. Og den protesterer stadig mod Kars-Overenskomsten og fastholder de armeniske Krav paa Grundlag af Sevres-Traktaten.

(Sluttes).

En armenisk Aften.

Mandag den 27. Marts afholdtes i R. F. U. R.s Sal i København en af „Danske Kvinders Nationalraad“ i Forbindelse med „De danske Armeniervenner“ arrangeret Underholdning til Fordel for Frk. Jeppes Arbejde i Aleppo.

Fløjtespilleren Gilbert Jespersen spillede armeniske Folkemelodier, fgl. Skuespiller Peter Jerndorff oplæste Brudstykke af Jnga Nalbandians Bog „Den hvide Mark“ med den hjertefærende Skildring af de frygtelige

Massakrer, og endelig spillede en Kvartet den armeniske Nationalsang, der hiltes med et saadant Bifald, at den maatte gentages.

Salen var fyldt omtrent til sidste Plads, og den smukke Aften gav, takket være de Medvirkendes velvillige Assistance, et smukt Overflud.

Efter Mødet samlede „De danske Armeniervenner“s Formand, Hr. Aage Meyer Benedictsen i sit Hjem alle dem, der havde medvirket til den vellykkede Aften. Sagen rettedes ikke mindst til Arrangøren, Fru Jnga Nalbandian og til fgl. Skuespiller Peter Jerndorff, der gennem en lang Mærkelse har viet Armeniens Sag sin varmeste — og mange Gange aktive — Interesse.

Armenien paa Genua-Konferencen.

Ifølge Konstantinopel-Bladene vil Armenien paa den forestaaende Genua-Konference blive repræsenteret af Kommisær Belzadian, tidligere Udenrigskommisær for Republikken.

Det transkaukasiske Samarbejde.

Baku-Bladene meddeler, at de Kaukasiske Republikker er blevne enige om at samle deres Hære i een Arme under de samlede røde Hæres Overkommando.

Ogsaa Post- og Selegrafadministrationerne skal være blevne staaede sammen.

Armenien-Bazaren.

Et smukt Resultat.

„De danske Armeniervenner“ havde megen Fornøjelse af den Bazar, de havde arrangeret den 17. Marts i R. F. U. R.s store Sal.

Da Komiteens Formand, Hr. Aage Meyer Benedictsen, Kl. 1 aabnede Bazaren, var Salen allerede næsten fyldt med købelystne Damer. Som Frk. Sack — Udsalgets allestedsnærværende og energiske Leder — sagde i de Ord, hun knyttede til Formandens Indledningstale: „De armeniske Broderier og Metalarbejder, vi her sælger til danske Venner af det uheldige Folk, vil paa en Gang minde om den store

Ulykke, der begravede Halvdelen af Armenierne og for en Mærkelse knuste det Kunsthaandværk, paa hvilket der paa Bazaren er saa smukke Eksempler, og bidrage til at støtte de spirende Stud til Genoplivelsen af de gamle Færdigheder, der bl. a. skyldes Frk. Jeppes Birtsomhed i Aleppo. De gamle Broderier er samlede i 1913 og for Størstedelen forfærdigede af Kvinder, der er dræbte eller forsvundne, de nye Arbejder, vi udstiller, har endnu ikke naaet de gamles Guldkommenhed, men de er et smukt Bidnesbyrd om det Værk, der gennem „De danske Armeniervenner“ øves blandt Folkets Kæster.“

Saa begyndte Udsalget. Til den ene Side solgtes alle de armeniske Sager — i Boderne stod bl. a. Fru Meyer Benedictsen, Fru Overretssagsfører Hennings og Fru Overretssagsfører Ulrichsen —, for Enden af Salen stod Arkitekt K. W. Engelhardt med en Roulet, medens Frk. Sack solgte en Mængde af de Blomster, hun er en Mester i at lave. Fru Nalbandian stod for Konditoriet og hendes nydelige dansk-armeniske Børn saas overalt — hendes lille Dreng i østerlandsk Dragt. Ogsaa Fru Bockelund var en utrættelig Medhjælper fra Middag til Aften.

Allerede Kl. 3 var praktisk talt alle de armeniske Sager solgt, og da Salen paany fyldtes om Aftenen Kl. 7¹/₂, var der ikke meget tilbage til dem, der havde lyst til at købe.

Hr. Aage Meyer Benedictsen indledede Aftenen med et gripende Foredrag, ledsaget af de smukke Lysbilleder, hvormed han altid illustrerer sine Ord om Armenien og Armenierne. Fgl. Kammerangerinde Frk. Nørregaard-Hansen sang Frk. Sacks smukke Sang „Bed Ararats Gud“ med Musik af Rud. Langgaard, og den unge Komponist selv spillede nogle Tagore-Motiver, der gjorde megen Lykke.

Det bedste ved det hele var dog, at Frk. Sack hen paa Aftenen kunde meddele, at Bazaren havde givet et Overflud paa 4600 Kr., en smuk Hjælp til Arbejdet i Frk. Jeppes Enstuer.

Et Møde.

Meppo, i Marts.

Han havde gaaet mange Dage langs de opblødte Karavaneveje. Hvor mange havde han knapt selv Rede paa; men det forekom ham, at der var hengaaet uendelig lang Tid siden den Nat, da han var krobet ud af Teltet dernede paa Stepperne, havde hvistet et sidste Farvel til Kamelerne og til Hundene og var flygtet ud i Mørket.

Flugten havde været vel forberedt, ellers var det da ogsaa gaaet ham galt, og han var blevet indfanget igen, saadan som det var slet for et Aarstid siden.

Det tænkte han endnu med Gysen paa. Han troede ikke, der havde været en hel Knogle i Livet paa ham efter alle de Slag, der var regnede ned over ham, og Araberne havde truet med at dræbe ham, hvis han endnu en Gang prøvede paa at flygte.

De kunde jo slet ikke undvære ham. Skønt han kun var en 14-Aars Dreng. Det havde jo været ham, der havde græsjet Kamelhjorden paa de endeløse Stepper, og naar han var kommet udmattet hjem om Aftenen, havde han maattet hente Vand og gøre meget andet svært Arbejde, mens de andre sad og saa til og kommanderede.

Han havde jo været den fremmede, Slaven, oven i Købet en Bantro. Ham kunde man bekvemt læsse alting paa.

Dit nok havde han maattet høre, at han maatte takke „Allah“, som det var gaaet ham. Det var Armeniernes Lod at blive mishandlede og dræbte, der var da heller ingen tilbage af dem andre end dem, de „rettroende“ af lutter Barmhjertighed havde reddet ud af Deportationstogene. Han skulde blot passe paa, ingen mærkede, at han var en Armenier; for saa kunde det endnu gaa ham ilde.

Paa deres aarlige Vandring var de ofte komne forbi Steder, hvor der laa store Høbe af Menneskekogler, ogsaa mange bitte smaa, Tusinder af Smaabørns Hovedskaller og Fingre.

„Se, det er Resterne af dit Folk,“ havde de sagt til ham. „Der havde

du ogsaa ligget, om vi ikke havde reddet dig.“

Men „Hassan“, som de kaldte ham, kunde ikke rigtig tro paa, at alle Armeniere var døde. Der sivede Rygter ud om, at de levede endnu. I Meppo skulde der være mange af dem, blev der sagt. Men Meppo var jo saa uhyre langt borte, hvordan skulde han naa derhen?

Saa en Dag, da han var bleven slaaet ubarmhjertigt, tabte han Besindelsen og løb sin Vej. Han blev indhentet efter et Par Timers Forløb, og da var det jo for Alvor gaaet ham galt.

Nej, næste Gang skulde saadan noget lægges bedre til Rette, det var han klar over. Men bort vilde han. Han mindedes kun dunkelt sit Folk og sin egen Slægt, og alligevel drev Længselen ham, han maatte se at finde hjem.

En Fjerdingvej fra Teltene var der en gammel Cisterner. Den var omtrent fuld af Vand, men den havde en Niche, hvor Vandet ikke naaede op. Den kunde ikke ses udefra; men Hassan havde undersøgt Sagen nøje, han vidste, at han kunde rade gennem Vandet og naa op i Nichen. Et godt, stort Stykke Brød havde han stukket til sig, og nu skulde Forsøget prøves.

Næste Dag blev der Røre i Teltlejren, Araberne gennemsøgte Egnen for at finde ham. De red ogsaa forbi Cisternen, han kunde høre deres Stemmer og sad i den frygteligste Angst for, at de skulde opdage ham; men de tænkte sig slet ikke Muligheden af, at nogen kunde gemme sig i Cisternen om Vinteren.

Han sad der i to Dage. Den anden Dags Aften hørte han dem vende hjem fra deres Søgen, de havde opgivet at finde ham.

Den Nat krob Hassan ud af Cisternen og begav sig paa Vej ad Meppo til.

I Begyndelsen var Egnen velkendt for ham, og Brødet slog til endnu, saa vandrede han om Matten og skulte sig om Dagen. Siden sølte han sig tryggere, han slog ind paa den store Karavanevej, og snart traf han en Karavane, som han sluttete sig til.

Han kunde høre paa Arabernes Maal, at de var fra en anden Egn, saa der ingen Fare var for Genkendelse. Han fortalte dem saa en Historie om, at hans Forældre var døde, og at han nu drog til Meppo for at finde sin Onkel. Altsammen naturligvis som om han var en Araber ligesom de.

Araberne havde Medlidenhed med ham, og sommetider fik han Lov til at ride paa en Kamel, naar han blev for træt af at gaa. Om Aftenen tog de ind i Araber-Landsbyerne og blev beværtede der.

Endelig saa de Meppos Borg løfte sin Silhuet op imod Himlen langt forude, og Hassan mente, at de nu var ved Maalet; men det blev Aften, og endnu var Byen langt borte. Først den næste Dag naaede de ind.

Hassan blev ikke saa lidt forstrækket, da han saa, hvor stor Meppo var. Hvordan skulde han finde sit Folk midt i denne Uendelighed? Hvem turde han spørge? Maaske var det sandt, hvad Araberne havde sagt, at han kom i Ulykke, hvis nogen mærkede, at han var Armenier.

Paa et Gadehjørne gled han bort fra Karavanen. Han maatte nu paa egen Haand forsøge sin Lykke.

Foran ham laa en lang Gade med Huse paa den ene Side, en høj Mur paa den anden. Køretøjer rumlede hen over Brostenene, Mennesker hastede afsted, ingen saa meget som saa sig om efter ham. Da kom der en Følelse af Forladthed over ham, her var han langt mere ene, end han nogen Sinde havde været det i Steppernes Dde.

Forsigt sneg han sig langs Muren, indtil han naaede en Port, der stod paa Alem. Han siggede ind. Hvad var dog det for et Sted? Lutter Stene, der laa hen ad Jorden, den ene ved Siden af den anden. Det var Armeniernes Kirkegaard.

Hassan blev staaende og saa og saa, og med et blev hans fjerne Barndom saa underlig levende for ham. Ved en saadan Sten havde han selv siddet og grædt. Det var hans Moder, der var lagt ned der, og hans ældre Brøder og Søster havde siddet ved Siden af ham. Nu mindedes ham dem saa tydeligt begge to og Fædrehjemmet og sin Faders Ansigt. Og han kunde huske,

at den Dag var kommet, da de havde sagt, at det var godt for hans Moder, at hun lå dernede under Stenen. Det var den Dag, da de blev drevne fra Hjemmet af de tyrkiske Gendarmer.

Hvor mon de nu var allesammen? Maaſte var det deres Ben, han havde set derude i Orkenerne. Han havde været ſaa lille den Gang og kunde ikke huſte, hvordan de var ſtilte fra hinanden.

Han ſatte ſig paa Hug ved Muren og ſtirrede ind gennem Dørſprækket. Februarſolen ſkinde varmt ned paa ham, hans Dine faldt til, og han drømte om ſit Barndomshjem, der nu paa een Gang var rykket ham ſaa nær.

En ung Mand med Skødſkind og et Stykke Bærtojt i Haanden kom gaaende raſt hen ad Gaden. Idet han gik forbi, faldt hans Blik paa den ſovende Dreng og han ſtudſede: „Svært, ſaa han ligner vor Slægt. Min Broder kunde være i den Alder nu; men ſelvfølgelig er han for længe ſiden død.“ Og han gik videre for at udføre ſit Verinde.

Dog Drengens Anſigt forfulgte ham: „Det kunde jo dog være min Broder.“ Skønt han var kommet omtrent hundrede Skridt bort, var der noget i ham, der tvang ham til at vende om.

Igen ſtod han og ſaa paa Drengen; men han fandt dog ſin Tanke for urimelig og gik, denne Gang to Gader bort. Der ſtandsede han, det var ham umuligt at gaa videre, han maatte tale med den Dreng.

For tredje Gang ſtod han og betragtede ham, og denne Gang væltede han ham.

Hassan ſaa op. Der ſtod en fremmed, ung Mand og ſpurgte ham om hans Navn.

„Serkiſ,“ ſvarede han uforbeholdent. Han havde været hjemme i Drømme, han havde glemt, at han ſkulde være forſigtig og kalde ſig „Hassan“.

En ſælſom Bevægelse greb den unge Mand, Serkiſ var jo netop hans Broders Navn.

Og ſaa blev der en Spørgen og en Svaren, til de to ſtod der midt paa Gaden med Armene om hinandens Hals og græd.

De var Brødre.

Karen Jeppe.

Armenierne fra Van.

Et Tilbud fra Kemalisterne.

I følge „Le Journal d'Orient“ har Guvernøren i Van henvendt ſig til Raadsregeringen i Erivan og tilbudt at medvirke ved Hjemſendelsen af de Armeniere fra Van-Provinſen, der nu lever ſom Flygtninge i Republikken Armenien.

Den armeniske Raadsregering har afflaaet Tilbudet, „da Øjeblikket ikke er gunſtigt for en ſaadan Flytning af Befolkningen“.

I følge andre Meddelelſer drejer det ſig om et almindeligt Tilbud fra Kemal-Regeringen til baade de armeniske og de græſke Emigrerede.

En Arv.

5000 Kr. til De danske Armeniervenner.

En københavnsk Detailhandlerſke, Enkefru Laura Dorthæa Oſſen, der for nylig afgik ved Døden, havde haft den ſmukke Tanke, at en Del af hendes Formue ſkulde komme nødlidende Armeniere til Gode. Komiteens Kaſſerer, Groſſerer Bockelund, fik af Executor at vide, at hun havde testamenteret „De danske Armeniervenner“ 5000 Kr.

Fra Cilicien.

Enkeltheder fra Flugten.

„Djagadamard“ — det armeniske Hovedorgan i Konſtantinopel — meddeler:

Befolkningen i Dørtjol er udtandret i ſin Helhed.

Guvernøren i Mintab, Djelal Kadri Bey, der var Anti-Kemalist, er blevet affat og erſtattet med en fuldblods Kemalist.

Størstedelen af Beboerne i Mintab, omkring 5000 Menneſter, har ikke kunnet naa Kysten, fordi Vejene var ufremkommelige paa Grund af Sne.

Ogſaa Armenierne i Kilis maatte vende om og drage tilbage til de af Kemalisterne beſatte Territorier.

Eneen ligger mange Steder 1 Meter højt.

Til de nødlidende Armeniere

har „De danske Armeniervenner“ modtaget følgende Bidrag:

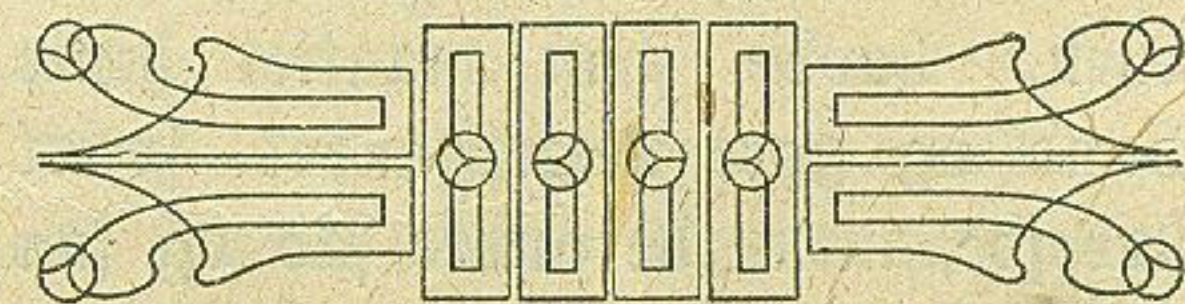
Joh. Sundal, Røge, 5. — O. Frandsen, Oſtoftegaard, Taastrup, 50. — Eliſe Pederſen, Glud Mark, 10. — Rentier Jens Hanſen 5. — Sognepræſt Chr. Andersen, Glud, 5. — S. Hindvad, Ramalt Skole, 10. — O. S. 10. — J. L. 2. — Ferſlews Blade 70. — Skolebeſtyrerinde N. Gram, Storehedinge, 5. — P. R. 50 — S. R., Aarhus, 30. — Sognepræſt Winther indſamlet i Korsør Kirke 50. — Frk. Bodil Hanſen indſamlet ved Hr. Benediktſens Foredrag i Hjalteſe Forſamlingshuſ 174. — Lærer Teiſen ved Paſtor Steen 500.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

B. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kaſſerer.

Husk:

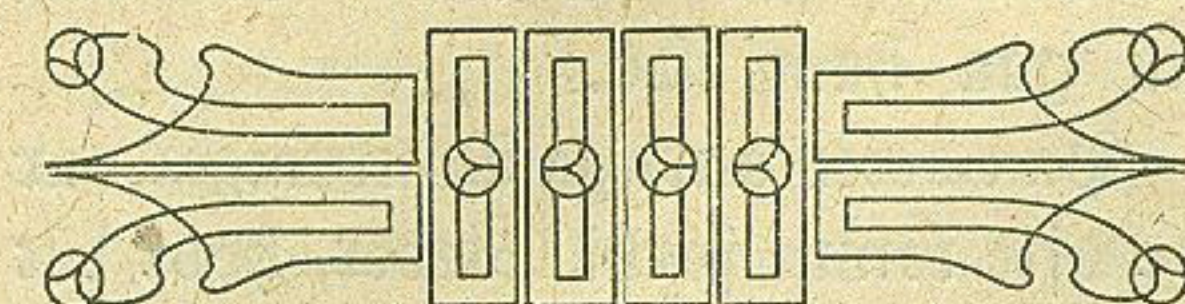
Ved Tegning af Abonnement ſkal Beløbet for et Aars Abonnement — 2 Kr. 35 Øre — indſendes til „Armeniervennen“, Odde Bogtrykkeri, Odde.

Armeniervennen

Udgaar i 1922 i 6 Dobbeltnumre den 1. Februar, 1. April, 1. Juni, 1. August, 1. Oktober og 1. December. Bladet kan beſtilles ved alle Poſtkontorer eller ved Indſendelse af 2 Kr. 35 Øre (Abonnementsprisen for et Aar) til Bladets Ekſpeditionskontor „Armeniervennen“, Odde Bogtrykkeri, Odde.

Alle Klager vedrørende Levering af Bladets Numre bedes ſendt til Ekſpeditionens ovennævnte Adresse.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S, Tlf. C. 9453.

Trykt i Odde Bogtrykkeri.

formede Sætninger og paa et Fransk, der var saa distinkt, at de allerfleste Tilhørere forstod hvert Ord, gennemgik han Armeniens Historie og paaviste, hvorledes selv Landets Beliggenhed havde været Marsagen til det Martyrium, dets Befolkning — et af Verdens ældste kristne Kulturfolk — havde været udsat for. Gribende skildrede han Rædslerne i 1915 og klart og tydeligt paaviste han, hvem der har Ansvar for det. Han understregede, at han ikke vilde lægge Ansvar for det slette paa hele det tyrkiske Folk som saadant, men lige saa tydeligt fremhævede han, at Historien har vist, at Tyrkerne er ude af Stand til at herske over andre Folkestammer.

Det sidste Afsnit af hans Tale var et skarpt Angreb paa de Politikere i Europa og Amerika, der har ladet Armenien sejle sin egen Sø og svigtet alle de højtidelige Løfter, der Gang paa Gang blev givet det armeniske Folk under Krigen, da Ententen havde Brug for armeniske Frivillige — og for Verdens Sympati.

Det gælder nu, sluttede Taleren, om, ligegyldigt hvorledes, at slaffe de overlevende Armeniere et Sted, hvor de kan leve i Fred. Det er sandsynligt, at man for at naa dette bestedne Maal, maa gaa til dem, der nu er Sejrherrer i den nærmere Orient, de tyrkiske Nationalister og de russiske Bolscheviker. Desværre er Tyrkerne næppe uden andre Indrømmelser villige til at overlade blot en Fodsbred Jord til en fri armenisk Zone, men der er intet andet at gøre end at vedblive at arbejde for Tanken om et Fristed for Armenierne. Til sidst maa dog den Dag komme, da ogsaa dette Folk faar Lov til i hvert Fald at leve.

Pastor Krafft-Bonnards livfulde Foredrag var Afsnit for Afsnit blevet gengivet paa Dansk af Frk. Sack, der som Tolk er ikke saa lidt af en Virtuos. Hun lagde saa megen Varme og naturlig Følelse i sin Oversættelse, at det var umuligt at spore, at det drejede sig om en Gengivelse af en andens Ord paa et andet Sprog.

Profesor Kristoffer Nyrop tolkede Forsamlingens Taknemlighed overfor Krafft-Bonnard. Han gjorde det som kun netop han kan gøre det.

Inden man gik over til at behandle den af Indbyderne foreslaaede Resolution, havde Hr. Benedictsen Ordet for at understrege, at Armenierne ved Verdenskrigens Begyndelse havde været loyldige Borgere. Deres Hjerte var hos den Entente, af hvilken de ventede Friheden, men deres Bedere holdt Følelserne nede, og Tusinder af unge Armeniere traadte ind i den tyrkiske Hær — for senere i Hareris at blive myrdede paa deres egen Regerings Bud.

Endnu stillede der et Par Forspørgsler, bl. a. af Overretssagfører Schwensen, saa sluttede Mødet med enstemmig Vedtagelse af den foreslaaede Resolution:

I dyb Medfølelse med det armeniske Folk og dets Lidelser

I Beundring for dette Folks Kamp for at genvinde sin Frihed

I den Overbevisning, at ogsaa det armeniske Folk har Ret til Frigørelse ved Oprettelsen af et uafhængigt Hjemsted

og med Henblik paa de Løfter, de allierede Stormagter har givet Armenierne og fornyet under Udenrigsministerens Konferencen i Marts i Paris

opfordrer Forsamlingen Komiteen „De danske Armeniervenner“ til at træffe de Forholdsregler, den maatte anse for egnede til at opnaa, at Folkets Forbund optager det armeniske Spørgsmaal til Drøftelse med det Formaal snarest muligt at virkeliggøre Tanken om et Fristed for Armenierne.

En tyrkisk Røst — og et Svar.

Minister Ghelib Kemal Bey og Armenier-Massakrerne.

I „Politiken“ for den 2. Maj fandtes et Interview med den nye tyrkiske Gesandt i Danmark, Ghelib Kemal Bey.

Ministeren udtalte sig først om Tyrkiets Stilling under Verdenskrigen og beklagede sig i bitre Ord over det Europa, der igennem en Mærrække har berøvet Riget snart en, snart en anden Provinns.

Intervieweren bemærkede, at der er Folk, der er af den Opsfattelse, at Tyrkerne gennem Armeniermassakrerne har mistet Retten til at eksistere som Nation:

— Men Kemal Bey, vi har hørt meget hos os om Tyrkernes Myrderier i Armenien. En og anden mener ikke, at Tyrkerne har Ret til at eksistere som Nation efter dette.

Armeniernes Stilling i Tyrkiet.

— Det er rigtigt, siger Ministeren, at vi har myrdet Armeniere. Men véd Europa stort mere om den Sag, end om andre orientalske Sager? Armenierne er Kristne. Vi dræbte dem, siger man, fordi vi hader de Kristne. Nu beder jeg Dem, vi har hersket over Armenien og Anatolien i over Tusind Aar og aldrig — aldrig dræbt en Kristen. Ikke før 1895. Hvorfor slette det først, da Tyrkiet var svagt, ikke da vi var mægtige og usaarlige? Hvorfor først, da Tyr-

kiet blev den syge Mand, med alle Stormagter paa Bagt omkring Dødslejet?

— Men det slette altsaa først den Gang?

— Ja. Thi da ønskede Rusland en Anledning til at blande sig i vore Forhold. Russiske Agenter ophidsede Armenierne til Oprør — huffer De, der faldt armeniske Bomber i Bantque Ottomane i 1905? Armeniske Landboere begyndte pludselig at myrde deres tyrkiske Naboer, som de havde levet fredeligt sammen med i aarvis. Tyrkerne blev dræbt paa aaben Gade, Tyrkerne slog igen. De slog sidst og haardest, fordi de var de fleste. Saaledes var det før Krigen; under Krigen kom Armenierne med deres russiske Vaaben og stod vore Tropper ned bagfra. Hvilken Straf har Europa overfor Folk, som handler saaledes? De bliver hængt. Og vi hængte dem, der har sig saadan ad.

— Vi har Beretninger om unge armeniske Kvinder, der nu lever et forsmædeligt Liv i Konstantinopel efter at hele deres Slægt er dræbt.

— Vær varsom med at domme om det! Armeniske og græske Kvinder har fra ældgammel Tid Monopol i Konstantinopel. Der kan være slet en Forveksling.

Grækernes Myrderier i Lilleasien.

— Naar nu, vedbliver Rhémal Bey, Europas Presse tror at kende vore Ugeringer saa godt, kender man saa ogsaa de andres Ugeringer mod Tyrkerne? Ved De, hvordan Grækenland i Djeblikket med Stormagternes Billigelse systematisk tilintetgør hele Lilleasien, udrydder ethvert Menneske af tyrkisk Blod, brænder ethvert Hus, enhver By? Ved Europa, at vi i Konstantinopel huser 70,000 tyrkiske Børn og gamle tyrkiske Kvinder, som er jaget bort af græske Hære? Mændene i alle Egne og Byer er dræbt og de unge Kvinder — ja, hvad tror De, der er sket med de unge Kvinder?

Carnegies Kommission konstaterede, at der efter Balkankrigen blev massakreret 300,000 Tyrker i Makedonien. Det er et lille Tal, et meget lille Tal mod den græske Hærs systematiske Nedslagtning af uskyldige Mennesker.

— Hvis dette er saaledes, hvorfor kalder Tyrkiet da ikke paa andre Magters Hjælp?

— Vi har kaldt, men ingen hører. I 1200 Aar bøjede vi ikke Nassen for nogen Overvinder, vi bøjer os aldrig, saa længe vi lever! Hvad vi ønsker, er blot en hæderlig og retfærdig Fred. Vi ønsker vor Selbestemmelsesret respekteret, som vi selv i sin Tid respekterede andre Nationer, da vi gav de fire Provinser i Kaukasus deres Frihed: Georgien, Azerbejdjan, Nordkaukasus og Armenien. Vi ønsker, at Folkenes Forbund vil se paa vor Sag saa vel som paa andre Landes Sag. Vi ønsker, at Stormagterne vil sende en Kommission, som kan undersøge, hvem der var Ophav til de armeniske Myrderier, og ligeledes undersøge Grækernes Fremfærd mod os. Vi ønsker, at Tyrkiet stilles for Europas Domstol, og vi bøjer os for Dommen.

— Hvilket Svar har De faaet?

— Intet. Intet, skønt vi har meddelt dette vort Ønske til alle Magter. Vi dømmes uden at være hørt. Vort sidste Haab er de neutrale Magter. Deres Interesse er fælles med vor: at Stormagterne ikke benytter Magten til at øve Uret.

Aage Meyer-Benedictsens Svar.

I Svar paa disse Udtalelser skrev Hr. Aage Meyer Benedictsen to Dage efter i Politikens Kronik en Artikel, som vi nedensfor gengiver in extenso. Vor Formands Artikel taler for sig selv — den giver et klart og udtømmende Svar til den tyrkiske Diplomat og vil forhaabentlig forhindre, at det lykkes at plumre Danstles Begreber om, hvad der er Ret og hvad der er Uret i denne Sag.

Et Genmæle.

I den Samtale Politikens Medarbejder Bidi har haft med Tyrkiets herværende Sendeherre Ghelib Kemal Bey er der et bestemt Punkt, hvor jeg i den historiske Sandheds Navn beder om Ret til Genmæle. Det er dér, hvor Ministeren taler om de armeniske Myrderier, thi en større Samling af Urigtigheder og Misforstaaelser, for at tale mildt, kan næppe fremsættes i kortere Form.

Maa jeg her straks slaa fast, at det er første Gang, det officielle Tyrki indrømmer at have „myrdet Armeniere“. Hidtil hed det altid, at Armenierne af strategiske Grunde var bleven evakueret fra deres Bosteder, og at der derved var forefaldet beklagelige Tildragelser.

Ministeren siger: Vi har hersket over 1000 Aar i Anatolien. Tyrkiet har ikke været til i 1000 Aar og derfor ikke hersket. Det synes, som Ministeren gør Tyrkiet til ét med Islam, men heller ikke Islam har hersket 1000 Aar i de armeniske Lande. Tyrkiet har ikke i 500 Aar haft Magt i Armenien, ja, i de 200 af disse, fra Midten af 17. til Midten af 19. Aarhundrede, var dets Herredomme kun et Navn, Kurderhøvdinge havde den virkelige Magt.

Ministeren siger, at i disse Tusind Aar, op til 1895, har Magthaverne aldrig dræbt en Kristen!

Det er, mildest talt — temmelig urigtigt!!!

Det er ikke i 1895, Tyrkiet begyndte at myrde sine kristne Underfatter. Det begyndte dermed, da de kristne ikke mere i sløv Fortvølen kunde finde sig i den vaa-ben- og retslose Tilstand, de hidtil havde maattet udholde.

Da Lynet omsider faldt i det

mørke Land, saa de fortrykte Mørket og krævede andre Raar. — Og saa begyndte Myrderierne.

Vi behøver blot at minde om Chios 1822, Libanon 1860, Bosnien 1875 og Bulgarien 1876, for ikke at nævne de tallose, enkeltvis og retsløst dræbte! Hvorfor maatte Tyrkiet give Løfter til de mishandlede kristne i den kesserlige Skrivelse (Hatti Humayun) af Gülchane 1839, hvorfor fornyedes og udvidedes Løftet ved „Tanzimat“ af 1856. Hvorfor tvang Stormagterne med Bismarcks Tyskland i Spidsen Tyrkiet til at undertegne Paragraf 61 i Berlinerfreden 1878, og hvorfor maatte Tyrkiet i Cypren-Traktaten samme Aar give det samme Løfte til England: at værne de kristnes Lære, Liv og Ejendom?

Jo, fordi Rædsler i Europas og Asiens tyrkiske Provinser raabte om Hjælp allerede den Gang!

Nej, Grunden til Armeniermyrderierne i 1895—96 var ikke Ruslands Intriger, som Ministeren mener, tværtimod, i Rusland gav man engelske Intriger Skylden. Skylden var hverken engelsk eller russisk, men tværtimod Sultanens lynsnare Jølelse af, at Armenierne, der i deres fortsatte Kvaler heftigt krævede Paragraf 61 i Berlinerfreden opfyldt, svigtedes af dem, der skulde være deres Vogtere, af Stormagterne. Saa gik Tyrkiet i Ro til at slagte løs, for at slaa det utilfredse „Kriksenbæg“ med Rædsel og derved bevare den truede Magt i Landet.

Der faldt Bomber i Banque Ottomane 1905, siger Ministeren. Nej, de faldt i 1895, og de faldt som en fortvølet (og forgæves) Demonstration, for at kalde paa „Europa“ fra det Sted, Armenierføerne antog for mest dyrebart for Europas Sjæl.

De ulukkelige Bomber, der ikke gjorde stor Fortræd, men var en Trusel, blev et af Paastudene til at erklære, at „Armenierne“ var i Oprør, og dækkede bag denne „Skærm“ myrdede Regeringen over hundrede Tusinde værgeløse i Anatoliens fjerneste Landsbyer. „Armeniske Landboere begyndte pludselig at myrde deres tyrkiske Naboer, som de havde levet fredeligt med i aarevis!“ siger Ministeren, saadan var det før Krigen! Ja, hvis

der var byttet om mellem Armenier og Tyrker i Sætningen, saa nærmede man sig Sandheden!

Vel er det sandt, at Armenierne i smaa, fortvivlede Oprørsflokk efter Myrderierne hævnede sig og dræbte dem af deres Landsmænds Mordere, de fik Ram paa, det var den eneste Sindsvarme i den Dødsfulde, det mishandlede og svigtede Folk levede i, den Gang de stadigt herflende Bødler haanede de forpinte: Hvor er eders Kristne Benner, hvor er eders Kristus! Se, hvor de hjælp jer, Hunde, som I er!

Ministeren fortsætter saa med en Forklaring paa denne sidste, rystende Forbrydelse, vel nok den største, Verdenshistorien har kendt: Det koldblodigt planlagte og udførte Forsøg paa at myrde et helt Folk, det armeniske, under Verdenskrigen.

Han siger, kort og — slet: Under Krigen kom Armenierne med deres russiske Vaaben og Skød vore Tropper bagfra. Hvilken Straf har Europa for Folk, der handler saaledes? De bliver hængt. Og vi hængte dem, der bar sig saaledes ad!...

Det er altsaa Forklaringen paa den Million af levende værgeløse, der blev drevet fra deres Hjem og Lykke ud i Ørkener og Bjerge, flyndret, klædt nøgne, skændet eller ranet, sultet og tørstet ihjel — eller dræbt paa alle de Maader, paa hvilke Livet kan stides ud af et Væge!

Hele det Gran af Sandhed, der gemmer sig i Ministerens Ord, er vel, at ved Krigen Udbrud nogle Tusinde (?) eller Hundreder Unge flygtede over til deres Landsmænd hinsides den kavkasiske Grænse og gjorde fælles Sag med den russiske Armé. Det skete mere eller mindre ved hver Front i Krigen Lande. — Muligvis har der været armeniske Unge, som fra Baghold har skudt paa tyrkisk Militær — ogsaa det er hændt alle Vegne, at Videnskaben har handlet slet — men hvordan forklarer dette „de usigelige armeniske Rædsler“?

Nej, det var ikke Grunden. Langt de fleste af Armeniens unge Mænd var i de tyrkiske Rækker, derfra blev de siden taget, afvæbnet, mishandlet og dræbt! Grunden til de kæmpemæssige Myrderier var, at atter var der bag Kri-

gens Flammemure, der spærrede det uhyggelige, ensomme Kristnefolk inde, givet de grusomme Herrens en Beslighed til „at løse det armeniske Spørgsmaal“ ved at „løse op“ for det armeniske Folk.

Det er ikke Stedet her at forklare hele Forhistorien, forklare, hvordan Armeniere og Ungtyrker i nøje Samvirke gjorde Revolutionen af 1908 mod Sultan Abdal Hamid, hvordan Ungtyrkerne siden paa Grund af indre politiske Strømninger følte sig trykket af „disse kristne Benner“ — og faldt tilbage i gammeltyrkisk Had til dem, som omsider steg til blodig Dræbelyst, da Krigen kom, og dette armeniske Folk dannede en Hindring for Udførelsen af det fantastisk-gigantiske Gøglebillede af et nyt „Stortyrki af tyrkisk Race“ fra Trakien til Altai — Enver-Pasjas Bildtanke, som han skildrede Dr. Lepsius i Konstantinopel i 1916.

Paa dette Afgudsalter slagtede Tyrkiets Troende næsten én Million elendige Kristne!

Det er ikke min Agt at bortforklare eller undskylde de Umennesseligheder, der af Kristne, Serbere, Grækere og sikkert ogsaa Armeniere er udøvet mod uhyggelige muhamedanske Mennesker.

Selv forfærdedes jeg ved at erfare, under et Ophold i Tyrkiet i 1913, hvad Bulgarene havde nedværdiget sig til af Blodgerninger i Konstantinopels Omegn! Det er sikkert sandt meget af det, Ministeren her fremhæver, fra Tallene paa Dødre tager jeg dog Afstand — og det er ogsaa sandt, at muhamedanske Videsser finder mindre vaagent Dre, mindre folsomme Sind i Europa end Kristnes Kvaler. Dels er det Broderskabets Instinkt, det skyldes, men mere er det den klare Forstaaelse i Europas opluste, fordomsfrie Kredse, at Skylden bagved det hele skrækelige er „tyrkisk Banstyre“. Det opelster Plumshed, Grumhed og Hævnløst. Der er ingen Grund til at beskylde den tyrkiske Menigmand for en ringere, vædlere Sjæl end den kristne. Det Spørgsmaal at afgøre, hvem der moralsk staar lavest, vil jeg slet ikke drøfte her. Det vil føre for vidt. Mig gaar Muhamedaneres uretfærdige Videsser til Hjerte lige saa stærkt som de Kristnes! Men

ud af det hele har jeg forlængst ved Læsning og lange Rejser i tyrkiske Lande draget den uroffelige Slutning: „Tyrkisk Herredømme er uværdigt, utaaleligt, hvor det gælder Kristne, og trist, hvor det gaar ud over Trosfæller“.

Hvad Ministeren kynisk henkaster overfor Anklagen om Kvindekan og Skændsler i tyrkiske Huse mod de ranede — kan bedst modsiges ved at spørge: Hvorfor nedsatte da Folkenes Forbund en Kommission, hvori en dansk Kvinde, Karen Jeppe, sidder, til at bistaa og udfri de uhyggelige? Mon det var for Konstantinopels Skøger?

Ministeren ender med en højtlydende Appel til Europas Domstol! „Vi ønsker,“ siger han, „at Tyrkiet stilles for Europas Domstol, og vi bøjer os for Dommen!“

Som om Europa ikke har dømt? Hvad er Dr. Johs. Lepsius' store Bog om „Tyskland og Armenien“? Hvad er Sévresfreden? Hvad er de allierede Ministres Udtalelser til Tyrkiet i Spa 1920? Dom paa Dom.

Hvad er de tyske, de amerikanske Djenvidners Udsagn under Krigen? Dom paa Dom!

Og endelig, hvad er de forlængst kendte hemmelige Depecher fra Armeniens Storbøddel, Tala'at Pasja, Ordrene om at myrde og udrødde uden Slaansel, uden Barmhjertighed. Det er vel Dommen over alle Domme. Thi der dommer Morderen sig selv.

Ikke Mænd med Vaaben i Haand, „Oprørere“ blev dræbt. Nej — Værgeløse, Oldinge, Syge, Kvinder og Børn males itu i Blodkrænnen.

I denne de Ustyldiges Blodso drukner al tyrkisk Tale om Appel! — alle tyrkiske Forsøg paa at lyve Skammen af sig.

Hvor kunde Tyrkiet have fundet en mindre forud indtaget Domstol, en mere neutral! end den tyske Domstol, der frifendte Teilitian, Armenieren, Tala'at Pasjas Morder.

Har Ghalib Kemal Bey læst den Sags Akter, thi hvor kan han saa rove at raabe paa Europas Domstol.

Tyrkiet har ingen jordisk Appel mere.

Det er dømt — af alle, der ved Sandheden, og af sig selv!

Udage Wiener-Benedictsen.

Ententen og Orienten.

Hvad Ententens Statsmænd foreslog Grækenland og Tyrkiet.

Vi omtalte i vort sidste Nummer, at Ententen havde foresøgt at mægle mellem Grækenland og Tyrkiet, og vi forbeholdt os nærmere at kommentere det foresatte Mæglingsforslag, der er et Resultat af hele den vakkende Politik, som har gjort de slagte Tyrkere til de virkelige Sejrherrer i den nærmere Orient.

Den Note, der gennem Ententens diplomatiske Repræsentanter overrattes til den græske Regering og til de to tyrkiske Udenrigsministerier i Konstantinopel og i Angora, begynder med at fremhæve, at Ententen, efter nøje at have undersøgt og overvejet Forholdene i den nære Orient, har besluttet sig til at finde en ligelig og retfærdig Løsning af de mange svævende Strids spørgsmål.

Til Grund for Forslaget ligger, hedder det i Noten, følgende Principper:

1) Genoprettelsen af Freden mellem Grækenland og Tyrkiet, saaledes at der gøres Ret og Skel til begge Sider.

2) Genoprettelsen af det tyrkiske Herredømme i de Egne, der maa betragtes som tyrkiske, saaledes at det historiske Konstantinopel bliver et tyrkisk Centrum og saaledes at Tyrkiet faar en saadan Magtstilling, at Nationen kan forny et frit og kraftigt nationalt Liv.

3) Opretholdelsen af Sultanens religiøse og verdslige Magt.

4) Bederlag til Grækenland for de Ofre, dette Land har bragt de Allieredes Sag, saaledes at Grækenland faar Betingelse for en sund national og økonomisk Udvikling.

5) Betingelser, der tillader, at Grækere og Tyrkere lever i god Forstaaelse i de Grænseregne, hvor Befolkningen er blandet.

6) Beskyttelsen af baade kristne og muhammedanske Mindretal.

7) Forhindring af Krig i Fremtiden.

8) En fast og ligevægtig Politikk overfor de to Lande.

For at opnaa Gennemførelsen af en Ordning, der er baseret paa de her nævnte Principper, foreslog Ententen først og fremmest en Vaabenstilstand i Henhold til en under Marskal Fochs Ledelse udarbejdet Plan.

Ifølge Vaabenstilstandsforlaget skulde det af Grækerne besatte Omraade i Lilleasien, herunder Smyrna, rømmes i Løbet af ca. 4 Maaned, saaledes at disse Egne igen kom under tyrkisk Styre.

Hvis denne Rømning fuldføres, vil, hedder det videre, det tyrkiske Herredømme atter strække sig fra Middelhavet til Stræderne og til Sortehavet og fra Transkaukasiens, Persiens og Mesopotamiens Grænser til det græske Øhav.

Noten fortsætter med at omtale de Forholdsregler, der agtes trufne til Beskyttelse af Mindretallene under fremmed Herredømme. „Magterne har besluttet at opfordre Follernes Forbund til at udnævne særlige Generalinspektører, som skal overvåge, at de paagældende Forholdsregler føres ud i Livet.“

Om Armenierne hedder det:

„Til Armenierne bør der tages særligt Hensyn baade paa Grund af de Forpligtelser, de Allierede har påtaget sig overfor dem, og paa Grund af dette Folks frygtelige Lidelser. Follernes Forbunds Bistand vil være nødvendig til Gennemførelsen af denne Nationalitets Beskyttelse, saaledes at Armenierne vil kunne faa opfyldt deres Ønske om et nationalt Hjemsted.“

Bedrørende de territoriale Forhold foreslaar Ententen, at den asiatiske Kyst af Bosporus og Dardanellerne gives tilbage til Tyrkerne, idet dog disse Egne „asmilitariseres“. Selve Gallipolihaløven vil de Allierede stadig holde besat, medens Tilsynet med Sejladsen gennem Dardanellerne overlades til en international Kommission under tyrkisk Forsæde. For Ost-Trakiens Bedkommende foreslaas en Deling, saaledes at Storstedelen (derunder Adrianopel) forbliver græsk, medens

Konstantinopels „Hinterland“ bliver tyrkisk. Den græske By Rodosto kommer under tyrkisk Herredømme. Hele Omraadet „asmilitariseres“, saaledes at Grækerne ikke vil være i Stand til at true den tyrkiske Hovedstad.

For Adrianopel og Smyrna, der kommer til at tilhøre henholdsvis Grækenland og Tyrkiet, foreslaas der særlige Regler, som sikrer den tyrkiske Befolkning i den førstnævnte og det græske Element i den sidstnævnte By.

Konstantinopel gives fuldt ud tilbage til Sultanens Herredømme, og Tyrkiet faar Ret til at lægge en betydelig Garnison i sin Hovedstad. Medens Sévres-Traktaten begrænsede den samlede tyrkiske Hærstyrke til 50,000 Mand, foreslaar Magterne nu et Maximum paa 85,000.

Magterne forpligter sig endvidere til at nedsætte en Kommission, der skal foreslaa en Afløsning af deres økonomiske Privilegier i Tyrkiet saavel som af de Fremmedes juridiske Rettigheder (Kapitulationerne).

Ententens Fredsforslag er i Forhold til Sévres-Traktaten helt igennem en Række Indrømmelser til Tyrkiet. Grækenland, der ingenlunde er besejret af Tyrkerne, skal frivilligt give Afstald paa de Omraader, de med store Blodofre har tilkæmpet sig i Lille-Asien. Smyrna, som i langt højere Grad er græsk end tyrkisk, skal igen under Tyrkernes Herredømme — alle Beskyttelsesregler til Trods vilde Tyrkerne sikkert tage en blodig Hævn over de „Oprovere“, der i sin Tid var med til at udlerere Byen til Grækerne.

Forslaget betoner Tyrkiets Ret til Konstantinopel — den By, hvis arbejdende Befolkning i første Række er græsk, armenisk eller jødisk, og hvis Præg kun er tyrkisk i Kraft af den Sværm af Embedsmænd og Militære, der fra gammel Tid er klumpet sammen i Stambul, hvorfra de suger Marven ud af Rigets nære og fjerne Provinser. Der tales om det „historiske“ Konstantinopel, uden at man med et Ord nævner, at Byen ved Bosporus for den tyrkiske Tid havde en lang og straalende Epoke under græsk Styre og som Centrum for græsk Kultur. Hele denne Del af Forslaget er som en eneste Undskyldning for, at man med

Henblit paa Sévres-Traktaten, de faktiske Forhold og det store græske Befolkningselement lader Grækerne beholde det meste af Ost-Traktien (dog ikke det græske Rodosto), og det hedder i Noten næsten triumferende, at Halvmaamens Banner, hvis Forlaget gennemføres, atter rager fra Transkaukasusens Grænse til Røgeerhavet.

I det Afsnit af Noten, der vedrører de territoriale Spørgsmaal, er der ikke Tale om Armenien og Armenierne. Men som ovenfor nævnt har Armenierne dog deres Trosteord — hvor andet er der ikke til dem. Der antydes først noget om en ny Slags Generalinspektør (af lignende Art som de, der i 1914 kom til Armenien) og tales saa i vage Bændinger om et nationalt armenisk Hjemsted. Om et frit Armenien er der ikke Tale, tværtimod, man lerer højtideligt Tyrkerne hele den Egn, hvori Armenierne boede før de store Massakrer.

For Grækerne var Forlaget et haardt Slag. Den græske Regering havde paa Forhaand lovet Stormagterne at acceptere Baabenstilstanden, men dette Løfte kostede Ministeriet Livet. Og det er et stort Spørgsmaal, om virkelig en græsk Regering vilde kunne gennemføre Rømmingen af Smyrna. Der har i hvert Fald gaaet haardnaktede Røgter om, at Storstedalen af den græske Hær i Lilleasien vilde blive og forsvare sine Landsmænd mod den forhadte tyrkiske Fjende. Det er ikke udelukket, at Resultatet af et græsk Tilbagetog vilde blive Oprøret af en fri Smyrna-Stat efter Fiume-Mønstret. Og hvilke Komplikationer et saadant Skridt kunde give Anledning til, er det vanskeligt at sige! Den græske General Papoulas, der først sagdes at have taget Beslutning om at stille sig i Spidsen for en lokal Frihedsbevægelse (endnu i April gæntog han i en Proklamation til sine Tropper, at de skal føle sig som „Lille-Asiens Befriere“), har senere dementeret. Men der er mange patriotiske græske Officerer, og Muligheden for Smyrnas Frihørelse var vel ikke mindre end Muligheden for Grækenlands Frihørelse for et Sekel tilbage.

Konstantinopel-Regeringens Svar var i det hele og store velvilligt.

Helt anderledes stillede Ungora-Regeringen sig. Kæmal Pacha forlangte først Rømmingen af Smyrna gennemført, bagefter vilde han diskutere Resten. Hans Svar var formelt et Ja, reelt et Slag i Ansigtet paa Magterne, ikke mindst paa Frankrig.

Det kemalistiske Svar og Afsløringerne af de sidste tyrkiske Grusomheder, — der viser, at Kemalisterne i den Retning kan staa Maal med selve Ungtyrkerne — har vel nok i hvert Fald i nogen Grad kølnet Stormagternes Tyrker-Begejstring. Den engelske Presse, der et Djeblit var ikke saa lidt paavirket af de franske Opportunitetsargumenter, har slaaet Kontra, og Regeringskabinetet i Athen har sikkert ogsaa bidraget til, at man for Djeblit kan betragte en snarlig Fred paa det af Magterne angivne Grundlag som lidet sandsynlig.

H. F. U.

Godsejer Johs. Hage.

I Anledning af Komiteens tidligere Formand og mangeaarige Medlem, Godsejer Johs. Hages 80 Aars Fødselsdag skriver vor Formand:

Der skal ikke mangle et Ord fra vor Kreds til vor gamle Medarbejder, nu han staar paa Livets Tinde. Vi trænger til at sende ham vor Hilsen. Det er sandt, de allerlidste Aar har Sygdom og Træthed fjernet ham fra vort daglige Arbejde, men den Tid ligger ikke langt tilbage, hvor hans stærke Personlighed, hans kloge Vilje var med os i alle vore smaa Gerninger. Hvis ens Vilje hærdes, ens Sind uddybes af Modgang, er der vel ingen menneskelig Sag, hvor man har kunnet komme i den Skole, bedre

end i Armenien. Det, der mest har pint dem, der har givet Tanker og Haand til dette ullykkelige Folk, er det skrigende Misforhold mellem de frygtelige Krav og det, Hjælperne formaaede. Der ligger en uhyggelig Hemmelighed over de mægtiges Optraeden over for det mishandlede Folk, der næsten kan lamme ens Mod.

For en Mand som Johannes Hage, der ikke vil smakte og sukke, men raadslaa og handle, har denne Barmagt i en saa skinnende klar Sag, en til Himlen raabende Uretfærdighed, sikkert været den største Kval. Vi, der saa dybere i hans Tænkevis, kunde ligesom læse den dirrende Utaalmodighed bag hans ret rolige Samtale om hvad vi — kunde gøre. Alt var ham smaat, næsten forargeligt lidt. „Holde Moder, vække Følelser, sende Hjælp, sørge for nogle armeniske Børn, og holde unge Piger i Arbejde —“ og det i en Sag, som „Verdens Samvittighed“ med et fordommende „Stands!“ til Mordere og Skændere burde gribe om.

Jeg glemmer aldrig hans bitre Smil, da jeg hjemkommen fra min store Rejse i Armenien forklarede i vor lille Kreds, hvad vi kunde gøre. — „Naa, det er det hele!“ — Men bag dette stolte Bingebrus, der kunde gøre Dagligdagen graa og pinsom for hans Sind, laa den politisk skolede, den praktiske, livserfarne Mand, der vidste, at al Handling beroede paa et Kræfternes Spil og at Himlens rene Farve ikke er Jordelivets. Derfor gik han med Harmen skjult til vor lille Gerning, bevarede en sin Deltagelse for selv det mindste; men kunde han tage et bredere Tag, aabne sin stærke Vilje for et eller andet, der forekom ham vægtigere, saa havde vi ham og hans „Storherresind“. Der har været smaa Brydninger, personlige Krydsninger, hvor netop „Storherren“ havde ondt ved at forstaa en anden Mening, og indelukkede sig i kolig Barstthed, men vi kunde aldrig stilles fra Johannes Hage selv efter Strid uden at føle, at der bagved sad et af de Sind, der gør vort Liv taaleligere, ved sin Trods mod Uret og Fejghed, sin Kærlighed til Daad og sit Had til Smaalighed og Snakken. Vi saa, der i over 20 Aar har haft Johs. Hage som

mer eller mindre virksom Medarbejder, vi sender ham fra vort lille Arbejdsfelt en Hilsen og Tak for Samarbejdet.

Vi ved, at han med os, vi den stadig slagne Riddervagt om et blodigt, forrebet Banner, føler, at Retfærdighed ejer en Sejr i sig selv, hvor nedtrampet den sala ligger, og det turde være en Form for Lykke, naar Livets Kampaar er bag én, at man var med som Soldat, hvor intet Nederlag kan dræbe ens Tro paa Sejr — hvor Smerten er Sorg over andres Raahed og Ondskab og Sorg over egen Kraftløshed, men ikke over at have lyttet til falske Signaler.

Alage Meyer-Benedictsen.

Nemesis.

De hærmende Kugler rammer een for een de Ungtyrkere, der har Ansæret for de store Massakrer i Krigens Aar!

Sidst er det Elsguvernøren i Trébisonde, Djemal Bey, og Professor Behanneddin Chahir — en Tid lang Sekretær i den ungtyrkiske Komité — der er bukkede under.

De to Ungtyrkere blev dræbt samtidig af en Armenier, der overraslede dem paa Gaden i Berlin.

— Enver Pacha er snart den eneste af de ledende Ungtyrkere, der er tilbage. Og han flakker rundt fra Sted til Sted i Frygt for at Nemesis ogsaa skal naa ham!

Armeniernes Fader.

Leopold Favre død.

Wresformanden for den internationale Liga af Armeniervenner, M. Leopold Favre, afgik den 4. April ved Døden i Genève.

Leopold Favre hørte til en af det franske Svejts gamle og ansete Patricierfamilier. Med sit vindende Væsen, sin alsidige Uddannelse — han havde i sin Ungdom studeret baade ved franske, tyske og engelske Universiteter — og sin Formue var han selvstøvet til at spille en Rolle i Genève. Han havde ikke alene et

indgaaende Kendskab til snart sagt alle Europas Sprog — i sin Ungdom studerede han saaledes Sanskrit — men der var overhovedet ingen aandelig Bevægelse, der var ham fremmed.

I 1896 blev han grebet ved at høre de rystende Beretninger om den røde Sultans Armenier-Massakrer — Rædsler, der dengang satte en Verden i Bevægelse, maaste mere end den ungtyrkiske Udryddelseskrig, der dog i Omfang og Djævelskhed var saa mange mange Gange større. Han var med til det første Armenierven-Møde i Gausanne samme Aar og arbejdede fra dette Øjeblik med baade Iver og Dugtighed paa at lindre Nøden blandt Armenierne. Fem-sjels Gange tog han til Orienten, hvor han ved Selosyn overbeviste sig om det armeniske Folks Lidelser, og det skyldtes mere ham end nogen anden, at det svejtsiske Hjælpearbejde i Armenien kom i Gang og senere hen udvidedes, saa det fik større og større Betjndning for det forfulgte Folk.

Leopold Favre havde Forbindelse Verden over, og hans Hus i Genève blev som et Hovedkvarter for Aterdens Armeniervenner. Han sluttede sig derfor ogsaa efter de nye store Massakrer i 1915 med Begejstring til Tanken om Dannelsen af en international Liga af Armeniervenner, og det var en Selvfølge, at det var ham, der blev Liggaens Wresformand.

M. Favre var 76 Aar. Gennem mere end en Snes Aar havde han ofret al sin Tid paa det armeniske — økonomiske, moralske og politiske — Hjælpearbejde. Ved Fredsslutningen gennemlevede han sammen med Armeniens bedste Mænd de Haabets Tider, da Drømmen om et frit Armenien syntes at skulle realiseres. Skuffelsen, da det viste sig, at baade Europa og Amerika svigtede, tog derfor ogsaa stærkt paa ham. Endnu i Februar Maaned — den sidste Dag, han arbejdede — sagde han til M. Krafft-Bonnard: „Nu maa der raabes om Hjælp; hvor gør det mig ondt, at jeg ikke mere magter at være med til at slaffe „Drenlyd for Armeniens Nøds-krig“. Umiddelbart før sin Død udbrød han et betegnende Ord: „Armenien er mit Liv“.

Leopold Favre ofrede sine rige

Erner for Armenies Sag. Han døde knust af Sorgen over sin store Sags Banstæbne. Men Mindet om hans Værk og om hans Person vil leve ikke alene i hans Fødeby og i hans Land, ikke alene iblandt Verdens Armeniervenner, men ogsaa i selve det armeniske Folk. Tusinder af Armeniere kaldte ham deres Fader, og Aharonian udtalte for nylig, at det vilde være Armeniernes hellige Pligt, saa snart de fik Herredømmet i deres eget Land, at rejse ham, „Armeniernes Fader“ et Mindesmærke i taknemlig Beundring.

I Løbet af kort Tid har Armeniens Venner mistet tre af Sagens bedste Forkæmpere: Lord Bryce, Denys Cochin og Léopold Favre. Og var der noget Djævelsk, man havde Brug for Mænd som de tre her nævnte, saa var det nu i Armeniens Skæbnetime.

Et Bud fra Armenien.

Vi har fra Sognepræst R. B. Baden, Hvilsted, modtaget nedenstaaende Artikel:

En Pastor Malik har nylig talt i min Kirke. Jeg vidste intet om ham, før han kom; men jeg fik Interesse for ham.

Han har været et Aar i Norge, og han har omgaaedes Skandinaver i Amerika. Han taler derfor forstaaeligt Dansk.

Han er fra Armia, en persisk Grænsby. Persien var neutralt i Krigens, men gjorde intet for at hævde sin Neutralitet. Egnen ved Armia blev derfor besat af en russisk Hær paa 100,000 Mand. Alt gik meget godt indtil Revolutionen i Rusland. Saa rejste Soldaterne væk. Men en Del Officerer blev, og de europæiske Konsuler raadede da de kristne til at træde i de russiske Soldaters Sted. Der blev stillet 10,000 Mand under de russiske Officerer, og de holdt Stillingen, indtil deres Ammunition slap op. Saa besluttede de at drage bort. De overgav deres Familier til de persiske Beboere i Byen, men Tyrkerne fandt dem og førte dem bort i Døden ligesom andetsteds. Mange blev pinte. Nogle blev hængte op i Træerne ved Armene, og der blev skaaret Rød af dem og stoppet i Munden paa dem.

Pastor Malik mistede sin Hustru, sin Svigermoder og sine to Sønner.

Selv gif han med Soldaterne, for hvem han var Præst. De gif i 25 Dage; de blev stadig forfulgt, og flere Tusinde af dem faldt i Tyrkernes Hænder.

Endelig kom de til Byen Ramadan, der var besat af Englænderne, som heller ikke respekterede Persiens Neutralitet. De kom til Indien. Derfra vilde de rejse til Amerika, men det kunde foreløbig ikke lade sig gøre.

Da jeg nærmere talte med ham, viste det sig, at han ikke var Armenier. Det er ikke, som det undertiden synes, blot Armenierne, der er bleven forfulgt af Tyrkerne. Han hørte til en syrisk Kirke, der er endnu ældre end den armeniske. Den er nestoriansk, og han berørte ogsaa den nestorianske Kirkes (i Fr. Nielsen's Kirkehistorie omtalte) udstrakte Missionsvirksomhed. Han vilde dog ikke vedkende sig Navnet Nestorianer; han sagde, det var kun noget, Muhammed-annerne kaldte dem. Selv kalder de sig Tomas-kristne og mener, at deres Kirke er stiftet af Apostelen Tomas. Han mente, at deres Tro var ganske den samme som vor.

Det interesserede ham, at jeg i min lille Bog „Bibelske Sæder“, S. 111, har omtalt de indiske Tomas-kristnes Kærlighedsmaaltider, der gaar helt tilbage til den apostoliske Tid. Han fortalte bl. a., at de ved den Lejlighed ikke uddeler Maden paa Blade som i Indien, men paa Stykker af det i Osten almindelige Fladbrød, en Slags usyret Brød. Til Madder bruger de derimod som alle østerlandske kristne Samfund syret Brød, hvilket ogsaa er apostolsk Skik.

Deres Kirkesprog er (ligesom Jakob-iternes) det gamle syriske, næsten det samme som Jøderne talte paa Jesu Tid. Det glædede mig meget at høre ham fremsige „Fader vor“ paa Jesu eget Sprog. Da det er beslægtet med Hebraisk og Arabisk, kunde jeg følge det.

R. B. Baden.

Nye tyrkiske Ugeringer.

Samtidig med, at den tyrkiske Ministre i København fremkom med sine Udtalelser, der skulde vise Forstællingen paa ungtyrkisk og „nytyrkisk“ Tænkesæt, netop i de Dage, da Ententen højtideligt foreslog at gen-

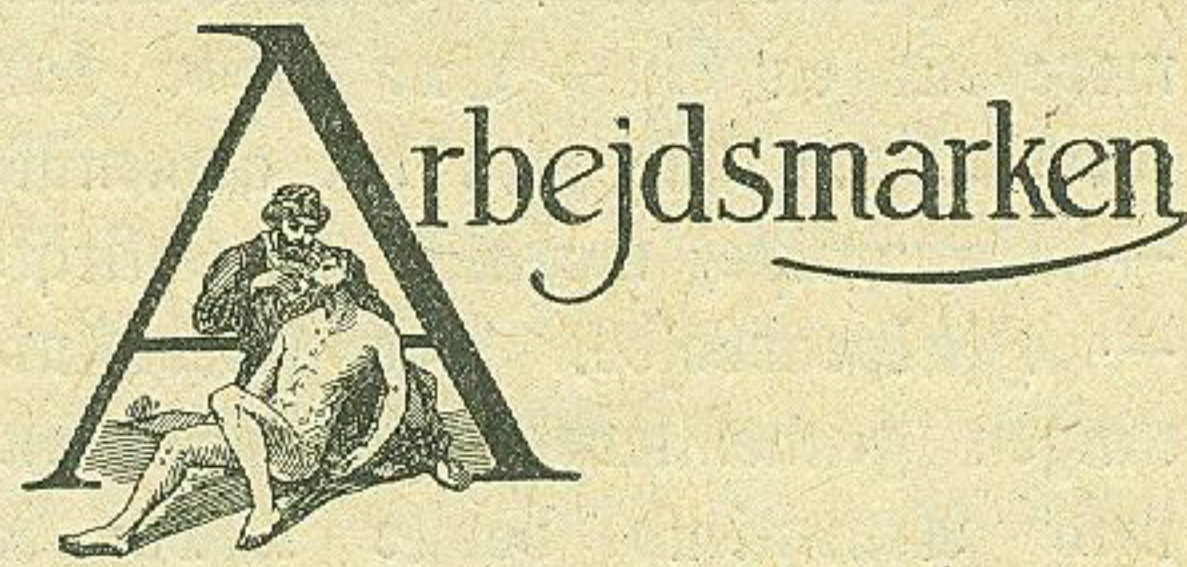
give Tyrkerne Herredømmet over alle Landsdele fra Sortehavet til Middelhavet, fra Transkaukasien til Egeerhavet, kommer der nye Budskaber om tyrkiske Ugeringer overfor de Kristne i Lille-Asien.

Det er denne Gang særlig gaaet ud over den græske Befolkning i Kystbyerne langs Sortehavet. Familier er huggede ned i Hundrøvis, og tyrkiske Embedsmænd og Gendarmere har vist sig som værdige Efterfølgere af Blodhundene fra 1915.

Lederen af det amerikanske Hjelpearbejde i Kharput, Major Powell, rapporterer udsfærligt om Forfølgelserne i det indre Lilleasien. 30,000 Grækere blev deporterede fra Sivas (ved Sortehavskysten). Deraf døde de 5000 paa Vejen til Kharput. Tyrkerne forbød Amerikanerne og deres Hjælpere at tage sig af de døendes Børn. Tyrkerne fik Lov til at vælge mellem Kvinderne og de unge Piger og tage dem med sig, de ønskede. Alt i alt en Gentagelse, en miniature af Deportationerne fra 1915.

Ogsaa Armenierne — de faa, der er vendt tilbage til disse Egne — mishandles og forfølges.

Meddelelserne fra Lille-Asien gør selvsagt deres til at ophidsede Stemmningen i Grækenland og dertilgennem formindste Udsigterne til en Overenskomst med Tyrkiet paa det af Ententen givne andet Steds i Bladet omtalte Grundlag.

De danske Armeniervenner sendte Kondolence-Telegram til Geneve i Anledning af Leopold Favres Død.

En stor Gave.

Frk. Mimi Liebe har under M. Krafft-Bonnards Besøg skænket Komiteen 1000 Kr. til Frk. Jøppes Arbejde i Syrien. Samtidig overgav hun — ligeledes gennem Fru Nalbandian — 1000 Kr. til Pastor Krafft-Bonnard til det Armenier-Hjem, der er oprettet i Nærheden af Geneve.

Resolutionen fra Mødet den 4. Maj

er blevet oversendt baade til Folkenes Forbund og til den internationale Liga af Armeniervenner.

Dr. juris Zareh Tchopourian, der i 1914—18 var Drogman ved det danske Gesandtskab i Konstantinopel og i denne Egenstabs gjorde Danmark store Tjenester, var en af Armeniens Repræsentanter paa Genova-Kongressen, hvor han, introduceret af danske Armeniervenner, gjorde et stort Oplysningsarbejde blandt de skandinaviske Delegerede.

Dr. Tchopourian er, takket være sin usædvanlige Begavelse, nu en af de ledende blandt de Armeniere, der virker i Europa for deres Folks Sag.

Forfatteren Johs. Dam har i „Nationaltidende“'s Aftennummer for den 18. Maj skrevet et Brev fra Genova, i hvilket han bl. a. paa Grundlag af et Interview med Dr. Tchopourian behandler det armeniske Spørgsmaal paa en forstaaende og sympatisk Maade.

„Armeniens Time“.

Pastor Krafft-Bonnards Bog om det armeniske Spørgsmaal, oversat af Fru Ynga Nalbandian, kan faas overalt i Boghandelen. Den koster kun 1 Kr.!

Et smukt indbundet Eksemplar af Bogen blev gennem Kabinetsekretær Krieger overgivet H. M. Kongen, der senere har bragt Komiteen sin bedste Tak for Gaven.

Til de nødlidende Armeniere

har „De danske Armeniervenner“ modtaget følgende Bidrag:

Bazaren 17. Marts 4678 Kr. 70 Øre. — Aftenunderholdning 27. Marts 728,36. — Sparekassesebestyrer Jørgensen 10. — Pastorinde Ravn 2. — Fru Rade-mader 2. — Fru Knudsen 3. — Hr. Poulsen 2. — Hr. Kristensen 2. — Frk. O. Jørgensen 25. — Frk. Signe Veel, Salg af Broderier, 260,60. — Pastor Langballe, Junget pr. Roslev 25. — E. og Anna Holdt 25. — Fru Amando Andreasen, Tarm 5. — G. A. P. Lyngby 50. — Politifuldmægtig Hebo, Odense Kreds, 752. — Salg af Haandarbejde 416. — Fra Aarhus Kreds 384. — Fra Bestyrelsen for Les Amies de la jeune fille 100. — Frk. A. Hoff 20. — Frk. Henni Fochammer 30. — Frk. Mimi Liebe 1000. — Hr. Uge Westenholz 100. — Lærer Mouritsen 5.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

B. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kasserer.

Husk: Ved Tegning af Abonnement skal Beløbet for et Aars Abonnement — 2 Kr. 35 Øre — indsendes til „Armeniervennen“, Odder Bogtrykkeri, Odder.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S, Tlf. C. 9453.

Trykt i Odder Bogtrykkeri.

formede Sætninger og paa et Fransk, der var saa distinkt, at de allerfleste Tilhørere forstod hvert Ord, gennemgik han Armeniens Historie og paaviste, hvorledes selv Landets Beliggenhed havde været Marsagen til det Martyrium, dets Befolkning — et af Verdens ældste kristne Kulturfolk — havde været udsat for. Gribende skildrede han Rædslerne i 1915 og klart og tydeligt paaviste han, hvem der har Ansvar for det. Han understregede, at han ikke vilde lægge Ansvar for det slette paa hele det tyrkiske Folk som saadant, men lige saa tydeligt fremhævede han, at Historien har vist, at Tyrkerne er ude af Stand til at herske over andre Folkestammer.

Det sidste Afsnit af hans Tale var et skarpt Angreb paa de Politikere i Europa og Amerika, der har ladet Armenien sejle sin egen Sø og svigtet alle de højtidelige Løfter, der Gang paa Gang blev givet det armeniske Folk under Krigen, da Ententen havde Brug for armeniske Frivillige — og for Verdens Sympati.

Det gælder nu, sluttede Taleren, om, ligegyldigt hvorledes, at slaffe de overlevende Armeniere et Sted, hvor de kan leve i Fred. Det er sandsynligt, at man for at naa dette bestedne Maal, maa gaa til dem, der nu er Sejrherrer i den nærmere Orient, de tyrkiske Nationalister og de russiske Bolscheviker. Desværre er Tyrkerne næppe uden andre Indrømmelser villige til at overlade blot en Fodsbred Jord til en fri armenisk Zone, men der er intet andet at gøre end at vedblive at arbejde for Tanken om et Fristed for Armenierne. Til sidst maa dog den Dag komme, da ogsaa dette Folk faar Lov til i hvert Fald at leve.

Pastor Kraft-Bonnards livfulde Foredrag var Afsnit for Afsnit blevet gengivet paa Dansk af Frk. Sack, der som Tolk er ikke saa lidt af en Virtuos. Hun lagde saa megen Varme og naturlig Følelse i sin Oversættelse, at det var umuligt at spore, at det drejede sig om en Gengivelse af en andens Ord paa et andet Sprog.

Profesor Kristoffer Nyrop tolkede Forsamlingens Taknemlighed overfor Kraft-Bonnard. Han gjorde det som kun netop han kan gøre det.

Inden man gik over til at behandle den af Indbyderne foreslaaede Resolution, havde Hr. Benedictsen Ordet for at understrege, at Armenierne ved Verdens-Krigens Begyndelse havde været loyldige Borgere. Deres Hjerte var hos den Entente, af hvilken de ventede Friheden, men deres Bedere holdt Følelserne nede, og Tusinder af unge Armeniere traadte ind i den tyrkiske Hær — for senere i Hareris at blive myrdede paa deres egen Regerings Bud.

Endnu stilledes der et Par Forespørgsler, bl. a. af Overretssagfører Schwensen, saa sluttede Mødet med enstemmig Vedtagelse af den foreslaaede Resolution:

I dyb Medfølelse med det armeniske Folk og dets Lidelser

I Beundring for dette Folks Kamp for at genvinde sin Frihed

I den Overbevisning, at ogsaa det armeniske Folk har Ret til Frigørelse ved Oprettelsen af et uafhængigt Hjemsted

og med Henblik paa de Løfter, de allierede Stormagter har givet Armenierne og fornyet under Udenrigsministerens Konferencen i Marts i Paris

opfordrer Forsamlingen Komiteen „De danske Armeniervenner“ til at træffe de Forholdsregler, den maatte anse for egnede til at opnaa, at Folkenes Forbund optager det armeniske Spørgsmaal til Drøftelse med det Formaal snarest muligt at virkeliggøre Tanken om et Fristed for Armenierne.

En tyrkisk Røst — og et Svar.

Minister Ghelib Kémal Bey og Armenier-Massakrerne.

I „Politiken“ for den 2. Maj fandtes et Interview med den nye tyrkiske Gesandt i Danmark, Ghelib Kémal Bey.

Ministeren udtalte sig først om Tyrkiets Stilling under Verdenskrigen og beklagede sig i bitre Ord over det Europa, der igennem en Mærække har berøvet Riget snart en, snart en anden Provins.

Intervieweren bemærkede, at der er Folk, der er af den Opsfattelse, at Tyrkerne gennem Armeniermassakrerne har mistet Retten til at eksistere som Nation:

— Men Khémal Bey, vi har hørt meget hos os om Tyrkernes Myrderier i Armenien. En og anden mener ikke, at Tyrkerne har Ret til at eksistere som Nation efter dette.

Armeniernes Stilling i Tyrkiet.

— Det er rigtigt, siger Ministeren, at vi har myrdet Armeniere. Men véd Europa stort mere om den Sag, end om andre orientalske Sager? Armenierne er Kristne. Vi dræbte dem, siger man, fordi vi hader de Kristne. Nu beder jeg Dem, vi har hersket over Armenien og Anatolien i over Tusind Aar og aldrig — aldrig dræbt en Kristen. Ikke før 1895. Hvorfor slette det først, da Tyrkiet var svagt, ikke da vi var mægtige og usaarlige? Hvorfor først, da Tyr-

kiet blev den syge Mand, med alle Stormagter paa Bagt omkring Dødslejet?

— Men det slette altsaa først den Gang?

— Ja. Thi da ønskede Rusland en Anledning til at blande sig i vore Forhold. Russiske Agenter ophidsede Armenierne til Oprør — huffer De, der faldt armeniske Bomber i Bantque Ottomane i 1905? Armeniske Landboere begyndte pludselig at myrde deres tyrkiske Naboer, som de havde levet fredeligt sammen med i aarvis. Tyrkerne blev dræbt paa aaben Gade, Tyrkerne slog igen. De slog sidst og haardest, fordi de var de fleste. Saaledes var det før Krigen; under Krigen kom Armenierne med deres russiske Vaaben og flød vore Tropper ned bagfra. Hvilken Straf har Europa overfor Folk, som handler saaledes? De bliver hængt. Og vi hængte dem, der har sig saadan ad.

— Vi har Beretninger om unge armeniske Kvinder, der nu lever et forsmædeligt Liv i Konstantinopel efter at hele deres Slægt er dræbt.

— Vær varsom med at domme om det! Armeniske og græske Kvinder har fra ældgammel Tid Monopol i Konstantinopel. Der kan være slet en Forveksling.

Grækernes Myrderier i Lilleasien.

— Naar nu, vedbliver Rhémal Bey, Europas Presse tror at kende vore Ugeringer saa godt, kender man saa ogsaa de andres Ugeringer mod Tyrkerne? Ved De, hvordan Grækenland i Djeblikket med Stormagternes Billigelse systematisk tilintetgør hele Lilleasien, udrydder ethvert Menneske af tyrkisk Blod, brænder ethvert Hus, enhver By? Ved Europa, at vi i Konstantinopel huser 70,000 tyrkiske Børn og gamle tyrkiske Kvinder, som er jaget bort af græske Hære? Mændene i alle Egne og Byer er dræbt og de unge Kvinder — ja, hvad tror De, der er sket med de unge Kvinder?

Carnegies Kommission konstaterede, at der efter Balkankrigen blev massakreret 300,000 Tyrker i Makedonien. Det er et lille Tal, et meget lille Tal mod den græske Hærs systematiske Nedslagtning af uskyldige Mennesker.

— Hvis dette er saaledes, hvorfor kalder Tyrkiet da ikke paa andre Magters Hjælp?

— Vi har kaldt, men ingen hører. I 1200 Aar bøjede vi ikke Nassen for nogen Overvinder, vi bøjer os aldrig, saa længe vi lever! Hvad vi ønsker, er blot en hæderlig og retfærdig Fred. Vi ønsker vor Selbestemmelsesret respekteret, som vi selv i sin Tid respekterede andre Nationer, da vi gav de fire Provinser i Kaukasus deres Frihed: Georgien, Azerbejdjan, Nordkaukasus og Armenien. Vi ønsker, at Folkenes Forbund vil se paa vor Sag saa vel som paa andre Landes Sag. Vi ønsker, at Stormagterne vil sende en Kommission, som kan undersøge, hvem der var Ophav til de armeniske Myrderier, og ligeledes undersøge Grækernes Fremfærd mod os. Vi ønsker, at Tyrkiet stilles for Europas Domstol, og vi bøjer os for Dommen.

— Hvilket Svar har De faaet?

— Intet. Intet, skønt vi har meddelt dette vort Ønske til alle Magter. Vi dømmes uden at være hørt. Vort sidste Haab er de neutrale Magter. Deres Interesse er fælles med vor: at Stormagterne ikke benytter Magten til at øve Uret.

Aage Meyer-Benedictsens Svar.

I Svar paa disse Udtalelser skrev Hr. Aage Meyer Benedictsen to Dage efter i Politikens Kronik en Artikel, som vi nedenfor gengiver in extenso. Vor Formands Artikel taler for sig selv — den giver et klart og udtømmende Svar til den tyrkiske Diplomat og vil forhøjbentlig forhindre, at det lykkes at plumre Danstkes Begreber om, hvad der er Ret og hvad der er Uret i denne Sag.

Et Genmæle.

I den Samtale Politikens Medarbejder Bidi har haft med Tyrkiets herværende Sendeherre Ghelib Kemal Bey er der et bestemt Punkt, hvor jeg i den historiske Sandheds Navn beder om Ret til Genmæle. Det er dér, hvor Ministeren taler om de armeniske Myrderier, thi en større Samling af Urigtigheder og Misforstaaelser, for at tale mildt, kan næppe fremsættes i kortere Form.

Maa jeg her straks slaa fast, at det er første Gang, det officielle Tyrki indrømmer at have „myrdet Armeniere“. Hidtil hed det altid, at Armenierne af strategiske Grunde var bleven evakueret fra deres Bosteder, og at der derved var forefaldet beklagelige Tildragelser.

Ministeren siger: Vi har hersket over 1000 Aar i Anatolien. Tyrkiet har ikke været til i 1000 Aar og derved ikke hersket. Det synes, som Ministeren gør Tyrkiet til ét med Islam, men heller ikke Islam har hersket 1000 Aar i de armeniske Lande. Tyrkiet har ikke i 500 Aar haft Magt i Armenien, ja, i de 200 af disse, fra Midten af 17. til Midten af 19. Aarhundrede, var dets Herredomme kun et Navn, Kurderhøvdinge havde den virkelige Magt.

Ministeren siger, at i disse Tusind Aar, op til 1895, har Magthaverne aldrig dræbt en Kristen!

Det er, mildest talt — temmelig urigtigt!!!

Det er ikke i 1895, Tyrkiet begyndte at myrde sine kristne Underfatter. Det begyndte dermed, da de kristne ikke mere i sløv Fortvølen kunde finde sig i den vaa-ben- og retslose Tilstand, de hidtil havde maattet udholde.

Da Lynet omsider faldt i det

mørke Land, saa de fortrykte Mørket og krævede andre Raar. — Og saa begyndte Myrderierne.

Vi behøver blot at minde om Chios 1822, Libanon 1860, Bosnien 1875 og Bulgarien 1876, for ikke at nævne de tallose, enkeltvis og retsløst dræbte! Hvorfor maatte Tyrkiet give Løfter til de mishandlede kristne i den kesserlige Skrivelse (Hatti Humayun) af Gülchane 1839, hvorfor fornædtes og udvidedes Løftet ved „Tanzimat“ af 1856. Hvorfor tvang Stormagterne med Bismarcks Tyskland i Spidsen Tyrkiet til at undertegne Paragraf 61 i Berlinerfreden 1878, og hvorfor maatte Tyrkiet i Cypren-Traktaten samme Aar give det samme Løfte til England: at værne de kristnes Lære, Liv og Ejendom?

Jo, fordi Rædsler i Europas og Asiens tyrkiske Provinser raabte om Hjælp allerede den Gang!

Nej, Grunden til Armeniermyrderierne i 1895—96 var ikke Ruslands Intriger, som Ministeren mener, tværtimod, i Rusland gav man engelske Intriger Skylden. Skylden var hverken engelsk eller russisk, men tværtimod Sultanens lynsnare Jølelse af, at Armenierne, der i deres fortsatte Kvaler heftigt krævede Paragraf 61 i Berlinerfreden opfyldt, svigtedes af dem, der skulde være deres Vogtere, af Stormagterne. Saa gik Tyrkiet i Ro til at slagte løs, for at slaa det utilfredse „Kriksenbæg“ med Rædsel og derved bevare den truede Magt i Landet.

Der faldt Bomber i Banque Ottomane 1905, siger Ministeren. Nej, de faldt i 1895, og de faldt som en fortvølet (og forgæves) Demonstration, for at kalde paa „Europa“ fra det Sted, Armenierføerne antog for mest dyrebart for Europas Sjæl.

De ulukkelige Bomber, der ikke gjorde stor Fortræd, men var en Trusel, blev et af Paastudene til at erklære, at „Armenierne“ var i Oprør, og dækkede bag denne „Skærm“ myrdede Regeringen over hundrede Tusinde værgeløse i Anatoliens fjerneste Landsbyer. „Armeniske Landboere begyndte pludselig at myrde deres tyrkiske Naboer, som de havde levet fredeligt med i aarevis!“ siger Ministeren, saadan var det før Krigen! Ja, hvis

der var byttet om mellem Armenier og Tyrker i Sætningen, saa nærmede man sig Sandheden!

Vel er det sandt, at Armenierne i smaa, fortvivlede Oprørsflokk efter Myrderierne hævnede sig og dræbte dem af deres Landsmænds Mordere, de fik Ram paa, det var den eneste Sindsvarme i den Dødsfulde, det mishandlede og svigtede Folk levede i, den Gang de stadigt herflende Bøddler haanede de forpinte: Hvor er eders Kristne Benner, hvor er eders Kristus! Se, hvor de hjalp jer, Hunde, som I er!

Ministeren fortsætter saa med en Forklaring paa denne sidste, rystende Forbrydelse, vel nok den største, Verdenshistorien har kendt: Det koldblodigt planlagte og udførte Forsøg paa at myrde et helt Folk, det armeniske, under Verdenskrigen.

Han siger, kort og — slet: Under Krigen kom Armenierne med deres russiske Vaaben og Skød vore Tropper bagfra. Hvilken Straf har Europa for Folk, der handler saaledes? De bliver hængt. Og vi hængte dem, der bar sig saaledes ad!...

Det er altsaa Forklaringen paa den Million af levende værgeløse, der blev drevet fra deres Hjem og Lykke ud i Ørkener og Bjerge, flyndret, klædt nøgne, skændet eller ranet, sultet og tørstet ihjel — eller dræbt paa alle de Maader, paa hvilke Livet kan stides ud af et Væge!

Hele det Gran af Sandhed, der gemmer sig i Ministerens Ord, er vel, at ved Krigen Udbrud nogle Tusinde (?) eller Hundreder Unge flygtede over til deres Landsmænd hinsides den kavkasiske Grænse og gjorde fælles Sag med den russiske Armé. Det skete mere eller mindre ved hver Front i Krigen Lande. — Muligvis har der været armeniske Unge, som fra Baghold har skudt paa tyrkisk Militær — ogsaa det er hændt alle Vegne, at Videnskaben har handlet slet — men hvordan forklarer dette „de usigelige armeniske Rædsler“?

Nej, det var ikke Grunden. Langt de fleste af Armeniens unge Mænd var i de tyrkiske Rækker, derfra blev de siden taget, afvæbnet, mishandlet og dræbt! Grunden til de kæmpemæssige Myrderier var, at atter var der bag Kri-

gens Flammemure, der spærrede det uhyggelige, ensomme Kristnefolk inde, givet de grusomme Herrens en Beslighed til „at løse det armeniske Spørgsmaal“ ved at „løse op“ for det armeniske Folk.

Det er ikke Stedet her at forklare hele Forhistorien, forklare, hvordan Armeniere og Ungtyrker i nøje Samvirke gjorde Revolutionen af 1908 mod Sultan Abdal Hamid, hvordan Ungtyrkerne siden paa Grund af indre politiske Strømninger følte sig trykket af „disse kristne Benner“ — og faldt tilbage i gammeltyrkisk Had til dem, som omsider steg til blodig Dræbelyst, da Krigen kom, og dette armeniske Folk dannede en Hindring for Udførelsen af det fantastisk-gigantiske Gøglebillede af et nyt „Stortyrki af tyrkisk Race“ fra Trakien til Altai — Enver-Pasjas Bildtanke, som han skildrede Dr. Lepsius i Konstantinopel i 1916.

Paa dette Afgudsalter slagtede Tyrkiets Troende næsten én Million elendige Kristne!

Det er ikke min Agt at bortforklare eller undskylde de Umennesseligheder, der af Kristne, Serbere, Grækere og sikkert ogsaa Armeniere er udøvet mod uhyggelige muhamedanske Mennesker.

Selv forfærdedes jeg ved at erfare, under et Ophold i Tyrkiet i 1913, hvad Bulgarene havde nedværdiget sig til af Blodgerninger i Konstantinopels Omegn! Det er sikkert sandt meget af det, Ministeren her fremhæver, fra Tallene paa Dødre tager jeg dog Afstand — og det er ogsaa sandt, at muhamedanske Videsser finder mindre vaagent Dre, mindre folsomme Sind i Europa end Kristnes Kvæler. Dels er det Broderskabets Instinkt, det skyldes, men mere er det den klare Forstaaelse i Europas opluste, fordomsfrie Kredse, at Skylden bagved det hele skrækelige er „tyrkisk Banstyre“. Det opelster Plumshed, Grumhed og Hævnløst. Der er ingen Grund til at beskylde den tyrkiske Menigmand for en ringere, vædlere Sjæl end den kristne. Det Spørgsmaal at afgøre, hvem der moralsk staar lavest, vil jeg slet ikke drøfte her. Det vil føre for vidt. Mig gaar Muhamedaneres uretfærdige Videsser til Hjerte lige saa stærkt som de Kristnes! Men

ud af det hele har jeg forlængst ved Læsning og lange Rejser i tyrkiske Lande draget den utrokkelige Slutning: „Tyrkisk Herredømme er uværdigt, utaaleligt, hvor det gælder Kristne, og trist, hvor det gaar ud over Trosfæller“.

Hvad Ministeren kynisk henkaster overfor Anklagen om Kvinde-deran og Skændsler i tyrkiske Huse mod de ranede — kan bedst modsiges ved at spørge: Hvorfor nedsatte da Folkenes Forbund en Kommission, hvori en dansk Kvinde, Karen Jeppe, sidder, til at bistaa og udfri de uhyggelige? Mon det var for Konstantinopels Skøger?

Ministeren ender med en højt-lydende Appel til Europas Domstol! „Vi ønsker,“ siger han, „at Tyrkiet stilles for Europas Domstol, og vi bøjer os for Dommen!“

Som om Europa ikke har dømt? Hvad er Dr. Johs. Lepsius' store Bog om „Tyskland og Armenien“? Hvad er Sévresfreden? Hvad er de allierede Ministres Udtalelser til Tyrkiet i Spa 1920? Dom paa Dom.

Hvad er de tyske, de amerikanske Djenvidners Udsagn under Krigen? Dom paa Dom!

Og endelig, hvad er de forlængst kendte hemmelige Depecher fra Armeniens Storbøddel, Tala'at Pasja, Ordrene om at myrde og udrødde uden Slaansel, uden Barmhjertighed. Det er vel Dommen over alle Domme. Thi der dommer Morderen sig selv.

Ikke Mænd med Vaaben i Haand, „Oprørere“ blev dræbt. Nej — Værgeløse, Oldinge, Syge, Kvinder og Børn males itu i Blodkrænnen.

I denne de Ustyldiges Blodso drukner al tyrkisk Tale om Appel! — alle tyrkiske Forsøg paa at lyve Skammen af sig.

Hvor kunde Tyrkiet have fundet en mindre forud indtaget Domstol, en mere neutral! end den tyske Domstol, der frifendte Teilitian, Armenieren, Tala'at Pasjas Morder.

Har Ghalib Kemal Bey læst den Sags Akter, thi hvor kan han saa rove at raabe paa Europas Domstol.

Tyrkiet har ingen jordisk Appel mere.

Det er dømt — af alle, der ved Sandheden, og af sig selv!

Udage Wiener-Benedictsen.

Ententen og Orienten.

Hvad Ententens Statsmænd foreslog Grækenland og Tyrkiet.

Vi omtalte i vort sidste Nummer, at Ententen havde foresøgt at mægle mellem Grækenland og Tyrkiet, og vi forbeholdt os nærmere at kommentere det foresatte Mæglingsforslag, der er et Resultat af hele den vakkende Politit, som har gjort de slagte Tyrkere til de virkelige Sejrherrer i den nærmere Orient.

Den Note, der gennem Ententens diplomatiske Repræsentanter overrattes til den græske Regering og til de to tyrkiske Udenrigsministerier i Konstantinopel og i Angora, begynder med at fremhæve, at Ententen, efter nøje at have undersøgt og overvejet Forholdene i den nære Orient, har besluttet sig til at finde en ligelig og retfærdig Løsning af de mange svævende Strids spørgsmål.

Til Grund for Forslaget ligger, hedder det i Noten, følgende Principper:

1) Genoprettelsen af Freden mellem Grækenland og Tyrkiet, saaledes at der gøres Ret og Skel til begge Sider.

2) Genoprettelsen af det tyrkiske Herredømme i de Egne, der maa betragtes som tyrkiske, saaledes at det historiske Konstantinopel bliver et tyrkisk Centrum og saaledes at Tyrkiet faar en saadan Magtstilling, at Nationen kan forny et frit og kraftigt nationalt Liv.

3) Opretholdelsen af Sultanens religiøse og verdslige Magt.

4) Bederlag til Grækenland for de Dødre, dette Land har bragt de Allieredes Sag, saaledes at Grækenland faar Betingelse for en sund national og økonomisk Udvikling.

5) Betingelser, der tillader, at Grækere og Tyrkere lever i god Forstaaelse i de Grænseregne, hvor Befolkningen er blandet.

6) Beskyttelsen af baade kristne og muhammedanske Mindretal.

7) Forhindring af Krig i Fremtiden.

8) En fast og ligevægtig Politit overfor de to Lande.

For at opnaa Gennemførelsen af en Ordning, der er baseret paa de her nævnte Principper, foreslog Ententen først og fremmest en Vaabenstilstand i Henhold til en under Marskal Fochs Ledelse udarbejdet Plan.

Ifølge Vaabenstilstandsforlaget skulde det af Grækerne besatte Omraade i Lilleasien, herunder Smyrna, rømmes i Løbet af ca. 4 Maanedes, saaledes at disse Egne igen kom under tyrkisk Styre.

Hvis denne Rømning fuldføres, vil, hedder det videre, det tyrkiske Herredømme atter strække sig fra Middelhavet til Stræderne og til Sortehavet og fra Transkaukasiens, Persiens og Mesopotamiens Grænser til det græske Øhav.

Noten fortsætter med at omtale de Forholdsregler, der agtes trufne til Beskyttelse af Mindretallene under fremmed Herredømme. „Magterne har besluttet at opfordre Follernes Forbund til at udnævne særlige Generalinspektører, som skal overvaage, at de paagældende Forholdsregler føres ud i Livet.“

Om Armenierne hedder det:

„Til Armenierne bør der tages særligt Hensyn baade paa Grund af de Forpligtelser, de Allierede har påtaget sig overfor dem, og paa Grund af dette Folks frygtelige Lidelser. Follernes Forbunds Bistand vil være nødvendig til Gennemførelsen af denne Nationalitets Beskyttelse, saaledes at Armenierne vil kunne faa opfyldt deres Ønske om et nationalt Hjemsted.“

Bedrørende de territoriale Forhold foreslaar Ententen, at den asiatiske Kyst af Bosporus og Dardanellerne gives tilbage til Tyrkerne, idet dog disse Egne „asmilitariseres“. Selve Gallipolihaløven vil de Allierede stadig holde besat, medens Tilsynet med Sejladsen gennem Dardanellerne overlades til en international Kommission under tyrkisk Forsæde. For Ost-Trakiens Bedkommende foreslaas en Deling, saaledes at Storstedelen (derunder Adrianopel) forbliver græsk, medens

Konstantinopels „Hinterland“ bliver tyrkisk. Den græske By Rodosto kommer under tyrkisk Herredømme. Hele Omraadet „asmilitariseres“, saaledes at Grækerne ikke vil være i Stand til at true den tyrkiske Hovedstad.

For Adrianopel og Smyrna, der kommer til at tilhøre henholdsvis Grækenland og Tyrkiet, foreslaas der særlige Regler, som sikrer den tyrkiske Befolkning i den førstnævnte og det græske Element i den sidstnævnte By.

Konstantinopel gives fuldt ud tilbage til Sultanens Herredømme, og Tyrkiet faar Ret til at lægge en betydelig Garnison i sin Hovedstad. Medens Sévres-Traktaten begrænsede den samlede tyrkiske Hærstyrke til 50,000 Mand, foreslaar Magterne nu et Maximum paa 85,000.

Magterne forpligter sig endvidere til at nedsætte en Kommission, der skal foreslaa en Afløsning af deres økonomiske Privilegier i Tyrkiet saavel som af de Fremmedes juridiske Rettigheder (Kapitulationerne).

Ententens Fredsforslag er i Forhold til Sévres-Traktaten helt igennem en Række Indrømmelser til Tyrkiet. Grækenland, der ingenlunde er besejret af Tyrkerne, skal frivilligt give Afstald paa de Omraader, de med store Blodofre har tilkæmpet sig i Lille-Asien. Smyrna, som i langt højere Grad er græsk end tyrkisk, skal igen under Tyrkernes Herredømme — alle Beskyttelsesregler til Trods vilde Tyrkerne sikkert tage en blodig Hævn over de „Oprovere“, der i sin Tid var med til at udlerere Byen til Grækerne.

Forslaget betoner Tyrkiets Ret til Konstantinopel — den By, hvis arbejdende Befolkning i første Række er græsk, armenisk eller jødisk, og hvis Præg kun er tyrkisk i Kraft af den Sværm af Embedsmænd og Militære, der fra gammel Tid er klumpet sammen i Stambul, hvorfra de suger Marven ud af Rigets nære og fjerne Provinser. Der tales om det „historiske“ Konstantinopel, uden at man med et Ord nævner, at Byen ved Bosporus for den tyrkiske Tid havde en lang og straalende Epoke under græsk Styre og som Centrum for græsk Kultur. Hele denne Del af Forslaget er som en eneste Undskyldning for, at man med

Henblit paa Sévres-Traktaten, de faktiske Forhold og det store græske Befolkningselement lader Grækerne beholde det meste af Ost-Traktien (dog ikke det græske Rodosto), og det hedder i Noten næsten triumferende, at Halvmaamens Banner, hvis Forslaget gennemføres, atter rager fra Transkaukasiens Grænse til Røgeerhavet.

I det Afsnit af Noten, der vedrører de territoriale Spørgsmaal, er der ikke Tale om Armenien og Armenierne. Men som ovenfor nævnt har Armenierne dog deres Trosteord — for andet er der ikke til dem. Der antydes først noget om en ny Slags Generalinspektør (af lignende Art som de, der i 1914 kom til Armenien) og tales saa i vage Bændinger om et nationalt armenisk Hjemsted. Om et frit Armenien er der ikke Tale, tværtimod, man lerer højtideligt Tyrkerne hele den Egn, hvori Armenierne boede for de store Massakrer.

For Grækerne var Forslaget et haardt Slag. Den græske Regering havde paa Forhaand lovet Stormagterne at acceptere Baabenstilstanden, men dette Løfte kostede Ministeriet Livet. Og det er et stort Spørgsmaal, om virkelig en græsk Regering vilde kunne gennemføre Rømmingen af Smyrna. Der har i hvert Fald gaaet haardnaktede Røgter om, at Storstedalen af den græske Hær i Lilleasien vilde blive og forsvare sine Landsmænd mod den forhadte tyrkiske Fjende. Det er ikke udelukket, at Resultatet af et græsk Tilbagetog vilde blive Oprøret af en fri Smyrna-Stat efter Fiume-Mønstret. Og hvilke Komplikationer et saadant Skridt kunde give Anledning til, er det vanskeligt at sige! Den græske General Papoulas, der først sagdes at have taget Beslutning om at stille sig i Spidsen for en lokal Frihedsbevægelse (endnu i April gæntog han i en Proklamation til sine Tropper, at de skal føle sig som „Lille-Asiens Befriere“), har senere dementeret. Men der er mange patriotiske græske Officerer, og Muligheden for Smyrnas Frihørelse var vel ikke mindre end Muligheden for Grækenlands Frihørelse for et Sekel tilbage.

Konstantinopel-Regeringens Svar var i det hele og store velvilligt.

Helt anderledes stillede Angora-Regeringen sig. Kemal Pacha forlangte først Rømmingen af Smyrna gennemført, bagefter vilde han diskutere Resten. Hans Svar var formelt et Ja, reelt et Slag i Ansigtet paa Magterne, ikke mindst paa Frankrig.

Det kemalistiske Svar og Afsløringerne af de sidste tyrkiske Grusomheder, — der viser, at Kemalisterne i den Retning kan staa Maal med selve Ungtyrkerne — har vel nok i hvert Fald i nogen Grad kølnet Stormagternes Tyrker-Begejstring. Den engelske Presse, der et Djeblit var ikke saa lidt paavirket af de franske Opportunitetsargumenter, har slaaet Kontra, og Regeringskabinetet i Athen har sikkert ogsaa bidraget til, at man for Djeblit kan betragte en snarlig Fred paa det af Magterne angivne Grundlag som lidet sandsynlig.

H. F. U.

Godsejer Johs. Hage.

I Anledning af Komiteens tidligere Formand og mangeaarige Medlem, Godsejer Johs. Hages 80 Aars Fødselsdag skriver vor Formand:

Der skal ikke mangle et Ord fra vor Kreds til vor gamle Medarbejder, nu han staar paa Livets Tinde. Vi trænger til at sende ham vor Hilsen. Det er sandt, de allerlidste Aar har Sygdom og Træthed fjernet ham fra vort daglige Arbejde, men den Tid ligger ikke langt tilbage, hvor hans stærke Personlighed, hans kloge Vilje var med os i alle vore smaa Gerninger. Hvis ens Vilje hærdes, ens Sind uddybes af Modgang, er der vel ingen menneskelig Sag, hvor man har kunnet komme i den Skole, bedre

end i Armenien. Det, der mest har pint dem, der har givet Tanker og Haand til dette ullykkelige Folk, er det skrigende Misforhold mellem de frygtelige Krav og det, Hjælperne formaaede. Der ligger en uhyggelig Hemmelighed over de mægtiges Optraeden over for det mishandlede Folk, der næsten kan lamme ens Mod.

For en Mand som Johannes Hage, der ikke vil smakte og sukke, men raadslaa og handle, har denne Væmmagt i en saa skinnende klar Sag, en til Himlen raabende Uretfærdighed, sikkert været den største Kval. Vi, der saa dybere i hans Tænkevis, kunde ligesom læse den dirrende Utaalmodighed bag hans ret rolige Samtale om hvad vi — kunde gøre. Alt var ham smaat, næsten forargeligt lidt. „Holde Møder, vække Følelser, sende Hjælp, sørge for nogle armeniske Børn, og holde unge Piger i Arbejde —“ og det i en Sag, som „Verdens Samvittighed“ med et fordommende „Stands!“ til Mordere og Skændere burde gribe om.

Jeg glemmer aldrig hans bitre Smil, da jeg hjemkommen fra min store Rejse i Armenien forklarede i vor lille Kreds, hvad vi kunde gøre. — „Naa, det er det hele!“ — Men bag dette stolte Vingebrus, der kunde gøre Dagligdagen graa og pinsom for hans Sind, laa den politisk skolede, den praktiske, livserfarne Mand, der vidste, at al Handling beroede paa et Kræfternes Spil og at Himlens rene Farve ikke er Jordelivets. Derfor gik han med Harmen skjult til vor lille Gerning, bevarede en sin Deltagelse for selv det mindste; men kunde han tage et bredere Tag, aabne sin stærke Vilje for et eller andet, der forekom ham vægtigere, saa havde vi ham og hans „Storherresind“. Der har været smaa Brydninger, personlige Krydsninger, hvor netop „Storherren“ havde ondt ved at forstaa en anden Mening, og indelukkede sig i kolig Barstthed, men vi kunde aldrig stilles fra Johannes Hage selv efter Strid uden at føle, at der bagved sad et af de Sind, der gør vort Liv taaleligere, ved sin Trods mod Uret og Fejghed, sin Kærlighed til Daad og sit Had til Smaalighed og Snakken. Vi saa, der i over 20 Aar har haft Johs. Hage som

mer eller mindre virksom Medarbejder, vi sender ham fra vort lille Arbejdsfelt en Hilsen og Tak for Samarbejdet.

Vi ved, at han med os, vi den stadig slagne Riddervagt om et blodigt, forrebet Banner, føler, at Retfærdighed ejer en Sejr i sig selv, hvor nedtrampet den sala ligger, og det turde være en Form for Lykke, naar Livets Kampaar er bag én, at man var med som Soldat, hvor intet Nederlag kan dræbe ens Tro paa Sejr — hvor Smerten er Sorg over andres Raahed og Ondskab og Sorg over egen Kraftløshed, men ikke over at have lyttet til falske Signaler.

Alage Meyer-Benedictsen.

Nemesis.

De hærmende Kugler rammer een for een de Ungtyrkere, der har Ansæret for de store Massakrer i Krigens Aar!

Sidst er det Elsguvernøren i Trébisonde, Djemal Bey, og Professor Behanneddin Chahir — en Tid lang Sekretær i den ungtyrkiske Komité — der er bukkede under.

De to Ungtyrkere blev dræbt samtidig af en Armenier, der overraslede dem paa Gaden i Berlin.

— Enver Pacha er snart den eneste af de ledende Ungtyrkere, der er tilbage. Og han slapper rundt fra Sted til Sted i Frygt for at Nemesis ogsaa skal naa ham!

Armeniernes Fader.

Léopold Favre død.

Wresformanden for den internationale Liga af Armeniervenner, M. Léopold Favre, afgik den 4. April ved Døden i Genève.

Léopold Favre hørte til en af det franske Svejts gamle og ansete Patricierfamilier. Med sit vindende Væsen, sin alsidige Uddannelse — han havde i sin Ungdom studeret baade ved franske, tyske og engelske Universiteter — og sin Formue var han selvstændig til at spille en Rolle i Genève. Han havde ikke alene et

indgaaende Kendskab til snart sagt alle Europas Sprog — i sin Ungdom studerede han saaledes Sanskrit — men der var overhovedet ingen aandelig Bevægelse, der var ham fremmed.

I 1896 blev han grebet ved at høre de rystende Beretninger om den røde Sultans Armenier-Massakrer — Rædsler, der dengang satte en Verden i Bevægelse, maaste mere end den ungtyrkiske Udryddelseskrig, der dog i Omfang og Djævelskhed var saa mange mange Gange større. Han var med til det første Armeniervenner-Møde i Gausanne samme Aar og arbejdede fra dette Øjeblik med baade Iver og Dugtighed paa at lindre Nøden blandt Armenierne. Fem-sets Gange tog han til Orienten, hvor han ved Selosyn overbeviste sig om det armeniske Folks Lidelser, og det skyldtes mere ham end nogen anden, at det svejtsiske Hjælpearbejde i Armenien kom i Gang og senere hen udvidedes, saa det fik større og større Betjndning for det forfulgte Folk.

Léopold Favre havde Forbindelse Verden over, og hans Hus i Genève blev som et Hovedkvarter for Aterdens Armeniervenner. Han sluttede sig derfor ogsaa efter de nye store Massakrer i 1915 med Begejstring til Tanken om Dannelsen af en international Liga af Armeniervenner, og det var en Selvfølge, at det var ham, der blev Liggaens Wresformand.

M. Favre var 76 Aar. Gennem mere end en Snes Aar havde han ofret al sin Tid paa det armeniske — økonomiske, moralske og politiske — Hjælpearbejde. Ved Fredsslutningen gennemlevede han sammen med Armeniens bedste Mænd de Haabets Tider, da Drømmen om et frit Armenien syntes at skulle realiseres. Skuffelsen, da det viste sig, at baade Europa og Amerika svigtede, tog derfor ogsaa stærkt paa ham. Endnu i Februar Maaned — den sidste Dag, han arbejdede — sagde han til M. Krafft-Bonnard: „Nu maa der raabes om Hjælp; hvor gør det mig ondt, at jeg ikke mere magter at være med til at slaffe „Drenlyd for Armeniens Nøds-krig“. Umiddelbart før sin Død udbrød han et betegnende Ord: „Armenien er mit Liv“.

Léopold Favre ofrede sine rige

Erner for Armenies Sag. Han døde knust af Sorgen over sin store Sags Banstæbne. Men Mindet om hans Værk og om hans Person vil leve ikke alene i hans Fødeby og i hans Land, ikke alene iblandt Verdens Armeniervenner, men ogsaa i selve det armeniske Folk. Tusinder af Armeniere kaldte ham deres Fader, og Aharonian udtalte for nylig, at det vilde være Armeniernes hellige Pligt, saa snart de fik Herredømmet i deres eget Land, at rejse ham, „Armeniernes Fader“ et Mindesmærke i taknemlig Beundring.

I Løbet af kort Tid har Armeniens Venner mistet tre af Sagens bedste Forkæmpere: Lord Bryce, Denys Cochin og Léopold Favre. Og var der noget Djævelsk, man havde Brug for Mænd som de tre her nævnte, saa var det nu i Armeniens Skæbnetime.

Et Bud fra Armenien.

Vi har fra Sognepræst R. B. Baden, Hvilsted, modtaget nedenstaaende Artikel:

En Pastor Malik har nylig talt i min Kirke. Jeg vidste intet om ham, før han kom; men jeg fik Interesse for ham.

Han har været et Aar i Norge, og han har omgaaedes Skandinaver i Amerika. Han taler derfor forstaaeligt Dansk.

Han er fra Armia, en persisk Grænsby. Persien var neutralt i Krigens, men gjorde intet for at hævde sin Neutralitet. Egnen ved Armia blev derfor besat af en russisk Hær paa 100,000 Mand. Alt gik meget godt indtil Revolutionen i Rusland. Saa rejste Soldaterne væk. Men en Del Officerer blev, og de europæiske Konsuler raadede da de kristne til at træde i de russiske Soldaters Sted. Der blev stillet 10,000 Mand under de russiske Officerer, og de holdt Stillingen, indtil deres Ammunition slap op. Saa besluttede de at drage bort. De overgav deres Familier til de persiske Beboere i Byen, men Tyrkerne fandt dem og førte dem bort i Døden ligesom andetsteds. Mange blev pinte. Nogle blev hængte op i Træerne ved Armene, og der blev skaaret Rød af dem og stoppet i Munden paa dem.

Pastor Malik mistede sin Hustru, sin Svigermoder og sine to Sønner.

Selv gif han med Soldaterne, for hvem han var Præst. De gif i 25 Dage; de blev stadig forfulgt, og flere Tusinde af dem faldt i Tyrkernes Hænder.

Endelig kom de til Byen Ramadan, der var besat af Englænderne, som heller ikke respekterede Persiens Neutralitet. De kom til Indien. Derfra vilde de rejse til Amerika, men det kunde foreløbig ikke lade sig gøre.

Da jeg nærmere talte med ham, viste det sig, at han ikke var Armenier. Det er ikke, som det undertiden synes, blot Armenierne, der er bleven forfulgt af Tyrkerne. Han hørte til en syrisk Kirke, der er endnu ældre end den armeniske. Den er nestorianisk, og han berørte ogsaa den nestorianiske Kirkes (i Fr. Nielsen's Kirkehistorie omtalte) udstrakte Missionsvirksomhed. Han vilde dog ikke vedkende sig Navnet Nestorianer; han sagde, det var kun noget, Muhammed-annerne kaldte dem. Selv kalder de sig Tomas-kristne og mener, at deres Kirke er stiftet af Apostelen Tomas. Han mente, at deres Tro var ganske den samme som vor.

Det interesserede ham, at jeg i min lille Bog „Bibelske Sæder“, S. 111, har omtalt de indiske Tomas-kristnes Kærlighedsmaaltider, der gaar helt tilbage til den apostoliske Tid. Han fortalte bl. a., at de ved den Lejlighed ikke uddeler Maden paa Blade som i Indien, men paa Stykker af det i Osten almindelige Fladbrød, en Slags usyret Brød. Til Madder bruger de derimod som alle østerlandske kristne Samfund syret Brød, hvilket ogsaa er apostolisk Skik.

Deres Kirkesprog er (ligesom Jakob-iternes) det gamle syriske, næsten det samme som Jøderne talte paa Jesu Tid. Det glædede mig meget at høre ham fremsige „Fader vor“ paa Jesu eget Sprog. Da det er beslægtet med Hebraisk og Arabisk, kunde jeg følge det.

R. B. Baden.

Nye tyrkiske Ugeringer.

Samtidig med, at den tyrkiske Ministre i København fremkom med sine Udtalelser, der skulde vise Forstællingen paa ungtyrkisk og „nytyrkisk“ Tænkesæt, netop i de Dage, da Ententen højtideligt foreslog at gen-

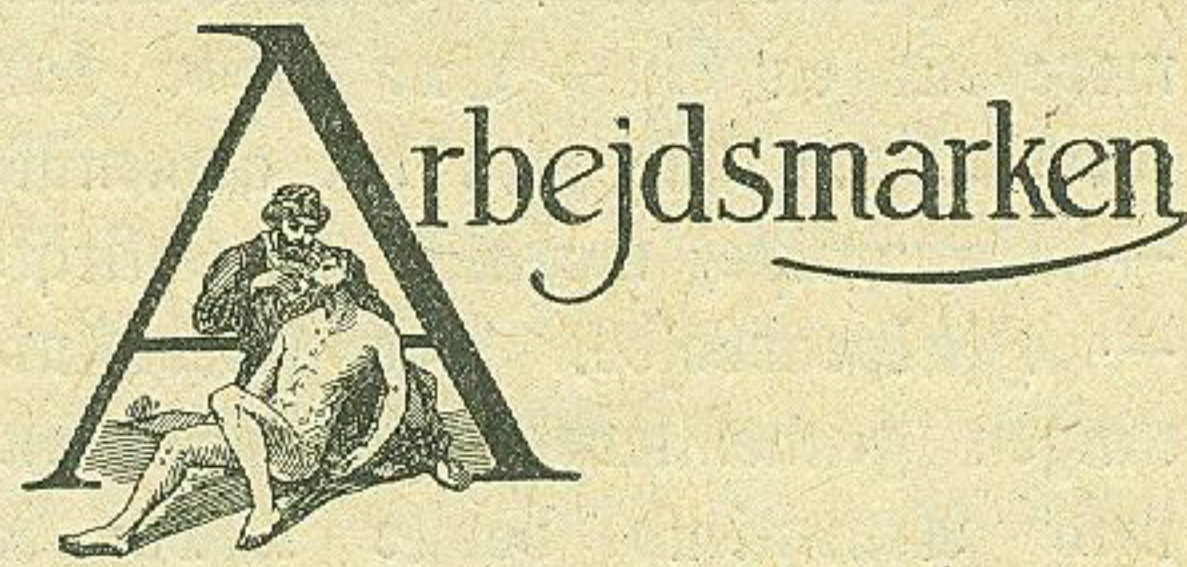
give Tyrkerne Herredømmet over alle Landsdele fra Sortehavet til Middelhavet, fra Transkaukasien til Egeærhavet, kommer der nye Budskaber om tyrkiske Ugeringer overfor de Kristne i Lille-Asien.

Det er denne Gang særlig gaaet ud over den græske Befolkning i Kystbyerne langs Sortehavet. Familier er huggede ned i Hundrøvdvis, og tyrkiske Embedsmænd og Gendarmere har vist sig som værdige Efterfølgere af Blodhundene fra 1915.

Lederen af det amerikanske Hjelpearbejde i Kharput, Major Powell, rapporterer udsfærligt om Forfølgelserne i det indre Lilleasien. 30,000 Grækere blev deporterede fra Sivas (ved Sortehavskysten). Deraf døde de 5000 paa Vejen til Kharput. Tyrkerne forbød Amerikanerne og deres Hjælpere at tage sig af de døendes Børn. Tyrkerne fik Lov til at vælge mellem Kvinderne og de unge Piger og tage dem med sig, de ønskede. Alt i alt en Gentagelse, en miniature af Deportationerne fra 1915.

Ogsaa Armenierne — de faa, der er vendt tilbage til disse Egne — mishandles og forfølges.

Meddelelserne fra Lille-Asien gør selvsagt deres til at ophidse Stemningen i Grækenland og dertilgennem formindste Udsigterne til en Overenskomst med Tyrkiet paa det af Ententen givne andet Steds i Bladet omtalte Grundlag.

De danske Armeniervenner sendte Kondolence-Telegram til Geneve i Anledning af Leopold Favres Død.

En stor Gave.

Frk. Mimi Liebe har under M. Krafft-Bonnards Besøg skænket Komiteen 1000 Kr. til Frk. Jøppes Arbejde i Syrien. Samtidig overgav hun — ligeledes gennem Fru Nalbandian — 1000 Kr. til Pastor Krafft-Bonnard til det Armenier-Hjem, der er oprettet i Nærheden af Geneve.

Resolutionen fra Mødet den 4. Maj

er blevet oversendt baade til Folkenes Forbund og til den internationale Liga af Armeniervenner.

Dr. juris Zareh Tchopourian, der i 1914—18 var Drogman ved det danske Gesandtskab i Konstantinopel og i denne Egenstabs gjorde Danmark store Tjenester, var en af Armeniens Repræsentanter paa Genova-Kongressen, hvor han, introduceret af danske Armeniervenner, gjorde et stort Oplysningsarbejde blandt de skandinaviske Delegerede.

Dr. Tchopourian er, takket være sin usædvanlige Begavelse, nu en af de ledende blandt de Armeniere, der virker i Europa for deres Folks Sag.

Forfatteren Johs. Dam har i „Nationaltidende“'s Aftennummer for den 18. Maj skrevet et Brev fra Genova, i hvilket han bl. a. paa Grundlag af et Interview med Dr. Tchopourian behandler det armeniske Spørgsmaal paa en forstaaende og sympatisk Maade.

„Armeniens Time“.

Pastor Krafft-Bonnards Bog om det armeniske Spørgsmaal, oversat af Fru Ynga Nalbandian, kan faas overalt i Boghandelen. Den koster kun 1 Kr.!

Et smukt indbundet Eksemplar af Bogen blev gennem Kabinetsekretær Krieger overgivet H. M. Kongen, der senere har bragt Komiteen sin bedste Tak for Gaven.

Til de nødlidende Armeniere

har „De danske Armeniervenner“ modtaget følgende Bidrag:

Bazaren 17. Marts 4678 Kr. 70 Øre. — Aftenunderholdning 27. Marts 728,36. — Sparekassebestyrer Jørgensen 10. — Pastorinde Ravn 2. — Fru Rade-mader 2. — Fru Knudsen 3. — Hr. Poulsen 2. — Hr. Kristensen 2. — Frk. O. Jørgensen 25. — Frk. Signe Veel, Salg af Broderier, 260,60. — Pastor Langballe, Junget pr. Roslev 25. — E. og Anna Holdt 25. — Fru Amando Andreasen, Tarm 5. — G. A. P. Lyngby 50. — Politifuldmægtig Hebo, Odense Kreds, 752. — Salg af Haandarbejde 416. — Fra Aarhus Kreds 384. — Fra Bestyrelsen for Les Amies de la jeune fille 100. — Frk. A. Hoff 20. — Frk. Henni Fochammer 30. — Frk. Mimi Liebe 1000. — Hr. Uge Westenholz 100. — Lærer Mouritsen 5.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

B. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kasjerer.

Husk: Ved Tegning af Abonnement skal Beløbet for et Aars Abonnement — 2 Kr. 35 Øre — indsendes til „Armeniervennen“, Odder Bogtrykkeri, Odder.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S, Tlf. C. 9453.

Trykt i Odder Bogtrykkeri.

holdsvis nemt kunde beskyttes, medens Poincaré holdet paa de armeniske Vilayeter (i Ost-Anatolien) særlig Egnene mellem Van og Erivan.

Det armeniske Spørgsmaal blev saaledes for tredje Gang henført til Folkeforbundet, — første Gang var 1919, anden Gang 1920. Folkeforbunds-Forsamlingen i Genève besluttede den 21. September 1921 at anmode Forbundsraadet om overfor det øverste Raad at henpege paa Nødvendigheden af ved Sévres-Traktatens Revision at træffe Forholdsregler til Sikring af Armeniens Fremtid og til Skabelsen af et af Tyrkerne fuldstændig uafhængigt nationalt Fristed for Armenierne.

Det skorter ikke Folkeforbundet paa god Villie. Den 28. Marts nedsatte Forbundsraadet et sagkyndigt Udvalg, der skulde udarbejde et Forslag til Besning af Spørgsmaalet. Men Resolutioner og gode Hensigter er ikke nok. Der må træffes ikke alene en traktatmæssig Ordning, men ogsaa Forholdsregler til Traktaternes Gennemførelse. Og dertil synes Magterne for Djeblilket ikke at være meget tilbøjelige.

Lord Curzon udtalte saaledes den 30. Marts i det engelske Overhus, at Armenierne maatte have et Sted i Verden, de kunde betragte som deres, men at det ikke kunde afgøres, om dette Hjemsted skulde være i Cilicien eller omkring Van-Øen. I hvert Fald var det dog klart, tilføjede han, at ingen europæisk Magt var i Stand til at indlade sig paa krigeriske Operationer for Armeniens Skyld. Erkebiskoppen af Canterbury bemærkede hertil, at hvis Iverken England eller andre Stormagter var i Stand til at gennemføre en Ordning, der sikrede Armenierne, saa vilde Folkeforbundet saa meget desto mindre raade over Midler til at gennemføre sine Beslutninger.

Det er dog overdrevent, naar det siges, at krigeriske Operationer vilde være nødvendige for at gennemføre en Ordning af Armenien-Spørgsmaalet. Det var nok, hvis de allierede gjorde Konstantinopels Rømnings afhængig af Tyrkernes Godkendelse af Ordningen. Og det vilde næppe nogensinde dreje sig om andet end en forholdsvis ringe Troppestyrke, der for en Del vilde kunne sammensættes af armeniske

frivillige. Og forøvrigt var allerede i 1920 baade Spanien og Brasilien parat til at intercedere i Sagen.

Det er ikke rigtigt, at man vilde krænte hele den islamitiske Verden ved at forlange af Tyrkerne, at de tilfredsstillede Armeniernes Ønsker. Lord Northcliff meddelte saaledes den 19. Februar i „Times“, at Inderne indrømmer, at der ikke kan være Tale om at give Armenierne tilbage til tyrkisk Herredømme. De foreslaar derfor, at der dannes en armenisk Stat under britisk Beskyttelse eller at Armenierne overflyttes til Egnen omkring Alexandretbugten.

„East India“ slutter sig til den samme Opfattelse og bemærker, at de muhammedanske Indere ganske vist ønsker, at Konstantinopel skal være tyrkisk og Kalifatet frit, men at de ingenlunde vil tjene som Murbrækkere for en Sag, der er dem fuldkommen fremmed.

Har for Resten Stormagterne af Hensyn til Muhammedanernes Stilling afholdt sig fra at stille Syrien, Arabien og Mesopotamien fra det ottomanske Rige, og er der ikke en kristen Verdens-Opinion, der for-

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

Af Karen Jeppe.

I. Indledning.

„Hvor Livstræet blomstred“.

Det var om Eftermiddagen d. 2. November 1903, jeg første Gang saa Urfa, Kong Abgars By, Korsfarernes Edessa, nu lidt for saa Nar siden, Skuepladsen for frygtelige Massakrer. Længselsfuldt havde jeg higt imod Bjergpasset i den Tro, at jeg derfra vilde kunne se mit Fremtidshjem, men selv der skulde det sig for mine Øjne. Jeg saa kun Egnen bag ved.

Dog ogsaa den var mærkværdig nok. Det var den mesopotamiske Slette, jeg her for første Gang saa ud over.

Den var saa ulig de danske Sletter med deres levende Hegn, Smaa-

stove og smilende Landsbyer. Her i Asien var det, som om man alle Begne saa Jorden nøgen. Man kunde ganske anderledes følge de geologiske Linjer, og ligesom bag ved dem ane de endnu ældre Formationer. Den mesopotamiske Slette mindede mest af alt om Havet og Randbjergene om Kysterne — maaske har det ogsaa en Gang været saadan.

Det, vi her saa for os, tog sig ud som en stor Havbugt. Vi kunde følge Randbjergene fra langt ude i Sydøst; de løb som en Kæde om det altsammen, og det var i det nordvestlige Hjørne, vi nu var komne ind i Landskabet. Men mod

Syd mødte Djet ingen Bjerge. Der gik det aabenbart ud i det store Hav.

Det var Slette og Slette, saa langt man kunde se. Og der, hvor Djet ikke kunde naa længere, der fortsatte min Tanke. Jeg syntes, jeg saa de to mægtige Strømme bryde sig Vej der langt ude, for saa tilsidst at flyde sammen og endelig naa deres Maal, det indiske Ocean.

Men min Tanke viste mig mere end det. Den viste mig ogsaa en anden Tid, den Tid, da denne Slette var rig paa Byer og blomgende Kornmarker, den Tid, da Kulturen fremfor noget Sted blomstred her.

Helt sporløst var det ikke gaaet hen over Landskabet. Kulturen var død; men dens Gravmonumenter knejsede endnu over Sletteren.

De mindede mest af alt om vore Kæmpegrave, kun var de langt langt større. Og under enhver af disse runde Høje, der som lige saa mange uhyre Muldvarpeflud duk-

langer, at Resterne af det armeniske Folk reddes og sikres for al Fremtid.

(„Der Orient“.)

Konstantinopel.

Juli 1914. Juli 1922.

Der var Nervositet i Konstantinopel i de Dage, da der var forløbet 8 Aar efter Verdenskrigens Udbrud. Der gik Rygter om en stor tyrkisk Sammenlægning, som havde til Formaal at udlevere Byen til Kemal Pachas Regeting, og samtidig foretog Grækerne de Troppeforflytninger, der gav Anledning til hele Diskussionen om et græsk Angreb paa Byen.

De Allierede gjorde deres for at forhindre Uro i Byen. De forstærkede baade deres Flaadeafdelinger og deres Tropper, og de lod Grækerne vide, at man med Magt vilde modsætte sig en græsk Fremrykning mod Byen og dens Omland.

Der er dog næppe Tvivl om, at Grækenlands Troppekoncentrationer saavel som Forespørgslen til de

Allierede om Muligheden for en græsk Besættelse af Konstantinopel kun var en politisk Demonstration, der i første Række havde til Formaal at vise, at Grækenland ikke har i Sinde blindt at underkaste sig en tyrkervendig Revision af Sévres-Traktaten. Det ønskes at sætte alt ind paa at bevare, hvad der for Øjeblikket er græsk i Trakien, og det vil forhaabentlig ogsaa være i Stand til i Fremtiden at støtte Grækerne i Smyrna, der med Rette protesterer, mod at udleveres til Tyrkerne paa Grundlag af en storpolitisk Byttehandel.

Tyrkisk Befolkningspolitik.

150,000 Tartarer, der skal indtage de myrdede Armenieres Plads.

Den Tanke at genoplive den henfjængende tyrkiske Nation ved at blande Tyrkerne med Racefæller af samme Tro fra mere uberørte Lande spillede en ikke ringe Rolle i den panturansk Bevægelse, der havde udviklet sig under den ungtyrkiske Komités Vejgide. Angora-

Regeringen synes at være kommet paa de samme Tanker, i hvert Fald er der ifølge „The Near East“ fornødig sluttet Overenskomst mellem Jusuf Kemal Bey og Angora-Regeringens Repræsentant paa Krim om en Tartar-Kolonisation i Ost-Anatolien. De Landsbyer, der blev tomme ved Armenien-Massakrerne, skal befolkes med Muhamedanere, og Overenskomsten gaar ud paa at give 150,000 Tartarer Ret til at bosætte sig i fire af de østanatoliske Vilayeter.

Det syriske Folks Skæbne.

Vi gengiver nedenfor efter Dr. Lepsius' Sidskrift „Der Orient“ et Foredrag af Rascha Mar Johannes om det syriske Folk, der ligesom det armeniske har sukket og lidt under det tyrkiske Nag.

Det syriske Folk er et af Jordens ældste. Dets Sprog er i det hele og store stadig det, som Jøderne talte paa Jesu Tid og som Jesus selv talte, det aramæiske.

Hvor var dette Folks Hjemsted?

tede op ved Sliden af og bag ved hinanden derude paa Sletten, laa der ikke en enkelt Hødding begravet. Det var en hel By, der slumrede under hoer af dem, ja, maaske flere Byer. Hvordan skulde de ellers riære blive saa høje?

En Gang i længst forstrundne Tider havde her vel ligget Byer, hvor Mennesker byggede og boede, tog til Vægte og formerede sig, fødtes og døde og fandt Hvile under Grønsværet. Saa lod der Hærgning. Sjendtlige Horder drog igennem Landet. Byens Mænd stod op imod dem; men Sjenderne var dem for mandsstærke. De blev dræbte eller slæbte bort, Byen blev plyndret og jævnet med Jorden. Der laa nu den forladte Tomt og fortalte om det Liv, der var levet der. Til sidst kom Græsset og dækkede det Hele til. Tilbage var kun en lille Forhøjning paa Sletten.

Der kom paany Mennesker til Stedet. De opdagede den gamle Brønd. Det var et Fund. Den blev renset og sat i Stand igen.

Her var godt at være, man havde Vand nok. De byggede et Par Lovhytter paa Forhøjningen.

Der laa igen en By paa Stedet, den var bygget oven paa den gamle. Ingen tænkte paa, hvad der laa nedemunder, ej heller spurgte de, hvem der havde gravet Brønden. Den var deres, de var jo fødte der.

Saa kom da den Dag, da ogsaa den By laa i Ruiner, og der blev bygget en ny oven paa den. Højen voksede og voksede. Nu laa der paa dens Top nogle elendige Lovhytter. De fattige Arabere, der boede i dem, drak endnu af den ældgamle Brønd. Den var nu deres, indtil en stærkere kom og tog den fra dem.

Jo, den Slette, den havde noget at fortælle. Intet Under, at mange Forskeres Øjne var rettede imod den, og at de brændende ønskede at faa Lov til at søge i dens Skod efter Fortidens Spor.

Ogsaa mig tog den fangen, jeg glædede mig til at være den nær. Men som jeg holdt der og be-

tragtede den, steg der andre Billeder op i mig. Det var Danmarks Sletter, jeg saa, og med Undren spurgte jeg mig selv, hvordan det var gaaet til, at jeg var kommet saa langt bort fra dem.

Hvad søgte jeg egentlig herude i det fremmede? Hvem havde kaldt saa højt paa mig, at jeg havde maattet forlade min jævne Vej for at naa ud til dem?

Na, nu vidste jeg det. Jeg hørte den kaldende Stemme igen, og denne Gang langt nærmere ved. Det var de armeniske, moderløse Børn, der havde draget mig saa stærkt, at jeg maatte sønderrive alle Baand for at kunne være hos dem.

Og saa var jeg da kommet paa Vej, fra „De danske Armeniervenner“ i København til Dr. Lepsius i Berlin, og derfra var jeg en raakold Oktoberaften sammen med Hr. Kunzler kørt ud i det ubekendte. Stadig var det gaaet mod Syd, indtil vi igen havde indhentet Sommeren.

Ja, nu laa Norden med dens

Ja, hvor var det Sted, hvor efter Traditionen Edens Have laa? Gennem den Egn flød en Strøm, der var dannet af fire Floder. Den første hed Pison og omflød hele Hevila-Landet, det er den, der nu kaldes Karun og er Biflod til Tigris. Den anden hed Gihon, nu Kerchia, den tredje Hiddeskel, som strømede forbi Byen Assur, heder nu Tigris, den fjerde var Euphrat, og alle fire Floder samlede ved Udløbet i Schat-el-Arab.

Efter Syndfloden bredte Noahs Efterkommere sig i Mesopotamien og de tilgrænsende Lande. I første Mosebog Kap. 10, Vers 22 finder vi mellem Sems Sønner Aramæernes Stamfader, Aram. Hans Efterkommere boede efter Traditionen imellem Euphrat og Tigris i Øvre-Mesopotamien. Paa Grækernes og Persernes Tid var de Forstens største Handelsfolk, saaledes at Jøderne antog deres Sprog, det aramæiske, i Stedet for det hebræiske. Aramæisk taltes der den Gang langs alle Karavanevejene lige til Turkestan og Kina.

Det syriske Folk er ogsaa det første af alle Folkelag, der antog den kristne Tro. Nogle af Apostlene kom

til Syrien og Mesopotamien — efter Overleveringen var det Thomas og Thaddæus, der var Syrenes Missionærer. De fandt hos Syrerne aabne Døre og aabne Hjerter. Da de alle talte det aramæiske Sprog, kunde de let klare sig mellem Syrerne, og Følgen blev, at der i det sidstnævnte Folk i det første Aarhundrede fremstod en Række Missionærer for Kristendommen. Det var Syrerne, der bragte den nye Tro til Armenierne, Georgierne, Araberne og Jyderne. I Aaret 498 havde den syriske Kirke i Persien og Mesopotamien skilt sig ud og antaget den Være, der var prædikeret af Nestorius, som havde været Erkebiskop i Antiochia og fra 428 var Metropolit i Konstantinopel. Han havde protesteret imod Grækernes Dyrkelse af Jesu Moder, og sporet en Art ny Hedenstabs i Maria-Dyrkelsen. Som bekendt blev han lyst i Ban ved Konciliet i Efesos i 431. Hans Tilhængere drog til Persien og blev fra nu af kaldt Nestorianere. I Syrien og Mesopotamien fik de syriske Kristne en Kirkeforfatning af Jakob Baradai; de blev derefter kaldt Jakobiter. I 713 — paa den Tid da

Islam havde sin største Udbredelse — spaltede den jakobitiske Kirke sig, idet der med Sæde i Damaskus dannedes en maronitisk Kirke opkaldt efter Biskop Maro. Maroniterne underkastede sig i 1182 den latinske Patriark i Antiochia. I vor Tid lever den maronitiske Kirke i Libanonbjergene.

I 1684 oplevede ogsaa den nestorianiske Kirke en Spaltning, idet der var en Diakon hos den nestorianiske Patriark, der gik over til den romerske Kirke og af Pave Innocens XI lod sig udraabe til Patriark for det syriske Folk med Sæde i Diarbekir. Han fik en Del af Nestorianerne med sig; de blev kaldt kaldæisk-kristne.

Denne Spaltning gav Anledning til, at den nestorianiske Patriark forlod sin Residens i Mossul og slog sig ned i Klostret Rodschane ved Djulamerk i de kurdiske Bjerge. Under de muhamedanske Forsølgelser forsvarede de nestorianiske Stammer sig tappert mod Overmagten. Gennem Aarhundreder kæmpede de for deres Frihed lige til 1915, da Folkets Skæbnetime kom. De kaldæisk Kristne klarede sig gennem

Kulde og Mørke, med alle mine Benner og med alle dens lyse Minde saa uendelig langt borte fra mig. De sidste Ugers mange og mærkelige Indtryk havde for en Tid stillet den ganske i Stngge.

Jeg sølte endnu den Gysen, der rislede igennem mit Legeme, da jeg stod paa Dækket i Sortehavet og saa Asiens Bjerge hæve sig op af Horisonten. Dette at komme i Berøring med en ny Verdensdel, var mig saa rent ovenud mærkværdigt. Og Asien vandt hurtigt mit Hjerte. Den var tegnet i saa store Linjer, og det tiltalte mig. Jeg havde ogsaa altid holdt mere af Jyllands Landskab end af Dernes, netop fordi det var mere storflaaet. Her fandt jeg dette samme Træk i en meget forstørret Maalestok. Vel kunde man undertiden føle sig saa lille over for denne vældige Natur, men det var jo ogsaa det, jeg allerhelst vilde, saa jeg blev glad ved Asien.

Ogsaa Ankomsten til Konstantinopel var uforglemmelig. Skibet

lagde til, og en Mængde Mennesker styrtede om Bord og forsøgte at bemægtige sig de Rejsendes Bagage. De var klædt i fantastiske Dragter, var brune, sorthaarede og mørkeøjede, de raabte og streg i Munden paa hinanden, og de lugtede alle af Svæd og Hvidløg. Jeg stod ganske stille og tog imod Orienten. Den var det, der nu væltede ind over mig.

Som en broget Billedbog gled Konstantinopel mig forbi. Det var altsammen rigtigt, alt det jeg havde hørt og læst om den; men der var mere endnu, noget, ingen havde formaaet at gengive. Livet selv overgik alle Beskrivelser.

Men ud fra denne brogede, glimrende Baggrund hævede der sig en mørk Skikkelse. Den havde indgnydt mig en saadan Skræk, saa den tit var ved at overskygge alt andet. Det var Islams Aand.

Jeg havde mødt den, da Hr. Kunzler første Gang tog mig med ind i en Moské. Hvordan det var gaaet til, kunde jeg ikke paa nogen

Maade forklare mig; men jeg følte den aande paa mig og trænge ind paa mig fra alle Sider, saa tilsidst slygtede jeg ud af Døren. Der fandt Hr. Kunzler mig; men ikke for alt i Verden havde han faaet mig ind ad den Dør igen. Sine Moskébesøg maatte han foretage uden mig.

Afrejssen fra Konstantinopel var næsten det vidunderligste af alt.

Det var lige ved Solnedgang, vi lettede Anker og sejlede ud paa Marmarahavet. Som et let, blaaligt Slør havde Aftenen sænket sig over Jorden. Himlen flammede mod Vest i Guld og Purpur, og op imod Ildhavet tegnede Stambuls Silhuet sig med sine Kupler og Minareter. Men længere mod Syd blev det røde gult og det gule grønt for at tabe sig i violet længst mod Ost.

„En Solnedgang i Orienten“. Jo, jeg havde jo nok hørt den nærne som en af Verdens Bedelstene; men da jeg stod der og saa og saa, helt forvirret af al denne

Tiderne nogenlunde, støttet som de blev af Pavemagten.

Da Tyrkiet traadte ind i Verdenskrigen, var der ialt omtrent 1 Million kristne Syrere, 290,000 græst-ortodokse, 300,000 Maroniter, 190,000 Nestorianere, 100,000 Jakobiter og 150,000 romersk-katolske (kaldæisk Kristne).

De sidstnævnte, der væsentlig boede i Mossul og Bagdad, blev beskyttede af Feltmarskal von der Goltz. Nestorianerne derimod blev omringet af Kurderne og prisgivet Døden. Saa samlede alle fem Stammer sig med Patriarken i Spidsen for at bryde gennem den tyrkiske Front og redde sig over til Persien. De kom til Maalet fuldstændig udsultede, men de blev venligt modtagne af deres kristne Trosvæller i Urmia, og Russerne hjalp dem ligeledes paa bedste Maade. En Trediedel var dog omkomne under Kampene med Tyrkerne og Kurderne. De to Trediedele, der havde slaaet sig ned i Persien, var der endnu, da Russerne rømmede disse Egne efter Revolutionen hjemme i Rusland.

De tyrkiske Tropper faldt ind i Persien med den Hensigt at dræbe

alle de kristne, men en Kurder forraadte den tyrkiske Plan til Nestorianernes Patriark.

Tyrkerne begyndte — som i Armenien — med at forlange alle Baaben udleveret. Patriarken bad om tre Dages Betænkningstid. Den samme Nat brød han op for i Spidsen for baade Bjærg-Nestorianerne og de persiske Nestorianere at søge at flygte mod Syd.

Da Tyrkerne den tredje Dag ikke havde faaet Svar, gik de over Grænsen og drog ind i Urmia. Men de fandt kun nogle Gamle og Syge, der ikke havde været i Stand til at flygte med de andre — ialt maasse 1000 Mennesker. I deres Raseri huggede de tyrkiske Soldater alle disse uheldige tilbageblevne ned til sidste Mand, og saa begyndte de med al Kraft at følge den store Karavane af flygtende Nestorianere. De indhentede dem ved Sydenden af Urmia-Søen, og Kampen begyndte. Takket være engelsk Hjælp lykkedes det Syrerne at undgaa Tilintetgørelser. Hentet 70,000 Syrere og mange Armeniere, der var flygtet sammen med dem, drog videre over Rermanshab til Mesopotamien, hvor

Englænderne afvæbnede dem og anbragte dem i en stor Teltlejr ved Bakuba, ikke langt fra Bagdad. Da den tyrkiske Front brød sammen i 1918 og Englænderne var blevne Herrer i hele Mesopotamien, gjorde de Mossul og Omegn til et Slags halvsuverænt Tyrkiskendomme med den nestorianiske Patriark som Hersker.

Fra de Jakobiter og Kaldæer, der levede i Mesopotamien, har vi ingen Efterretninger. Den tyske Konsul i Mossul indberettede i Juni 1915, at der var Kristenfølgelser i Mardin og Amadia og at de kaldæiske Kristne i Feishahbur var blevne massakrerede. I Juli berettede han videre, at Jakobiterne forsøgte at forsvare sig mod den tyrkiske Overmagt, der vilde udrydde dem, og den 31. Juli skriver han, at alle syriske Kristne mellem Midiat, Misibin og Tjesire er ramt af Massakrer. Siden har man intet hørt til de Kristne i Nord-Mesopotamien!

En syrisk Prinsesse — den nestorianiske Patriarks Søster —, der levede som Flygtning i London, fortalte mig, at den tyske Konsul i Mossul havde Ret; de allerfleste

ødsle Pragt, da var jeg aldeles vis paa, at dette her var for smukt til at være virkeligt, det maatte være en Drøm. Og min Opvaagen var sikkert nær. Sæbebobler havde smykket sig med sine fineste Farver, nu maatte den briste.

— Den brast ikke, det ene Billede afløste tværtimod det andet. Hvad siger ikke det ene Ord Midelharet.

Vi sejlede ned langs Lilleasiens Kyst, gennem det græske Øhav. Vejret var stadig lige klart og smukt. En let Brise krusede Havets Overflade, og Skibet gled gennem Vand, der blev stadig dybere blaat. Delfiner boltrede sig i det, og Gylvefiskene fløj i lange Stæet hen over det. Vand saa vi jo næsten altid, enten til den ene eller den anden Side.

Og livligt Selskab var der om Bord. Dr. Kincel rejste til Rhodos sammen med sin unge Frue. Hun og jeg havde megen Glæde af hinanden. Vi manglede ikke Stof til Underholdning, saa lang Dagen

var, og om Aftenen samlede vi med Grækerne og Italienerne paa Agterdækket. Ganske vist kunde vi ikke tale med dem, men de spillede og sang, og Dansen gik i Sydens klare Maaneskin.

Efter en usorlignelig Sørejse gik vi i Land i Asien. Det var Byen Mersina inde i Alexandrettebugten, vi havde valgt til Udgangspunkt for Landreisen.

Egentlig vilde vi have landet i Alexandrette; men det var umuligt, da der var Kolera der. Rejsen fra Mersina var langt besværligere, men den var rigtignok ogsaa meget, meget smukkere.

Efter den korte Jernbanefart til Adana kørte vi med Bogn et Par Dage ad en ganske ordentlig Vanderej. Saa hørte ogsaa den op, og det gik til Hest op over Amanushjergene ad Rideskier, man til Tider knapt kunde stelne.

Kulturen i enhver Form laa nu bag ved os. Man kunde lige saa gerne tro, at man befandt sig i Oldtiden eller Middelalderen. Om

Aftenen ankom vi til en eller anden „Chan“. Det er de tyrkiske Hoteller, der benævnes saaledes. Men hvilket Hotel! Der er Staldrum til Dyrene, og hvis man er heldig, kan man selv faa et Rum at overnatte i og maasse et Lys. Sengetøj og Mad maa man selv medbringe. Og saa det „Bærelse“ man faar. Vi vilde finde det ubrugeligt som Staldrum.

Da vi gjorde Holdt ved en Brønd, kom en kurdisk Kvinde hen til os. „Hvor har Du faaet hende fra?“ spurgte hun Hr. Kunzler og saa hen paa mig. „Jeg har hentet hende i et Land langt borte.“ Kvinden betragtede mig prøvende, som den ene Kvinde takserer den anden. „Hun maa ikke have været billig,“ kom det saa som Resultat af Undersøgelsen. Hvad vidste hun om, at der var Kvinder, der ikke blev købt og solgte ligesom andre Husdyr?

Vi kom kun langsomt frem; for foran os var der Kolera, saa der var evig og altid Karantæneprov,

kyrskte Kristne i Nord-Mesopotamien var myrdede af Tyrkerne. Der var dog en Mulighed for, at nogle kristne Børn og Kvinder levede i de tyrkiske og kurdiske Landsbyer, og enkelte unge Mænd havde maaske ogsaa fundet Redning hos venligsindede Kurder-Høvdinge.

I de Egne, der er skilt fra Tyrkiet ved Fredslutningen, vil de overlevende Flygtninge sikkert igen blive fri. Men hvor skal de søge Tilflugt? De kristne Landsbyer er enten ødelagt eller taget i Besiddelse af Muhammedamerne, saa der maa findes helt nye Bopladser til dem.

Ved det tyrkiske Riges Deling er der faldet en Solstraale paa de forfulgte Kristne i Orienten. De kyrskte (nestorianiske) Kristne i Mossul har som nævnt et vist Selvstyre under deres egen Patriark. De kaldæiske Kristne udenfor Mossul styres nu af Kongen af Bagdad og de maronitiske Kristne i Libanon staar under den arabiske Konge i Damaskus og under fransk Protektorat. Af de fire kyrskte Kirker er de tre befriede fra tyrkisk Herredømme.

Amerika har gjort meget for at

hjælpe os, og den tykke Orient-Mission har ogsaa gennem Dr. Vepsius rakt os en hjælpende Haand. Vi beder nu om Hjælp til at samle de Folkerester, der er spredt rundt omkring i muhammedanske Landsbyer og arabiske Lejre. Det er vort Haab, at det skal lykkes os at bevare disse Kvinder og Børn for vort Folk og for vor Tro.

Near Est Relief.

Et mægtigt Hjælpearbejde.

Det amerikanske Hjælpearbejde, der ledes af „Near East Relief“, meddeler i sin Beretning for 1921, at hertid 1 Million Mennesker — hvoraf de fleste er Armeniere, Resten Grækere, Syrerere o. s. v. — vilde være omkomne i Orienten, hvis ikke Amerikanerne havde bragt Hjælp. Mene i Rusland Armenien afgang 500,000 Menneskers Skæbne af Near East Relief.

Hjælpeorganisationen opretholder 38 Hospitalet og 59 Klinikker, og den har i en enkelt Maaned be-

behandlet 88,400 Patienter i sine Institutioner. Den har indrettet 124 Børnehuse, i hvilke 64,000 Børn lever under gode Forhold — alene i Alexandropol er der 18,000 Børn i N. E. R.s Hjem, medens endnu en Enes Tusinde samer og Jøde.

I Løbet af Aaret har Organisationens pr. Skib bragt 13,400 Tons Klæder, Jødemidler og Medicinamenter til de hungrende Egne.

Noter.

Nemesis.

Endnu en Ungthyr er faldet for de hævnende Rugler. For en Maanedes Tid siden blev Djemal Pacha, den tidligere tyrkiske Marineminister og i lang Tid Overstkommanderende i Syrien, skudt paa aaben Gade i Siflis.

Djemal Pacha var forholdsvis moderat overfor Armenierne, men Syrien fik alligevel hans haarde Haand at føle. Araberne havde ham, og Libanons Kristne havde ikke Grund til at være ham taknemlige.

Der er Sandsynlighed for, at ogsaa Djemals Drabsmænd er Armeniere.

— Af de unghyrskede Ledere er der snart kun Enver tilbage. Nu og da slaar Rygtet ham ihjel, men det lader

og vi maatte stifte Heste hver Dag, for hvis Karavaneførerne fjernede sig mere end et bestemt Stykke fra deres Landsby, saa blev de betragtede som smittefarlige og kunde ikke komme ind igen.

Ogsaa den beredne Soldat, vi blev eskorteret af, var en Kilde til mange Forsinkelser. Men han ansaas for at være et nødvendigt Onde; for der var Røvere i de Egne. Det er der allevegne i Tyrkiet.

Det var saadanne mærkværdigt fantastiske Begreber, Kolera og Røvere. De bidrog jo ogsaa til at gøre Rejsen eventyrlig og spændende.

Saa naaede vi Eufrat. Døre paa den anden Side af den skulde jo Paradiset have ligget. Det saa det nu just ikke ud til. Snarere kunde man da forestille sig, at det var den Orken, Adam og Eva blev jaget ud i.

Imidlertid var jeg ved godt Mod. Jeg tænkte nok, jeg skulde

finde Paradisets Port, og til Tegn paa min faste Overbevisning skrev jeg paa Bæggen af den første Chan, hvor vi overnattede: „Hvor Dios-træet blomstred, der blomstrer det endnu“.

Det var min Indgang i Mesopotamien. Saadan var det gaaet til, at jeg nu holdt her og spejdede ud over den store Slette.

Vi begyndte Nedstigningen fra Pashøiden ad en Vej, der løb langs med en dyb Kløft og i Zigzag førte os ned ad Fjeldsiden. Bejen var godt anlagt. En foretagsom Gubernør (Mutesjarif) havde naaet at saa den bygget fra Urfa til lidt over paa den anden Side af Pashøiden. Nu var han forlængst borte, og hans Efterfølgere benyttede deres Embedstid til at berige sig og for Resten til at sidde paa Cafèer. De holdt ikke en Gang Bejen vedlige, store Stenblokke var faldne ud langs med Kanterne og var rullede ned i Kløften. Endnu nogle Mar paa denne Maade, og man kunde vende tilbage til den

gamle Ridessti. Saa vilde den være bedre end Bejen.

„Naar vi nu drejer om det næste Hjørne, kan De se Urfa,“ sagde en af mine Vedsagere til mig.

Endelig kom da Hjørnet; men jeg kunde bare ikke se nogen By. Der laa en Klippe mod Syd med Ruiner af en gammel Borg og med to dejlige Søjler, der snejdede over de til Dels sammenstyrtede Mure. I Hjørnet lige under Borgen var der en Kløft, hvor jeg kunde se nogle Træer. Saa kom der igen en stejl Klippe, og midt paa den staa en Bindmotor Hovedet op. Saa var der et Stykke af en gammel Bymur og længst mod Nord en tyrkisk Begravelsesplads. Den lignede en hel Samling af Tændstikker, som et Barn i Beg havde stukket i en Sandkasse. Det var alle de smalle, opretstaaende Gravstene, som heroppe fra Bjergene tog sig saadan ud.

Det hele laa i en grøn Ramme af Vingaarde og Haver, bagved viste Bjergene og Sletten sig med en

dog til, at han endnu lever. Hvornaar rammer Nemesis ogsaa ham?

*

Erivan.

I den armeniske Republik's Hovedstad, Erivan, var der i 1919 100,000 Indbyggere, hvoraf 88,000 Armeniere, 10,000 Tartarer, 1500 Russere og 300 Jøder.

*

Armenisk.

Det armeniske Sprog hører til den indoeuropæiske Sprogsfamilie. Mange Ord røber dets Slægtskab med de europæiske Sprog — Moder (mair), Datter (duster), Dør (tur), Haar (hair).

Gammel-Armenisk bruges i Kirken. Det er det Sprog, der oprindeligt taltes omkring Urarat. Alfabetet bestaar af 38 Bogstaver; det blev opfundet i Begyndelsen af det 5. Aarhundrede.

Armenierne elsker Poesi. I Middelalderen havde de deres Troubadorer (ashoughs), der sang for dem paa offentlige Pladser og i de Riges Gaarde.

*

En Solvpisk.

Claude Farrère — den franske Forfatter, som skrev „Manden som myrdede“ — der ligesom Pierre Loti er kendt for sin blinde Tyrker-Begejstring, har i For sommeren været „den tyrkiske Nations Gæst“ i et Par Uger. Han blev hjulst med Begejstring, da han tog fra Konstantinopel, belæstet med Gaver, derimellem flere kostbare persiske Tæpper og en Solvpisk fra Mustafa Kemal.

Hædersbevisning.

Erkebiskoppen af Canterbury har modtaget en Skrivelse fra den armeniske Patriark med den patriarkalske Dekoration, der er opkaldt efter Gregor Lysbringeren.

*

Djavid Bey.

Djavid Bey, den tidligere tyrkiske Finansminister, der som bekendt tilhører en til Islam ombendt jødisk Familie og som ved Verdenskrigens Udbrud almindeligt antoges for Modstander af Envers og Talaats tykvenlige Politik, er vendt tilbage til Konstantinopel og har udtalt sig meget optimistisk om Tyrkiets Fremtids-Muligheder, ligesom han har tilkendegivet sin Sympati for Angora-Regeringen og hele den nationalistiske Bevægelse.

*

Armenierne i Amerika.

Der lever i Amerika ca. 100,000 Armeniere. Mellem de første Indvandrere til Nord-Amerika var armeniske Silkeormedyrkere, der indlagde sig store Fortjenester af den amerikanske Silkeavl. I 1656 vedtog Virginias Raad at give en Armenier ved Navn Georg 4000 Pund Tobak til Tak for hans Arbejde for Silkeavl.

Blandt de nulevende armeniske Amerikanere er der nogle og tyve Universitetslærere og et Par Hundrede Læger og Tandlæger. Størsteparten af Armenierne tilhører i det hele taget faguddannede eller akademiske Kredse,

og over Halvdelen af dem er bleven amerikanske Borgere.

*

Et Besøg.

General Townshend, Helten fra Kut-el-Amara, der er en ivrig Beundrer af den tyrkiske Nationalisme, har været paa Besøg i Angora.

*

Jernbaner i Armenien.

Armenien fik sin første Jernbane i 1900, da Rusland — af strategiske Grunde — byggede Strækningen Tiflis — Alexandropol — Kars og Erivan — Djulfa. For Øjeblikket er der 640 km. Jernbane med normal Sporvidde og 584 km. smalsporet Bane.

Sil at betjene Landet blot nogenlunde tilfredsstillende økonomisk kræves der yderligere over 2000 km. Jernbane, først og fremmest Linier, der sætter Landets Indre i Forbindelse med henholdsvis Sortehavet og det kaspiske Hav.

*

Et Værk om Armenien.

Den armeniske Republik's Delegation i Paris har tilsendt os et Værk: „L'Arménie au point de vue économique“, udgivet i Paris 1922. Værket er forsynet med statistiske Tillæg og Kort over Armenien med Angivelse af de Wilson'ske Grænser.

gulgraa Tone, der henimod Aften blev blaalig.

Intet Under, at jeg stuffet spurgte, hvor Byen var.

Saa fik jeg da forklaret, at den laa paa den østlige Skraaning af det Bjerg med Vindmotoren. Jeg maatte væbne mig med Taalmodighed lidt endnu.

Det kunde jeg ogsaa sagtens. Jøreløbig havde jeg nok at gøre med at se paa Menneskene; man skulde synes, at den halve By var kommet ud for at modtage os.

Hr. Kunstler havde allerede i 5 Aar virket i Urfa og var meget populær. Saa mange af hans Bemærkninger, der paa nogen Maade kunde, var kommet ud for at møde ham. Jeg var jo ny paa Stedet, og var jeg interesseret i at se Urfa, saa var Urfa ikke mindre ivrig for at faa mig taget i Djesyn. Det var altsaa til gensidig Fornøjelse.

Langt, langt ovre paa den anden Side af Pashojden var den første, en ung Syrer, kommet os i Møde. Han red paa en smuk

Hest, der var behængt med røde, grønne og blaa Udkræfter og Bortter, et helt Skaberak af Bynt. Desuden havde Hesten et Halsbaand af Inseblaa Perler, der skulde beskytte den mod „onde Djine“.

Manden selv var ogsaa pæn i en sort Kappe med Broderi af Sølvtraad og gul Silke, der tilsammen virkede som Guld. Paa Hovedet havde han et sort Silketørklæde med Sølvfranser; det fastholdtes af en temmelig tung Ring, flettet af sort Ud.

Hr. Kunstler blev glad, da han saa ham. Han havde været helt bange for, at Telegrammet, der meldte vor Ankomst, ikke skulde have naaet Urfa, og at der ingen skulde komme ud og tage imod os.

Hele Hospitalspersonalet kom med den tykke Apoteker i Spidsen, Husfædrene fra Børnehjemmene, Folk fra den amerikanske Mission og en hel Mængde andre fra Byen. Der var en Hestetrampe og Brincken og Passiaren paa Bejen og — een Skovsty.

Saa satte vi os ned for at spise, det hører sig til ved saadanne Lejligheder.

Hjst og her var der bygget Broer over smaa Winterbække; for Bejen skulde have været ført videre, og Broerne stod nu alene paa Jorpost og ventede paa, at den skulde komme og binde dem sammen. Nu i den tørre Tid afgav de passende Skulesteder for Bagabonder og Landevejstrøvere; men fredelige rejser kunde jo da ogsaa hvile sig i Skuggen under deres Hvelving, og det gjorde vi.

Der blev bredt Tæpper ud paa Jorden, og sikk en Opdækning, der saa kom. Alle havde bragt Mad med, og hver af Kurvene havde utvægerligt en stegt Høne i Toppen og en Vandmelon i Bunden. Men foruden det, hvilken Variation af Rødder, Rager og søde Sager. Man vidste slet ikke, hvor man skulde tage fat.

Mens vi sad der, kom Hr. Eckart, min Foresatte ved Børnehjemmet. Da jeg fik at vide, at

De danske Armeniervenner.

Medlem af Komiteen „De danske Armeniervenner“ Fru Inga Nalbandian har taget Ophold i Svejsk.

*

I dette Nummer bringer vi Indledningen til „Misak“, et Livsbillede fra Armenien, forfattet af vor udmærkede Repræsentant i Osten, Frk. Karen Jeppe.

*

Vor Bogtrykker og Lederen af Bladets Ekspedition, Bogtrykker Kjeldsen, Odder, der var en af Armeniens bedste Venner i Danmark, er afgaaet ved Døden. Hans Søn overtager nu Bogtrykkeriet og Bladets Ekspedition.

*

„De danske Armeniervenner“s Kasserer, Grosserer Bockelund, er nu restitueret efter sin Sygdom i Foraaret.

*

Paa Grund af vor Redaktør, Overretssagfører H. F. Ulrichsens Bortrejse (han ledede Studenterturen til Polen) udkommer dette Nummer 1. September i Stedet for 1. August. — Næste Nummer kommer saa den 15. Oktober.

„De danske Armeniervenner“.

Til de nødlidende Armeniere modtages Bidrag med Tak af Komiteen for „De danske Armeniervenner“:

Forfatter Aage Meyer Benedictsen,
Holbergsgade 4, København K.
Formand.

Godsejer J. Hage,
Nivaagaard, Nivaa St.

Stiftsprovst H. Lützhøft,
Odense.

Dr. phil. C. I. Scharling,
Tostrup Præstegaard, Merløse Station.

Overretssagfører H. F. Ulrichsen,
Sundholmsvej 5, København S.
Sekretær.

Grosserer V. Bockelund,
Højbroplads 21, København K.
Kasserer.

Frøken Karen Jeppe,
Aleppo.

Forfatterinde Fru Inga Nalbandian,
p. t. Genève.

Forfatterinde Frk. Ingeborg Maria Sack,
Pileallé 19 B., København F.

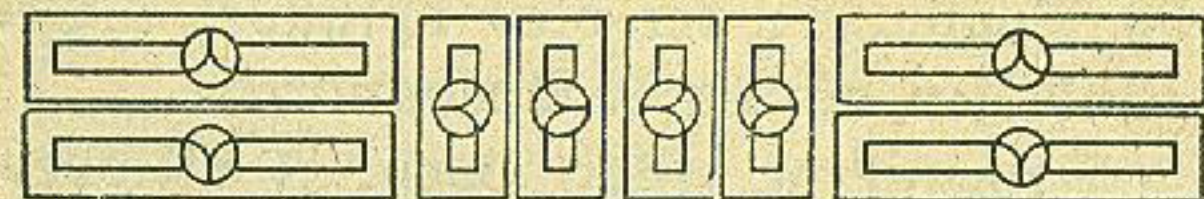
Til de nødlidende Armeniere

har „De danske Armeniervenner“ modtaget følgende Bidrag:

Sognepræst M. A. Boye, Torrild pr. Odder: 300 Kr. — Hr. A. S. Thomsen, Søby pr. Vroeskøbing: 20. — Stiftsprovst Lützhøft: 11. — Aarhuskredsen ved Hr. A. R. Møller: 1000. — For Salg af armeniske Haandarbejder ved Frk. Hulda Petersen, Alabyhøj (ved Aarhus): 168. — Enkefru Povlsen, Ryslinge: 100 Kr. — Fra en Unævnt: et Maleri fra Tisvilde af Viggo Pedersen.

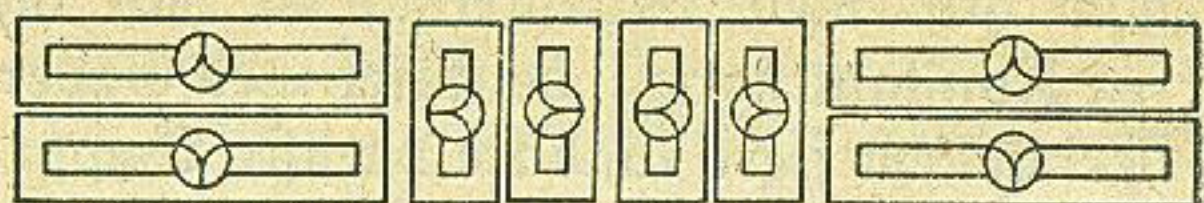
Bidrag modtages fremdeles med Tak.

V. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kasserer.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Ore aarlig. Kan bestilles ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

det var ham, der kom ridende derhenne paa Bejen, lagde jeg straks det Hønsbeben fra mig, jeg sad og gnavede, tørrede Fingrene omhyggeligt af og rejste mig for at gaa min „Herre“ i Møde. Snart sad vi begge i livlig Underholdning vel placerede ved det bugnende Bord.

Naa, saa skulde vi jo se at komme videre. Hr. Eckart havde bragt en smuk Hest til mig, som jeg skulde holde mit „Indtog“ paa; men, o, Be, den havde Damesaddel. Jeg havde slet ikke lært at ride, før jeg rejste ud, og paa Rejsen havde jeg mest haft Gastsadler. Ikke Tale om, at jeg vilde sidde i den Tingest. Overhovedet saa Hestene mig fordægtige ud, de var saa animerede af Selstabeligheden. Jeg vilde have det hvide Vesel, som jeg havde redet paa de sidste Dage.

Alle tilstedeværende protesterede, det passede sig ikke at ride paa Vesel ved en saadan Beslighed.

„Naa,“ sagde jeg, „der er bedre Folk end mig, der har holdt deres

Indtog i en By paa den Maade.“ Og dette Argument højede de sig for.

Toget voksede som en Snebold. Den ene lille Trop efter den anden kom ridende ud ad Bejen, hilste paa os og sluttede sig saa til Følget. Der var ikke mere Tale om Præsentation. For min Skyld havde det da ogsaa været ganske overflødigt; for i mine Øjne lignede alle disse Mennesker hinanden. Jeg saa kun den orientalske Type, i den forsvandt Forskellen mellem Racer og Individier.

Bludselig gjorde helv Toget Holdt, og alle steg af Dyrene. Denne Gang maatte det være en Standsperson, der havde vist sig.

„Miss Shattuck, Miss Shattuck“, lød det fra Mund til Mund, og jeg blev da vist helt rød af Forventning. Jeg kendte hende godt af Navn, og vidste, at hun var en af de stærke, en, der havde staaet som en Klippe i Nødens Tid uden Frygt og uden Tanke paa sig selv, en, der havde nydet saa meget, at

det var som et Eventyr at tænke derpaa. Det var en stor Oplevelse for mig, at jeg skulde se hende og tale med hende.

Der kom hun ridende hen imod os paa sit Muldyr, høj, mager og graahaaret. Hun maatte have været smuk i sin Ungdom, hendes fine, intelligente Ansigt bar endnu tydelige Spor deraf.

Nu steg ogsaa hun af. Hr. Eckart førte mig hen til hende, hun omfavnede og kyskede mig og ønskede mig Velkommen til Urfa. Der var noget saa moderligt og kærligt over hele hendes Væsen over for mig, at jeg straks følte mig hjemme hos hende. Lidt efter red jeg glad ved hendes Side ned ad Bejen, nu var det hende, der forklarede mig alt det nye, der mødte mig.

(Fortsættes.)

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S, Tlf. C. 9453.

Trykt i Odder Bogtrykkeri.

Bolignøden var og er et af Alex-
pos værste Plager, og kom der no-
gen udefra, kunde de først og frem-
mest ikke finde en lille Plet, hvor
de kunde sove om Natten. Saa ryk-
kede deres Bysbørn sammen i de-
res snævre Stue, og nu var der et
Hjørne tomt, hvor den fremmede
kunde lægge sin Madras, hvis hun
eller han havde nogen. Hvor tit
dette ikke et af Familiens Med-
lemmer Seng med den fremmede,
hvis hun var blottet for alt. De
hjalp hende med at finde Arbejde,
og havde hun ellers maattet gaa
sulten i Seng, ja, saa faldt der et
Stykke Brød af til hende.

Til dem, der slet ikke kunde finde
noget selv, havde Menigheden lejet
nogle store Chaner, hvor de i høert
Fald havde Tag over Hovedet, og
var de arbejdsudnyttige, fik de dag-
lig et Stykke Brød tildelt. Sort og
uappetitligt var det; men det skulde
række til mange for saa Penge;
for enhver gav af sin Gattigdom,
der var kun saa Rige blandt Ar-
menierne.

Ingen behøvede heller at ligge
og dø uænsjet. Det armeniske røde
Kors's Læge tilsaa dem alle og
gav dem Medicin gratis.

Men var de end ikke helt for-
ladte, saa var der dog megen Nød
iblandt dem, det var i høj Grad
paatrævet at skabe Arbejdsmulig-
heder, særlig for Kvinder.

Saa godt som alle de Kvinder,
der ikke havde daarlige Djne, kunde
brødere. Det havde de lært før
Krigen, da var der overalt i Tyr-
kiet blevet broderet for Penge i
omtrent alle armeniske Hjem, det
var Massakrernes Nød og den kro-
niste Gattigdom derinde, der havde
ført det med sig.

Dog nu var vi komne ind i den
Periode efter Krigen, da Prissfal-
det begyndte rundt om i Verden.
Det fik de armeniske Kvinder at
føle, deres Haandarbejder blev
solgte til Spotpris, og Firmaer,
der hidtil havde ladet saadanne
Ting forarbejde, lukkede, fordi de
ikke mere kunde sælge.

Paa den anden Side blev Livet
i Aleppo ingenlunde billigere, da
det var vanskeligt at skaffe Gode-
midler fra det Indre. Det, de skul-
de købe, var dyrt, det, de havde at
sælge, var omtrent intet værd. Livet
var haardt for de stakkels armeni-

ske Kvinder i Aleppo, de sultede
og led Nød paa enhver Maade.

Men endnu kunde Sagen jo over-
ses; deres Tal var ikke større, end
at man kunde holde Rede paa dem.
Der var den Gang megen Tale
om at skyde Penge sammen og se
at saa stillet et Foretagende paa
Benene, der kunde skaffe Arbejde
til dem alle, og det havde vist ikke
været saa uoverkommeligt, hvis vi
ikke var bleve hjemsogte af nye
Ulykker.

Men saa var det jo omtrent ved
Juletid, at det knugende Budskab
kom til os. Frankmændene eva-
kuerede Cilicien og et Par andre
Byer, f. Eks. Antab, og Armenierne
flygtede alle derfra. Det var mange
Tusinder, der igen blev hjemløse.

Alene i Adana levede der
20,000, og de drog bort midt i
Vinterens Hjerte. De tog med sig,
hvad de kunde, og ødelagde Re-
sten med samt deres Boliger, saa
Adana var omtrent en Ruin, da
de forlod den. Saa søgte de ned
til Havet og derfra ud i Verden.

Men hvor skulde de hen? Mange
havne var lukkede for dem, vi
hørte f. Eks., at mange var sendte
tilbage fra Egypten og Palæstina,
og at kun et begrænset Antal var
modtagne paa Cypren. En Del
drog til Konstantinopel og Smyr-
na; men Storstyret blev mod-
tagne i Syrien — Syrien, der i
Førvejen ikke har mange Erhvervs-
kilder, og som nu ved samme Vej-
lighed mistede den vigtigste, Tran-
sithandelen med Tyrkiet.

Efter Fredsslutningen med Frank-
rig fik Tyrkiet jo selv Haavn i Mer-
sina, og nu begyndte Bonflotting af
Syrien. Der saas nu næppe mere
Røbmænd fra det Indre i Alex-
pos Bazar.

Ganste vist spiller en Vilje, et
Forbud ikke saa stor en Rolle i
Orientens som derhjemme i Euro-
pa, herude findes der altid Mennes-
ker nok, der baade vil og kan om-
gaa Forbudet, hvis det stemmer
med deres Interesser. Men i dette
Tilfælde staar der bagved det hele
noget, som ingen Forhandlinger, in-
gen Toldtraktat kan hjælpe paa.
Tyrkiet er ruineret og udsultet, de
har ikke noget af Betydning at sæl-
ge og derfor heller ingen Købe-
kraft.

Ja, saaledes staar det til den

Dag i Dag. Vi har for saa vidt
Fred her i Syrien, vore Beje er
farbare, her kan leves og arbejdes
i Landsbyerne; men Syrien er et
forholdsvis fattigt Land, dets By-
er er for store til Oplandet, og her
er for mange Mennesker.

Syriens normale Befolkning ud-
gør 2½ Million; men nu er der
flygtet over 50,000 hertil, og sta-
digt siver de ind fra Tyrkiet, hem-
melig eller aabenbart, de kommer.
Med dem vokser Proletariatet, de
fleste har jo ingenting, og der bli-
ver flere og flere arbejdsløse.

Vel er Syriens Befolkning taal-
modig; men de lider under det, og
en Gang kunde det jo tænkes, at
deres Taalmodighed var til En-
de. Det er en tung Byrde for et
Land i en Krigstid at saa sin Be-
folkning forøget i den Grad.

Og hvordan det gaar Armenier-
ne selv, ja, det behøver man jo ikke
at spørge om. De lider al den Nød,
Mennesker kan lide, naar de flakker
hjemløse om. De har ondt ved at
finde Husly, og de har ondt ved
at finde Arbejde, det er hjerteskræ-
rende Scener, man kan blive Vidne
til.

Værst var det jo i Vintertiden,
da de sad sammenstuvede i trange,
tit meget usunde Rum eller i aab-
ne Stur og stirrede haabløst ud for
sig. Nu er de noget fordelte, er
krøbne i Skjul og lider i det
stille; men man behøver blot at
iagttage Røde Kors' Gaard om
Formiddagen, naar de syge indfin-
der sig, saa er Glendigheden kom-
met frem, og man ser den i Sol-
lyset. Nu er det ikke mere til at
overse, der er ingen, der tænker sig,
at man skulde kunne skaffe Arbejde
til dem alle.

Der er jo nogle af os, der hver
for sig gør, hvad vi kan; men vi
ved alle, at det kun er som en
Draabe paa en varm Sten. Og in-
gen kan se, hvordan det skal blive
bedre, og hvorfra Hjælpen skal
komme.

Der er Jord nok her i Orien-
ten, mere end nok til hele dens
Befolkning; men ingen kan finde
ud af at ordne Forholdene paa
en saadan Maade, at hver kan saa
sit og leve der i Fred. I det Sted
bliver Landets alledygtigste og flit-
tigste Element jaget fra Sted til

Sted og ombømmer lidt efter lidt af Sult og Elendighed.

Ja, det var de ydre Forhold, jeg blev sat i, og som jeg søgte at tilpasse min Virksomhed efter. Jeg begyndte med det, der laa nærmest for, med Kvindeindustri, med Broderi.

Vor Komité, og da særlig Forfatterinden, Frk. Ingeborg Marie Siel, havde lagt mig paa Hjerte at forsøge paa at genoplive den gamle, armeniske Kunst, den, vi gennem vore Bazarer var komne i et særligt Forhold til.

Armenierne er et kunstnerisk begavet Folk, derom vidner deres gamle, fint udførte Bøger og Haandskrifter med deres Rigdom af Tegninger, deres Metalarbejder og Træslærerier og ikke mindst de Broderier, deres Kvinder fra Arilds Tid havde udført til Smykke af deres Hjem og deres Kærlighedsliv.

Dog Massakrerne og al den knugende Nød, der var fulgt efter, havde lagt sin tunge Haand paa Folket, de havde ikke mere haft hverken Tid eller aandelig Kraft til at opretholde alt dette, deres Kunst var ved at glide fra dem, den blev allerede stemplet med Navnet „Antikvitet“.

Al den Tid, jeg havde arbejdet i Tyrkiet, havde vi ladet os det være magtpaaliggende at samle saa meget som muligt af disse gamle Ting og bringe dem til København, hvor vi solgte dem ved vore Bazarer for at skaffe Brød til de nødlidende.

Nu havde jo Verdenskrigen røvet de sidste Stumper af deres Følke-eje fra Armenierne, de havde nu endog maattet miste Erindringen om deres fordums Herlighed. Det skar os i Hjertet, og vi besluttede at gøre et Forsøg paa at genoplive det tabte, maaske kunde der deraf skabes en Industri, der kunde hjælpe nogle ud af Elendigheden.

Heldigvis havde vi i vort Eje en hel Samling af gamle Broderier. De var indkøbte lige før Krigens Udbrud og indpakkede for at affendes til København; men inden de naaede Aleppo, var Krigen allerede begyndt og alle Veje lukkede. Saa blev Kassen staaende der i et Hjørne af et Magasin, hvor jeg nu efter 7 Mars Forløb gensandt den omtrent uskadt.

Vi var altsaa ikke i Forlegenhed for Mønstre; men det var ogsaa omtrent det eneste, vi havde. Det viste sig, at ingen Kvinder mere kendte de Sting, hvormed Broderierne var udførte, og ingen Farver kunde mere farve Silken i de gamle, lysende, ægte Farver.

Der var noget at tage fat i, om det skulde lykkes; men den armeniske Energi kom os til Hjælp. Det varede ikke længe, inden Kvinderne havde fundet ud af Stingene, og lidt efter lidt begyndte de at levere det samme fine Arbejde, der havde kendetegnet de gamle Broderier.

Det mærkedes paa den Arbejdsglæde, der var over dem, at der var slaaet paa kendte og kære Strenge i dem. De arbejdede ikke blot for Brødet, de frydede sig med os, naar de saa disse smukke Ting fremstaa paany, man kunde føle, hvordan Mønstrene tog dem, naar de jordenbede sig i dem.

Men ikke blot de arbejdende Kvinder interesserede sig for det, ogsaa andre Armeniere omfattede Slaget med en varm Kærlighed, og det faldt naturligt, da vi havde arbejdet et Par Maaneder, at der ogsaa blev indstødt armenisk Kapital i Selskabet, og at den blev ordnet som et Aktieselskab.

Armenierne vilde være med i dette Arbejde for at genoplive deres gamle Kunst, og det var jo saa naturligt. Skal den virkelig fremstaa som den nye Fugl Phoenix af den gamle Aske, saa maa den bæres frem af armenisk Mand. Det indsaa vor Komité da ogsaa godt og tog med Glæde imod dette Samarbejde.

Jørrigt har det været en tornefuld Vej fremefter. Det var særlig svært at skaffe Silken i de rigtige Farver; for de skulde jo være vaskede. Jeg søgte den op rundt om paa Torvet i smaa Partier og lod den saa vasse i varmt Slæbevand, til det var gaaet af, der vilde gaa af. Men til kunde man rigtig nok ikke genkende den oprindelige Farve, og bestilte jeg saa den samme Farve igen, ja, saa fik jeg noget helt andet. Endelig i dette Foraar fik jeg fat i en Armenier, der kunde farve i hvert Fald de fleste af vore Nuancer i absolut solide Farver, saa nu har vi jo fastere Bund under Fødderne.

Det var og er heller ikke let at finde et Marked for vore Varer; men der er mange Mennesker, baade derhjemme i Danmark og andetsteds i Verden, der har hjulpet os. Saa er vi end langt fra Maalet, saa er vi dog ogsaa naaet et Stykke frem, og vi begynder det nye Regnskabsaar den 1. September med godt Mod.

Vi beskæftiger nu ved Marts Slutning 60 Kvinder, hvoraf nogle dog driver det som Bierhøver. Vi har i Marts Løb udbetalt i Lon ca. 400 tyrkiske Pund eller omtrent 9000 Kr.

Vore gode Arbejderinder kan fortjene 1 Kr. 25 Ore om Dagen, og det kan en armenisk Kvinde leve af her i Aleppo med de smaa Fordringer, hun stiller til Livet, der er da ogsaa kun saa Erhverv her paa Stedet, hvorved hun kan fortjene mere, saa for saa vidt er Arbejdet tilfredsstillende. Kunde vi blot beskæftige 10 Gange saa mange. Dog det er for Øjeblikket umuligt, det kan ikke nytte at producere mere end vi kan sælge, ellers ødelægges vi hele Foretagendet, og det vilde være Synd.

Som jeg sagde ovenfor, Nøden er uendelig, man maa være tilfreds med at gøre, hvad man kan, naa til Enden af den kan man alligevel ikke; men naturligvis er der saa Ting i Verden, der er tungere end at afvise fattige Mennesker, naar de beder om Arbejde, man ved jo saa godt, at de sulter og deres Børn med dem.

Vi beder vore Venner gøre, hvad der staar i deres Magt for at finde Af sætning for vore Arbejder, der findes ingen sundere Maade at hjælpe paa.

Sammen med Selskabet begyndte jeg ogsaa paa et Bæveri, hvori jeg beskæftigede baade Mænd og Kvinder; men Forholdene udviklede sig i Løbet af forrige Vinter saaledes, at jeg fandt det nødvendigt at lukke det i Begyndelsen af Foraaret.

Bæveriet har i umindelige Tider været en af Aleppos Hovedindtægtskilder, idet Stoffer deraf solgtes saa omtrent over hele Tyrkiet, og endnu i Efteraaret 1921 var der ganske god Af sætning. Men siden der er stoppet for dette Marked, sygner det hen af sig selv. De, der

ikke lufkede i Tide, sidder nu med svære Tab og uhyre Lagre.

Medens jeg nu gik og arbejdede med alt dette, kom jo saa Forspørgselen fra Follenes Forbund, om jeg vilde indtræde som Medlem af en Kommission, der var nedsat for at undersøge Muligheden for at udfri de mange armeniske Kvinder og Børn, der siden Deportationerne holdes tilbage blandt Muhamedanerne.

Det var et svært Spørgsmaal og en Slag, jeg var meget bange for at komme i Lag med. Dels er selve Udfrielsen yderst vanskelig, dels lader Follenes Forbund Arbejdet ligge paa Halvvejen, idet det ikke paatager sig nogen Forpligtelse til at sørge for de udfriede.

Det sidste var for mig den værste Anstødssten, for skal de befries og saa bagefter overlades til sig selv, saa finder jeg det bedre at lade dem blive, hvor de er. De af dem, der ikke finder deres Slægtninge, synes jo saa forudbestemte til at synke ned til at blive Proletariat.

Sagen voldte mig altsaa meget Hovedbrud; men der var Grunde til, at jeg ikke kunde sige Nej til Oxfordringen. Jeg indtraadte i Kommissionen med den Tanke, at jeg ad privat Vej vilde søge at skaffe Midler til at skabe de udfriede en Fremtid. Min Komité, de danske Armeniervenner, havde opfordret mig til at modtage Valget, vi var altsaa flere om Ansøret og om Arbejdet, og eftersom Tiden gik, voksede den Bevidsthed sig stærk i mig, at det var et Kald, og at jeg altsaa havde en Støtte og et Tilhold, der var langt over al Menneskekraft. Indtil nu har Arbejdets videre Udvikling da heller ikke gjort denne Opfattelse til Skamme.

Det næste Skridt var jo saa at søge Føling med Kommissionens to andre Medlemmer, Dr. Kennedyn og Miss Cushman, der begge arbejder i Konstantinopel.

Egentlig skulde jeg ogsaa være taget derhen; for den oprindelige Bestemmelse var, at Undersøgelsen skulde finde Sted i de Dese af det forrige Tyrki, der slyngedes fra Konstantinopel, altsaa væsentlig i selve denne By, hvor der i tyrkiske Børnehjem findes en Mængde armeni-

ske Børn, der faldelig udgives for at være tyrkiske eller kurdiske.

Imidlertid var de jo to der i Forvejen, og jeg paa min Side følte, at jeg kun kunde udrette noget her i de kendte Egne i Shrien og Mesopotamien. Vi blev saa enige om, at jeg skulde blive i Aleppo og paabegynde Undersøgelsen her i det egentlige Deportationsdistrikt.

Hertil var de uheldige Deportererede jo i sin Tid flæbt fra alle Egne af Tyrkiet, langs Eufrat ligger endnu deres afblegede Knogler tæt strøede over den hese Vej, i lige Maade omkring Bagdadbanens Stationer. I Orkenerne omkring Deir Eor og Rasul-Min var de huggede ned i Tusindvis.

I disse Egne er det, man maa søge Resterne, de Kvinder og Børn, der den Gang af Gendarmerne blev solgt som Rvæg til de omboende Muhamedanere, eller som blev røvede fra Karavanerne eller reddede ud af Slakterierne.

Muhamedanerne havde mange Motiver til at bemægtige sig disse Kvinder og Børn, lige fra den næste, menneskelige Barmhjertighed til det vildeste Begær. Og lige saa forskellige som Bevæggrundene til at tage dem var, lige saa forskellige er den Behandling, de siden den Tid har været Genstand for.

Vi har i disse Dage at gøre med en armenisk Dreng, som en barnløs Tyrk tog til sig, adopterede og ved sin Død efterlod alt sit Gods. Vi har at gøre med mange, der har levet i et Slaveri, man altsaa kan finde Magen til i „Dunkel Toms Hytte“. De er købte og solgte flere Gange, har maattet trælle for ofte-utilstræffelig Føde og døje megen Mishandling.

Og for Børnenes Bedkommende gælder det jo, at de er voksede op i den tykkeste Uvidenhed. Den Tid, da andre Børn sidder i Skolen eller lærer et Haandværk, fort sagt bereder sig paa Livet, den er røvet fra dem. De har ganske vist lært at arbejde, og det er jo en uhyre vigtig Ting, men de er helt fremmede for den Verden, deres Landsmænd lever i, de har saa meget at indhente.

Jeg taler her om de Dreng og Piger, der er voksede op i de mahamedanske Landsbyer, det er dem,

jeg eftersom Undersøgelsen er freddet frem, har faaet større og større Interesse for.

For dem, hvis Lod det blev at leve blandt Tyrkere i Byerne, har jeg ikke saa meget Haab, da de der, baade Dreng og Piger, i mange Tilfælde har været Ofre for en bundløs Usædelighed, og saaledes er baade aandeligt og legemligt smittede og fordærvede. Jeg vil jo haabe, at der ogsaa blandt dem maa findes mange levedygtige Elementer, men det er vanskeliggere der at faa fat i de rigtige og at undgaa for megen Smitte.

I de arabiske og kurdiske Landsbyer lever der derimod et sædeligt rent Liv, og de unge, der kommer derfra, er gerne i udmærket Stand. De er blevene store og stærke af den friske Luft og det uafbrudte Udendørsliv; yderst sjældent er de behæftede med nogen Slags Sygdom.

Det blev hen paa Efteraaret, før end det blev endelig afgjort, at jeg skulde blive i Aleppo og paabegynde Arbejdet i denne Zone; men jeg havde jo allerede før den Tid saa vidt muligt søgt at orientere mig i Distriktet. Forrigt levede vi stadig i Krigstilstand, saa jeg havde kun ringe Bevægelsesfrihed, det var mig s. Eks. umuligt at tage til andre Byer for at undersøge Forholdene der, jeg maatte nøjes med de Oplysninger, jeg kunde fremstafte i Aleppo selv.

Her findes imidlertid ikke saa saa gode Kilder, og jeg blev klar over, at i det Distrikt, hvis naturlige Centrum i hvert Fald tidligere var Aleppo, og som altsaa endnu har Færdselsvejene dertil, lever der ikke mindre end 30,000 armeniske Kvinder og Børn i mahamedanske Huse, og i de fleste Tilfælde er „Ejerne“ uvillige til at give Slip paa dem.

De holdes tilbage dels ved Bølb, dels ved Overtalelse. Det bliver dem fortalt, at Armenierne alle er døde, saa de intet Goll har at vende tilbage til, eller at deres egne Landsmænd vil dræbe dem, fordi de under Tidernes Tryk er blevene Muhamedanere, eller at de vil gaa til Grunde i Elendighed, hvis de forlader Harem'erne, fordi ingen vil tage sig af dem og hjælpe dem til-

rette. Desværre bekræftes dette sidste Udsagn af mange armeniske Kvinder, der har prøvet, hvordan det er udenfor.

Efter Baabensstilstanden og da særlig under den britiske Besættelse af nogle Dele af Tyrkiet, blev mange Hundrede Kvinder og Børn med Magt tagne ud af de muhamedanske Huse. Muhamedanerne var den Gang bange for Ententen og vovede ikke at gøre Modstand. Børnene blev vel for største Dele anbragte i „Near East Relief“s Børnehjem, ligesom der ogsaa i Begyndelsen blev sørget helt godt for Kvinderne, saa de i hvert Fald kunde finde Arbejde.

Men siden blev Armenierne jo svægne og stussede paa enhver Maade, tilsidt trak Ententen sine Tropper tilbage fra mange Omraader, og de amerikanske Hjælpeforetagender indskrænkedes i samme Grad. Da nedsaak disse Kvinder i en saadan Elendighed, at de, der turde, vendte tilbage til Harem'erne, denne Gang med den faste Beslutning ikke mere at forlade dem. Hvordan Livet der end var, saa fandt de det dog bedre end at omkomme i Sult og Nød.

Og saadan een, der kom tilbage, tog jo Modet fra alle i hendes Omgivelse. Det kom til at staa fast for dem, at Armeniernes Nød ikke var og aldrig vilde blive andet end Følgesyg og Elendighed, de opgav enhver Tanke paa deres Fjoll og blev nu virkelig Muhamedanere.

Mange Kvinder havde ogsaa imidlertid faaet Børn med Muhamedanere, og Moderkærligheden bandt dem nu med stærke Baand til Hjemmet. Deres Skæbne var afgjort, de var for bestandig tabte for deres Fjoll.

Men gjaldt det end for Flertallet af de voksne Kvinder, at de havde fundet sig tilrette blandt Muhamedanerne og havde indlevet sig med dem, saa var der dog paa den anden Side ogsaa mange, der ikke kunde glemme deres Fjoll og deres Religion, og som sukede efter Befrielse. Der var stadig nogle, mest saadanne, der havde nydt en god Opdragelse, der, saasnart de saa blot det mindste Ulyglimit, trodsede Flugtens Farer og Besværligheder og efter utrolige Eventyr vendte tilbage til deres Fjoll.

Og endnu mere end de voksne Kvinder var de unge Piger og da især Drengene opsatte paa at komme ud af Slaveriet, hjem til deres egne. De unge Piger for at undgaa at blive gifte med Muhamedanere, Drengene for at „blive til Mennesker“, som de kaldte det.

I Løbet af Aaret 1921 var der komne en Del ind til Aleppo. Hvor mange kan jeg ikke bestemt sige, jeg havde jo endnu ikke noget Modtagelseshjem, det var mere tilfældigt, hvem jeg traf paa og hvem ikke.

Men jeg interesserede mig naturligvis levende for dem, spurgte dem ud om alle Forhold derude, og lod, saa vidt jeg fik fat i dem, ingen lide Nød. Nogle unge Piger kom til vor Sytue og lærte at brodere, et Par af dem er gifte nu med Armeniere, et Par har fundet deres Slægt, de andre er der endnu og sørger for sig selv. Nogle store Drengene fik jeg sendt til deres Slægt, nogle blev optagne i amerikanske Børnehjem, og nogle fandt jeg Arbejde til.

Det var ikke noget organiseret Værk, endnu havde jeg jo ikke afgivet nogen Rapport til Fjollenes Forbund og havde ikke noget Budget; men fra Sverige havde jeg faaet nogle Penge, og dem anvendte jeg dertil, foruden at jeg jo ogsaa tog mig lidt af andre fattige, syge, forkomne Mennesker, saadan som jeg havde været vant til at gøre det i Urfa.

Saa kom Evakuationen af Cilicien og den uhyre Elendighed, den førte med sig. En dyb Fortvivlelse og Modløshed bemægtigede sig hele det armeniske Fjoll. Heller ikke jeg kunde holde Stand, Sorgen lammede min Foretagsomhed, og jeg fandt det meningsløst at søge efter de enkelte, fortabte Faar, naar hele Fjollat gik til Grunde. I nogle Maanedes Tid kom der heller ingen Flygtninge fra muhamedanske Huse, de var naturligvis ogsaa forfærdede over det, der var sket. Jeg begyndte at antage hele Foretagendet for forsejlet og vendte mig med de Midler, der stod til min Raadighed, mod Arbejdet for de mange husvilde, forkomne Familier, der kom flygtende hertil fra de evakuerede Egne. Og noget havde jeg jo at gøre godt med; for foruden

vore egne Bidrag var der nu ogsaa kommet Bidrag fra England, fra det „Armeniske Røde Kors i London“.

Saadan gik Vinteren. Den armeniske Dugtighed fornægtede sig imidlertid heller ikke her, Armenieren har en vidunderlig Evne til at „stabe Brød af Stene“. Den ene Familie efter den anden fandt en lille Krog at bo i og et Arbejde, der gav dem Tøden; selv om der jo alligevel blev ved med at være uhyre megen Nød, saa var det dog som om Braadden var taget af den.

Lidt efter lidt veg Sammelsen efter det frygtelige Slag fra os, Haabet om en Fremtid, enten det nu var i Kaukasus eller i Brasilien, eller andetsteds i Verden, vaagnede i os. Jeg besindede mig igen paa min Opgave og fandt Mod til at give mig i Sag med den.

(Fortsættes.)

Folkeforbundet

og

Frk. Jeppe.

Frk. Karen Jeppe, der med Uro imødesaa Vinteren og de Krav, der i denne Aarstid vilde blive stillet til hende og de beskedne Midler, hun raadede over — Tilsludet fra vor Komité, de 500 Lstr., hun havde fra Folkeforbundet og nogle Gaver fra Armeniervenner i England og Sverige — har nu efter Ansøgning af Fjollenes Forbund faaet bevilget det tredobbelte Beløb — 1500 Pund Sterling pr. Aar.

Forhøjelsen af Bidraget til Frk. Jappes Virksomhed er det bedste Bevis paa Betydningen af hendes Arbejde. Det er til Vore for vort Land som for vor Komité og Frk. Jeppe selv, at Folkeforbundet — Verdens internationale Samvittighed — ovenikøbet med Enstemmighed i alle Instanser har tilfidsat alle økonomiske Betæneligheder og gennem hende søgt at mildne de Ulykker, Stormagternes Politik har bragt over det haardt prøvede armeniske Fjoll.

Efter Grækernes Nederlag.

Europa og Kemals Overmod.

Efter Grækernes Nederlag har Begivenhederne i den nære Orient udviklet sig med rivende Hast. Samtlige allierede Magter betragter nu de oprørske Kemalister, der væltede Sévres-Traktaten, som Tyrkiets retmæssige Herrer, og Ententemagternes Højkommissærer i Konstantinopel er lige saa magtesløse som selve Sultanen i Dolma Bagtche.

Den græske Hærs Nederlag førte til Smyrna-Katastrofen. Titusinder af græske og armeniske fredelige Borgere maatte over Hals og Hoved flygte fra den By, i hvilken de havde levet og virket, og hvis kristne Kvartaler nu stod i Flamme. Europa gav i Birkeligheden sit Minde til, at den gamle græske By blev overdraget til de tidligere tyrkiske Herrer, der altid havde udsugget dens Befolkning, og som nu sikkert vilde tage Hærm over deres kristne Fjender.

Kemals sejrberuste Tropper fort-

satte straks Fremrykningen mod det andet store Maaal — Konstantinopel. De nærmede sig til Dardanellerne og begyndte med megen Dngtighed at omringe de engelske Tropper, der stod ved Chanak i den neutrale Zone langs Strædet.

I nogle Dage saa det ud til Krig mellem England og Tyrkiet. Englands Interesser var truede paa det alvorligste, Strædernes Frihed var i Fare.

Men Krigsfaren drev, ser det ud til, over. Frankrig og Italien støttede ikke England, men arbejdede aabenhjst sammen med de tyrkiske Tropper, og fra Paris skyndte man sig med at erklære, at man var villig til at opfylde snart sagt alle Kemalisters Forderungen og endogsaa fratage Grækerne Trakien, deres Løn for Medvirkningen under Verdenskrigen.

Lidt efter lidt højede England af — Hensynet til Ententens Bevarelse.

— Tiderne er skiftende. Tyrkiet, der ved sin Indgriben i Verdenskrigen udstødte Ententens Sejr i mindst to Aar og som baade ved Dardanellerne og paa de franske Balpladser kostede Ententen Strømme af Blod,

er nu en Ven, til hvis Dyster man tager de videstgaaende Hensyn. Ja Frankrig betænkter sig ikke paa at røre med til endnu en Gang at give „Røglen til Verden“ i Hænderne paa en Dørvogter, hvis Upaalidelighed det har haft saa rig Lejlighed til at konstateres.

Grækerne forsøgte at redde, hvad reddes kunde, ved for anden Gang at sende Kong Konstantin i Landflygtighed og ved at gøre selve Benizelos til speciel Gesandt i Paris og London.

Men det var for sent. Overalt blev Dørene lukket for den fordums saa mægtige Politiker. Man belærte ham om, at Grækenlands eneste Redning var Underkastelse.

Dermed soandt ikke alene Drømmen om Smyrna — Italien benyttede naturligvis samtidig Lejligheden til at „annullere“ sine Aftaler med Grækenland om „12-Dørne“ i Ægæerhavet — men ogsaa Haabet om Konstantinopel og Herredømmet i Trakien.

Til Trods for Tyrkernes Hovmod og deres Foragt for Ententens „neutrale“ Zoner, ser Resultatet nu ud til at blive, at Europa vil gen-

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

Af Karen Jeppe.

Indledning.

„Hvor Livstræet blomstred“.

(Fortsat.)

Jo mere vi nærmede os Byen, jo flere Folk var der paa Bejen. Miss Chattucks Børnehjem stod opstillet i Række og Geled og sang en Sang for os. Der kom Klasser fra Skolen, førte af deres Lærere og Lærerinder. Og saa var der Masser af Kvinder. Som store, hvide Flugle sad de paa Skrænterne paa begge Sider af Bejen, Tørflæderne skjulte ganske hele Personen. De havde ikke novet sig ret langt fra Byen; men „Indtoget“ vilde de dog se. For dem var det et helt Skuespil, og de trængte saa sandelig til at komme ud af de mørre Gader, trække lidt frisk Luft og se noget nyt.

Imidlertid var vi redne igennem den Dal, der skiller Urfa fra de vestlige Bjerge og havde naaet den tyrkiske Begravelsesplads. Her var der gjort et stort Arbejde, idet den høje Bakke var gennemgravet. Vi red imellem anselige Bægge, der paa flere Steder var afstivede ved Murrærl.

Lige foran Indgangen til denne Hulvej standsede vi paany, denne Gang ved en stor Børneskole, som stod opstillet for at hilse paa os. Det var det tykke Børnehjem, der her kom os i Møde, de Børn, jeg skulde være Moder for.

Hvor var der dog mange. Herred 300 Børn, baade Dreng og

Piger, stod der i Rækker og ventede paa mig. Jeg tog dem i Djesyn saa grundigt, som Tiden tillod. Helhedsindtrykket var gunstigt.

Men hvad var eet Indtryk den Dag, en hel Verden skulde jo ind over mig.

Da vi kom ud af Hulvejen paa den anden Side af den store Bakke, befandt vi os lige under Urfas Mure, og snart havde vi naaet Byens nordlige Indgang, Samsatporten.

Lige uden for den laa der en lille Høj, der saa ud, som om den var kunstig, den faldt ikke rigtig i Traad med Landskabets forrige Linjer. Det løb mig koldt ned ad Ryggen, da der var en, der hvistede til mig, at under den laa Massernes Ofre begravede.

Saa red vi ind under Porthvælvingen.

Efterhaanden tyndede Følget ud. Nogle var forspundne uden for Samsatporten, andre højede af ad forskellige Sidegader.

tage Smyrna-Katastrofen i Tra-
kien. Nu skal den kristne Befolkning
i denne Landsdel gøres hjemløs —
Landet skal „rømmes“. Ogsaa fra
Konstantinopel flygter Grækere og
Armeniere i Tusindvis, hele den
nærmere Orient er ved at blive en
Tumleplads for tyrkisk Hævn —
Hævn over de kristne, der havde ind-
taget deres Pladser, opmuntret og
hjulpes af de samme Stormagter,
som nu rækker Haanden til de tid-
ligere fællede Sjender.

I hele Konstellationen er der dog
een uberegnelig Faktor: Rusland.
Bolschevikerne forlanger at faa et
Ord med i Baget, og deres Venner
de tyrkiske Nationalister støtter dem
uden at tænke paa den Fare, de
derved udsætter sig for. Man skal
maaske ikke helt lade den Mulig-
hed ude af Betragtning, at det røde
Rusland — der mere og mere op-
træder som Arvtager efter Før-
Krigens imperialistiske Rusland —
gaar af med Sjænen og bliver den
endelige Herre ved Bosphorus.

Foreløbig spilles Tragedien i den
nære Orient videre. De kristne ja-
ges fra Sted til Sted, medens Ung-
tyrkerne Arvtagere „venser“ kristne
Landsbyer i Armenien som langs

Ægæerhavets og Marmarahavets
Kyster. Folkeforbundet ser magtes-
løs til — indskrænker sig til at
forsøge at lindre Nøden blandt
Flygtningene ved Tilskud til Hjælpe-
arbejdet — og Stormagternes Vof-
ter bliver til intet i Lyset af de
Finansinteresser, der er de ene af-
gørende i Djeblykkets Orientpolitik.

Det armeniske Spørgsmaal i Genève.

Armeniernes Sag under denne Folke-
forbunds-Forsamling blev forfægtet af
Belgieren Hymans og af Lord Robert
Cecil, der forlangte — og opnaaede —
at Spørgsmaalet kom paa Dagsordenen.
Desværre vil Forhandlingerne vel næppe
sætte positive Spor udover Hjælpen til
Flygtningene i Konstantinopel og Smyrna
og Forhøjelsen af Tilskudet til Frk. Jeppe,
som vi omtaler andet Steds i Bladet.

Komitéen.

Komitéen „De danske Armenier-
venner“ har efter Fru Albandians
Bortrejse suppleret sig med Frk. Glæsel,
der ved mange Lejligheder har vist en
levende Interesse for Armeniernes Sag.

Den internationale Armenierven-Liga.

En Appel til Folkeforbundet.

Den internationale Liga af Ar-
meniervenner tilstillede den 8. Sep-
tember de Delegerede paa Folkefor-
bunds-Forsamlingen følgende Hen-
vendelse:

„Vi henleder Deres Opmærksom-
hed paa det armeniske Folks alvor-
lige Situation. Den forværes fra
Dag til Dag. Udenfor russisk Ar-
menien — hvis Omraade ved tyr-
kiske Besættelser er nedbragt med
Halvdelen — har Armenierne intet
Sted, hvor de kan leve i Sikkerhed.
600,000 flakker rundt uden Fædre-
land. For hver Time bliver det
mere nødvendigt at flasse dem det
Hjemsted, der er lovet dem af
Magterne og af Folkeforbundet.

Ligaen har allerede flere Gange
henvendt sig til Folkeforbundet. Alle
Henvendelserne havde til Formaal
at bede Folkeforbundet finde en
Løsning paa det armeniske Spørgs-
maal. Vi henviser til tidligere No-
ter og Memoirer og bekræfter dem
højtideligt i den Overbevisning, at

Jeg liggede nysgerrigt ind i
dem alle. De bestod mest kun af
en stor, dyb Rendesten, den gik Ri-
dedyrene i. Saa var der akkurat
saa megen Plads paa de smalle
Gortouge mellem Rendestenen og
Husenes Mure, at en Person kunde
gaa forbi.

Selve Hovedgaden, der var en
af Byens vigtigste Færdselsaarer,
var ikke bredere, end at en belæsset
Kamel akkurat spærrede den helt.
Den var brolagt i samme Stil som
Gadegaderne i vore Provinsbyer;
men den var langt fra saa vel.
Rundt omkring laa der Lynger af
Affald, der var kastet ud af Huse-
ne, tit kronede af en død Kat eller
Høne, der udbredte en ubehagelig
Stank.

Længst nede ved Gamsatporten
harde der været enkelte Boder, mest
for Hovsmede, desuden en Café, et
Bageri, et tyrkisk Bad. Saa kom
vi forbi en stor, meget forfalden
Kaserne, hvor to tyrkiske Solda-
ter i miserable Uniformer sad og
halvsøn, hver paa sin Sten foran

Porten. Der kom en Møsté med et
stort Træ foran Indgangen, og
saa var vi inde mellem latter Be-
hoelseslejligheder. De var utrolig
ledelige, man saa ude fra Gaden
ikke andet end gulgraa Mure med
Porte højt og her, ikke et Vindue,
ikke en Karnap eller Balkon.

Forøvrigt var Husene paa den
venstre, altsaa østlige Side af Ga-
den gennemgaaende langt bedre
byggede end dem paa højre Side.
De ejedes nemlig af Tyrkerne, me-
dens der til højre boede fattige,
armeniske Familier. Vejen, vi red
ad, dannede Grænsen mellem de to
Kvarterer.

Saa naaede vi Mastane, Dr.
Lepsius' Fabrik for orientalske Tæp-
per. Derinde havde Hr. Eckart sin
Bolig, og jeg skulde foreløbig væ-
re hos ham. Indgangen vendte
imidlertid ikke ud til den store Ga-
de, men ind mod Armenierkvarter-
et, saa jeg fik min Vyst styret og
fik Lov til at ride i Rendestenen,
inden jeg naaede Bejs Ende.

Inde i Gaarden blev jeg hjer-

teligt modtaget af Fru Eckart, snart
saw jeg i et hyggeligt, europæisk
Hjem ved et storartet Kassebord,
og havde det ikke været for alle de
mærkelige Lyde derude fra Gaden,
kunde jeg gerne have glemt, at jeg
var i Orienten.

De følgende Dage belærte mig
om, at selv om jeg nu paa en
Maade havde naaet mine Ønskers
Maal, saa var der dog endnu en
hel Del, der hindrede mig i rigtig
at komme i Kontakt med det frem-
mede Folk. Der var saa mange,
nye Sæder og Slikke, saa meget nyt
Talesæt, som jeg maatte vænne
mig til, og saa var der det frem-
mede Sprog, der skulde læres, det
krævede Tid og Taalmodighed.
Derfor faldt mit Arbejde i den
første Tid naturligt inden for Mis-
sionens snævre Kammer.

Den tyeste Orientmission, den, jeg
nu var kommen ind i, var endnu
meget ung af Aar. Den var grund-
lagt efter Massakrerne, og „Mis-
sion“ var maaske et noget misvi-

Armeniens Skæbnetime er kommet, og at det er en bydende Pligt endelig at høre dette Folks Klage og imødefomme dets berettigede Krav. Vi i Ligeaen føler vort Ansvar og overvinder derfor den Frygt, vi føler ved at plage Dem paany, og vi retter denne sidste Appæl til hvert enkelt af Folkeforbunds-Forsamlingens Medlemmer.

Vi beder den tredie Folkeforbunds-Forsamling om at tage Beslutningen af Spørgsmaalet om et Hjemsted for Armenierne i sin Haand. I denne Forbindelse henviser vi til de Forpligtelser, Folkeforbundet har i Henhold til Forbundspagtens Artikel 22, der netop vedrører det armeniske Folk, det eneste, der ikke er blevet befriet fra det tyrkiske Nag, og hvis Udvikling, som Artiklen siger, er en af Civilisationens hellige Opgaver. Pagten angiver Vejen til Gennemførelsen af dette Princip.

Vi beder derfor om, at Forbundsraadet maa blive anmodet om at følge Fredsforhandlingerne i den nære Orient nøje,

at minde de allierede Magter om de Løfter, de har givet det armeniske Folk,

at anbefale, at Dannelsen af et nationalt og frit Hjemsted for Armenierne bliver betragtet som den vigtigste Opgave, der skal løses i Fredstraktaten med Tyrkiet

og endelig at tilbyde Magterne Folkeforbundets Hjælp for saa vidt angaar Organisationen og Administrationen af Hjemstedets-Området".

Henvendelsen er underskrevet af Formanden for Ligeaen, Edward Naville.

—n.

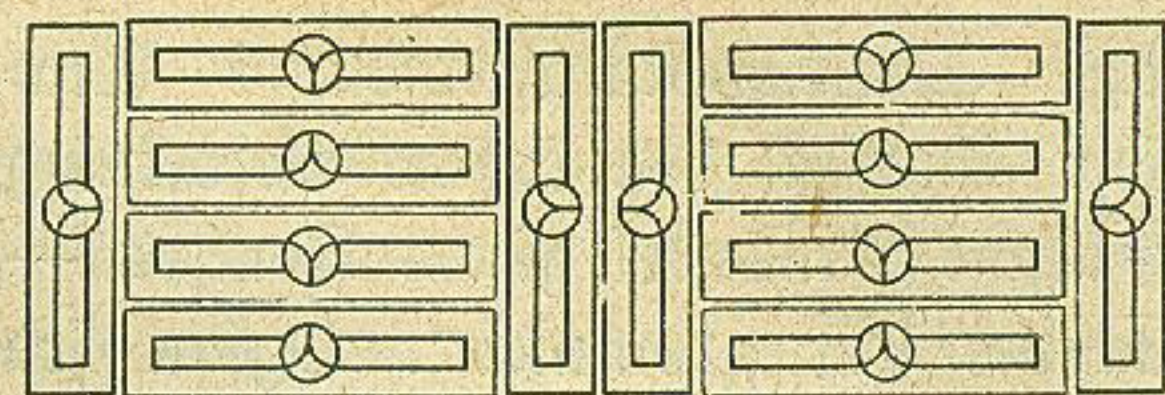
Til de nødlidende Armeniere

har »De danske Armeniervenner« modtaget følgende Bidrag:

Hr. C. Jansen, Store Magleby: 10 Kr. Sognepræst M. A. Boye, Sorrbild pr. Skanderborg: 1100 — Proprietær R. Jesen og Frue 100 — Odensekredsen ved Pastorinde Christensen 232 Kr. 75 Ore — Sognepræst A. Gjerulff fra Armeniervenner i Fraugde Sogn 30 — Frøken Johanne Christensen, Rude, 10 — Fru Ane M. Hansen, B. Ulslev pr. Nysted, 10 — De Ferslewskes Blade 10 — F. L. 5.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

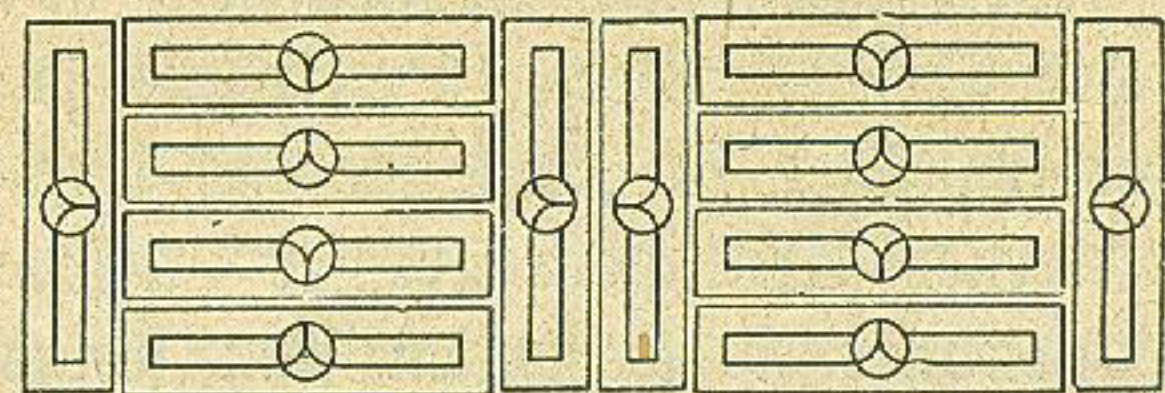
V. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kasjerer.

Abonnenter, der ikke har betalt for 1922, vil i Løbet af kort Tid faa tilstillet Postopkrævninger paa Abonnementet + Opkrævningsporto.

Denne Fremgangsmaade er nødvendig for at faa dækket en Del af Udgifterne ved Bladets Fremstilling.

Fremtidig vil Bladet kun blive tilstillet dem, der ved Aarets Begyndelse indsender Abonnementsbeløbet til Ekspeditionen, Giro Nr. 6706.

sende Marn, da den egentlig var en Hjælpeaktion.

Dr. Vepsius, der var dette Foretagendes Stifter og Leder, var en meget friskindet og genial Mand; der var store Vinjer og vidtspændende Ideer i hans Gerning.

Derfor havde ogsaa de danske Armeniervenner følt sig dragne til ham, og da de ikke kendte sig stærke nok til at optage et selvstændigt Arbejde, havde de anbragt de Børn, de underholdt, i hans Børnehjem.

Hr. Eckart havde været ganske ung, knapt 25 Aar, da han i Foraaret 1896 som Dr. Vepsius' Udsending var kommet til Urfa for at grundlægge et Børnehjem for alle de mange Børn, der ved Massakrerne var blevne forældreløse.

Han havde været Lærer i den By, hvor Dr. Vepsius var Præst, og de to havde sluttet sig sammen i Venstabskab. De havde da ogsaa begge forladt deres fjerne Stilling i Statens Tjeneste for at kaste sig ud i dette Arbejde.

Imidlertid var Nøden i Urfa

langt fra afhjulpen ved et Børnehjem, det indsaa Dr. Vepsius godt. Han plejede Raad med Miss Schattuck, der var Forstanderinde for den amerikanske Mission der i Byen, og Resultatet blev, at der planlagdes en Lægmission og en Fabrik for orientalske Tæpper.

Paa den Tid, da jeg kom til Urfa, havde det højet sig saadan, at Hr. Eckart var bleven alene om Arbejdet baade i Børnehjemmet og Fabrikken, saa han var frygtelig overanstrengt, og der var i høj Grad Brug for mig.

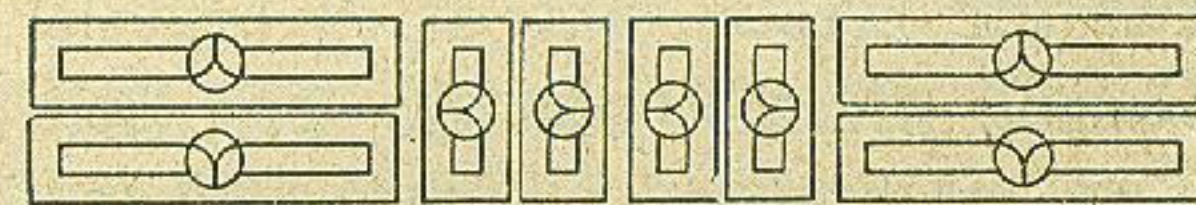
Helt vilde jeg straks være flyttet ind i Børnehjemmet; men det raadede han mig i Begyndelsen stærkt fra. Han var bange for, at jeg skulde komme til at føle mig ene blandt det fremmede Folk og saaledes trættes for Tiden.

Først i Foraaret 1905 flyttede jeg derud, og nu lærte jeg rigtigt Armenierne at kende, først Børnene og saa de voksne, og jeg kom til at elske dem.

Og ud af dette Børnehjems

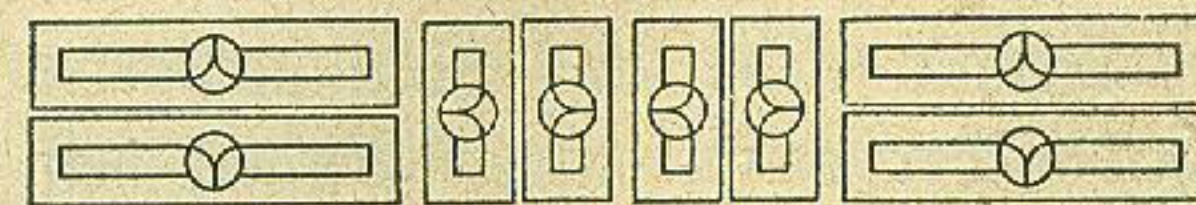
Brimmel vil jeg drage een Skikkelse frem, et af de sortøjede Børn derovre, for igennem hans Livsskæbne at give et Bids af Livet og Forholdene, saadan som jeg lærte dem at kende, indtil den Dag, da det store Uvejr brød løs, der lagde Landet øde.

(Fortsættes.)

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Ore aarlig. Kan bestilles ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S, Tlf. C. 9453.

Trykt i Odder Bogtrykkeri.

Bolignøden var og er et af Alex-
pos værste Plager, og kom der no-
gen udefra, kunde de først og frem-
mest ikke finde en lille Plet, hvor
de kunde sove om Natten. Saa ryk-
kede deres Bysbørn sammen i de-
res snævre Stue, og nu var der et
Hjørne tomt, hvor den fremmede
kunde lægge sin Madras, hvis hun
eller han havde nogen. Hvor tit
dette ikke et af Familiens Med-
lemmer Seng med den fremmede,
hvis hun var blottet for alt. De
hjalp hende med at finde Arbejde,
og havde hun ellers maattet gaa
sulten i Seng, ja, saa faldt der et
Stykke Brød af til hende.

Til dem, der slet ikke kunde finde
noget selv, havde Menigheden lejet
nogle store Chaner, hvor de i hørt
Fald havde Tag over Hovedet, og
var de arbejdsudnyttige, fik de dag-
lig et Stykke Brød tildelt. Sort og
uappetitligt var det; men det skulde
række til mange for saa Penge;
for enhver gav af sin Fattigdom,
der var kun saa Rige blandt Ar-
menierne.

Ingen behøvede heller at ligge
og dø uænsjet. Det armeniske røde
Kors's Læge tilsaa dem alle og
gav dem Medicin gratis.

Men var de end ikke helt for-
ladte, saa var der dog megen Nød
iblandt dem, det var i høj Grad
paatrævet at skabe Arbejdsmulig-
heder, særlig for Kvinder.

Saa godt som alle de Kvinder,
der ikke havde daarlige Djne, kunde
brødere. Det havde de lært før
Krigen, da var der overalt i Tyr-
kiet blevet broderet for Penge i
omtrent alle armeniske Hjem, det
var Massakrernes Nød og den kro-
niste Fattigdom derinde, der havde
ført det med sig.

Dog nu var vi komne ind i den
Periode efter Krigen, da Prissfal-
det begyndte rundt om i Verden.
Det fik de armeniske Kvinder at
føle, deres Haandarbejder blev
solgte til Spotpris, og Firmaer,
der hidtil havde ladet saadanne
Ting forarbejde, lukkede, fordi de
ikke mere kunde sælge.

Paa den anden Side blev Livet
i Aleppo ingenlunde billigere, da
det var vanskeligt at skaffe Gode-
midler fra det Indre. Det, de skul-
de købe, var dyrt, det, de havde at
sælge, var omtrent intet værd. Livet
var haardt for de stakkels armeni-

ske Kvinder i Aleppo, de sultede
og led Nød paa enhver Maade.

Men endnu kunde Sagen jo over-
ses; deres Tal var ikke større, end
at man kunde holde Rede paa dem.
Der var den Gang megen Tale
om at skyde Penge sammen og se
at saa stillet et Foretagende paa
Benene, der kunde skaffe Arbejde
til dem alle, og det havde vist ikke
været saa uoverkommeligt, hvis vi
ikke var bleve hjemsogte af nye
Ulykker.

Men saa var det jo omtrent ved
Juletid, at det knugende Budskab
kom til os. Franskmændene eva-
kuerede Cilicien og et Par andre
Byer, f. Eks. Antab, og Armenierne
flygtede alle derfra. Det var mange
Tusinder, der igen blev hjemløse.

Alene i Adana levede der
20,000, og de drog bort midt i
Vinterens Hjerte. De tog med sig,
hvad de kunde, og ødelagde Re-
sten med samt deres Boliger, saa
Adana var omtrent en Ruin, da
de forlod den. Saa søgte de ned
til Havet og derfra ud i Verden.

Men hvor skulde de hen? Mange
havne var lukkede for dem, vi
hørte f. Eks., at mange var sendte
tilbage fra Egypten og Palæstina,
og at kun et begrænset Antal var
modtagne paa Cypern. En Del
drog til Konstantinopel og Smyr-
na; men Storstyret blev mod-
tagne i Syrien — Syrien, der i
Førvejen ikke har mange Erhvervs-
kilder, og som nu ved samme Vej-
lighed mistede den vigtigste, Tran-
sithandelen med Tyrkiet.

Efter Fredsslutningen med Frank-
rig fik Tyrkiet jo selv Haavn i Mer-
sina, og nu begyndte Bonflotting af
Syrien. Der saas nu næppe mere
Røbmænd fra det Indre i Alex-
pos Bazar.

Ganske vist spiller en Vilje, et
Forbud ikke saa stor en Rolle i
Orientens som derhjemme i Euro-
pa, herude findes der altid Mennes-
ker nok, der baade vil og kan om-
gaa Forbudet, hvis det stemmer
med deres Interesser. Men i dette
Tilfælde staar der bagved det hele
noget, som ingen Forhandlinger, in-
gen Toldtraktat kan hjælpe paa.
Tyrkiet er ruineret og udsultet, de
har ikke noget af Betydning at sæl-
ge og derfor heller ingen Købe-
kraft.

Ja, saaledes staar det til den

Dag i Dag. Vi har for saa vidt
Fred her i Syrien, vore Beje er
farbare, her kan leves og arbejdes
i Landsbyerne; men Syrien er et
forholdsvis fattigt Land, dets By-
er er for store til Oplandet, og her
er for mange Mennesker.

Syriens normale Befolkning ud-
gør 2½ Million; men nu er der
flygtet over 50,000 hertil, og sta-
digt siver de ind fra Tyrkiet, hem-
melig eller aabenbart, de kommer.
Med dem vokser Proletariatet, de
fleste har jo ingenting, og der bli-
ver flere og flere arbejdsløse.

Vel er Syriens Befolkning taal-
modig; men de lider under det, og
en Gang kunde det jo tænkes, at
deres Taalmodighed var til En-
de. Det er en tung Byrde for et
Land i en Krisetid at saa sin Be-
folkning forøget i den Grad.

Og hvordan det gaar Armenier-
ne selv, ja, det behøver man jo ikke
at spørge om. De lider al den Nød,
Mennesker kan lide, naar de flakker
hjemløse om. De har ondt ved at
finde Husly, og de har ondt ved
at finde Arbejde, det er hjerteskræ-
rende Scener, man kan blive Vidne
til.

Værst var det jo i Vintertiden,
da de sad sammenstuede i trange,
tit meget usunde Rum eller i aab-
ne Stur og stirrede haabløst ud for
sig. Nu er de noget fordelte, er
krøbne i Skjul og lider i det
stille; men man behøver blot at
iagttage Røde Kors' Gaard om
Forniddagen, naar de syge indfin-
der sig, saa er Glendigheden kom-
met frem, og man ser den i Sol-
lyset. Nu er det ikke mere til at
overse, der er ingen, der tænker sig,
at man skulde kunne skaffe Arbejde
til dem alle.

Der er jo nogle af os, der hver
for sig gør, hvad vi kan; men vi
ved alle, at det kun er som en
Draabe paa en varm Sten. Og in-
gen kan se, hvordan det skal blive
bedre, og hvorfra Hjælpen skal
komme.

Der er Jord nok her i Orien-
ten, mere end nok til hele dens
Befolkning; men ingen kan finde
ud af at ordne Forholdene paa
en saadan Maade, at hver kan saa
sit og leve der i Fred. I det Sted
bliver Landets alledygtigste og flit-
tigste Element jaget fra Sted til

Sted og ombømmer lidt efter lidt af Sult og Elendighed.

Ja, det var de ydre Forhold, jeg blev sat i, og som jeg søgte at tilpasse min Virksomhed efter. Jeg begyndte med det, der laa nærmest for, med Kvindeindustri, med Broderi.

Vor Komité, og da særlig Forfatterinden, Fr. Ingeborg Marie Sicl, havde lagt mig paa Hjerte at forsøge paa at genoplive den gamle, armeniske Kunst, den, vi gennem vore Bazarer var komne i et særligt Forhold til.

Armenierne er et kunstnerisk begavet Folk, derom vidner deres gamle, fint udførte Bøger og Haandskrifter med deres Rigdom af Tegninger, deres Metalarbejder og Træslærerier og ikke mindst de Broderier, deres Kvinder fra Arilds Tid havde udført til Smykke af deres Hjem og deres Kærlighedsliv.

Dog Massakrerne og al den knugende Nød, der var fulgt efter, havde lagt sin tunge Haand paa Folket, de havde ikke mere haft hverken Tid eller aandelig Kraft til at opretholde alt dette, deres Kunst var ved at glide fra dem, den blev allerede stemplet med Navnet „Antikvitet“.

Al den Tid, jeg havde arbejdet i Tyrkiet, havde vi ladet os det være magtpaaliggende at samle saa meget som muligt af disse gamle Ting og bringe dem til København, hvor vi solgte dem ved vore Bazarer for at skaffe Brød til de nødlidende.

Nu havde jo Verdenskrigen røvet de sidste Stumper af deres Følke-eje fra Armenierne, de havde nu endog maattet miste Erindringer om deres fordums Herlighed. Det skar os i Hjertet, og vi besluttede at gøre et Forsøg paa at genoplive det tabte, maaske kunde der deraf skabes en Industri, der kunde hjælpe nogle ud af Elendigheden.

Heldigvis havde vi i vort Eje en hel Samling af gamle Broderier. De var indkøbte lige før Krigens Udbrud og indpakkede for at affendes til København; men inden de naaede Aleppo, var Krigen allerede begyndt og alle Veje lukkede. Saa blev Kassen staaende der i et Hjørne af et Magasin, hvor jeg nu efter 7 Mars Forløb gensandt den omtrent uskadt.

Vi var altsaa ikke i Forlegenhed for Mønstre; men det var ogsaa omtrent det eneste, vi havde. Det viste sig, at ingen Kvinder mere kendte de Sting, hvormed Broderierne var udførte, og ingen Farver kunde mere farve Silken i de gamle, lysende, ægte Farver.

Der var noget at tage fat i, om det skulde lykkes; men den armeniske Energi kom os til Hjælp. Det varede ikke længe, inden Kvinderne havde fundet ud af Stingene, og lidt efter lidt begyndte de at levere det samme fine Arbejde, der havde kendetegnet de gamle Broderier.

Det mærkedes paa den Arbejds-glæde, der var over dem, at der var slaaet paa kendte og kære Strenge i dem. De arbejdede ikke blot for Brødet, de frydede sig med os, naar de saa disse smukke Ting fremstaa paany, man kunde føle, hvordan Mønstrene tog dem, naar de jordenbede sig i dem.

Men ikke blot de arbejdende Kvinder interesserede sig for det, ogsaa andre Armeniere omfattede Slaget med en varm Kærlighed, og det faldt naturligt, da vi havde arbejdet et Par Maaneder, at der ogsaa blev indstødt armenisk Kapital i Selskabet, og at den blev ordnet som et Aktieselskab.

Armenierne vilde være med i dette Arbejde for at genoplive deres gamle Kunst, og det var jo saa naturligt. Skal den virkelig fremstaa som den nye Fugl Phoenix af den gamle Aske, saa maa den bæres frem af armenisk Mand. Det indsaa vor Komité da ogsaa godt og tog med Glæde imod dette Samarbejde.

Jørrigt har det været en tornefuld Vej fremefter. Det var særlig svært at skaffe Silken i de rigtige Farver; for de skulde jo være vaskede. Jeg søgte den op rundt om paa Torvet i smaa Partier og lod den saa vaskes i varmt Slæbevand, til det var gaaet af, der vilde gaa af. Men til kunde man rigtig nok ikke genkende den oprindelige Farve, og bestilte jeg saa den samme Farve igen, ja, saa fik jeg noget helt andet. Endelig i dette Foraar fik jeg fat i en Armenier, der kunde farve i hvert Fald de fleste af vore Nuancer i absolut solide Farver, saa nu har vi jo fastere Bund under Fødderne.

Det var og er heller ikke let at finde et Marked for vore Varer; men der er mange Mennesker, baade derhjemme i Danmark og andetsteds i Verden, der har hjulpet os. Saa er vi end langt fra Maalet, saa er vi dog ogsaa naaet et Stykke frem, og vi begynder det nye Regnskabsaar den 1. September med godt Mod.

Vi beskæftiger nu ved Marts Slutning 60 Kvinder, hvoraf nogle dog driver det som Bierhverv. Vi har i Marts Løb udbetalt i Lon ca. 400 tyrkiske Pund eller omtrent 9000 Kr.

Vore gode Arbejderinder kan fortjene 1 Kr. 25 Ore om Dagen, og det kan en armenisk Kvinde leve af her i Aleppo med de smaa Fordringer, hun stiller til Livet, der er da ogsaa kun saa Erhverv her paa Stedet, hvorved hun kan fortjene mere, saa for saa vidt er Arbejdet tilfredsstillende. Kunde vi blot beskæftige 10 Gange saa mange. Dog det er for Djævellet umuligt, det kan ikke nytte at producere mere end vi kan sælge, ellers ødelægges vi hele Foretagendet, og det vilde være Synd.

Som jeg sagde ovenfor, Nøden er uendelig, man maa være tilfreds med at gøre, hvad man kan, naa til Enden af den kan man alligevel ikke; men naturligvis er der saa Ting i Verden, der er tungere end at afvise fattige Mennesker, naar de beder om Arbejde, man ved jo saa godt, at de sulter og deres Børn med dem.

Vi beder vore Venner gøre, hvad der staar i deres Magt for at finde Af sætning for vore Arbejder, der findes ingen sundere Maade at hjælpe paa.

Sammen med Selskabet begyndte jeg ogsaa paa et Bæveri, hvori jeg beskæftigede baade Mænd og Kvinder; men Forholdene udviklede sig i Løbet af forrige Vinter saaledes, at jeg fandt det nødvendigt at lukke det i Begyndelsen af Foraaret.

Bæveriet har i umindelige Tider været en af Aleppos Hovedindtægtskilder, idet Stoffer deraf solgtes saa omtrent over hele Tyrkiet, og endnu i Efteraaret 1921 var der ganske god Af sætning. Men siden der er stoppet for dette Marked, sygner det hen af sig selv. De, der

ikke lufkede i Tide, sidder nu med svære Tab og uhyre Lagre.

Medens jeg nu gik og arbejdede med alt dette, kom jo saa Forspørgselen fra Follenes Forbund, om jeg vilde indtræde som Medlem af en Kommission, der var nedsat for at undersøge Muligheden for at udfri de mange armeniske Kvinder og Børn, der siden Deportationerne holdes tilbage blandt Muhamedanerne.

Det var et svært Spørgsmaal og en Slag, jeg var meget bange for at komme i Lag med. Dels er selve Udfrielsen yderst vanskelig, dels lader Follenes Forbund Arbejdet ligge paa Halvvejen, idet det ikke paatager sig nogen Forpligtelse til at sørge for de udfriede.

Det sidste var for mig den værste Anstødssten, for skal de befries og saa bagefter overlades til sig selv, saa finder jeg det bedre at lade dem blive, hvor de er. De af dem, der ikke finder deres Slægtninge, synes jo saa forudbestemte til at synke ned til at blive Proletariat.

Sagen voldte mig altsaa meget Hovedbrud; men der var Grunde til, at jeg ikke kunde sige Nej til Oxfordringen. Jeg indtraadte i Kommissionen med den Tanke, at jeg ad privat Vej vilde søge at skaffe Midler til at skabe de udfriede en Fremtid. Min Komité, de danske Armeniervenner, havde opfordret mig til at modtage Valget, vi var altsaa flere om Ansøret og om Arbejdet, og eftersom Tiden gik, voksede den Bevidsthed sig stærk i mig, at det var et Kald, og at jeg altsaa havde en Støtte og et Tilhold, der var langt over al Menneskekraft. Indtil nu har Arbejdets videre Udvikling da heller ikke gjort denne Opfattelse til Skamme.

Det næste Skridt var jo saa at søge Føling med Kommissionens to andre Medlemmer, Dr. Kennedyn og Miss Cushman, der begge arbejder i Konstantinopel.

Egentlig skulde jeg ogsaa være taget derhen; for den oprindelige Bestemmelse var, at Undersøgelsen skulde finde Sted i de Dese af det forrige Tyrki, der slyngedes fra Konstantinopel, altsaa væsentlig i selve denne By, hvor der i tyrkiske Børnehjem findes en Mængde armeni-

ske Børn, der faldelig udgives for at være tyrkiske eller kurdiske.

Imidlertid var de jo to der i Forvejen, og jeg paa min Side følte, at jeg kun kunde udrette noget her i de kendte Egne i Shrien og Mesopotamien. Vi blev saa enige om, at jeg skulde blive i Aleppo og paabegynde Undersøgelsen her i det egentlige Deportationsdistrikt.

Hertil var de uheldige Deportererede jo i sin Tid flæbt fra alle Egne af Tyrkiet, langs Eufrat ligger endnu deres afblegede Knogler tæt strøede over den hese Vej, i lige Maade omkring Bagdadbanens Stationer. I Orkenerne omkring Deir Eor og Rasul-Min var de huggede ned i Tusindvis.

I disse Egne er det, man maa søge Resterne, de Kvinder og Børn, der den Gang af Gendarmerne blev solgt som Kvæg til de omboende Muhamedanere, eller som blev røvede fra Karavanerne eller reddede ud af Slakterierne.

Muhamedanerne havde mange Motiver til at bemægtige sig disse Kvinder og Børn, lige fra den næste, menneskelige Barmhjertighed til det vildeste Begær. Og lige saa forskellige som Bevæggrundene til at tage dem var, lige saa forskellige er den Behandling, de siden den Tid har været Genstand for.

Vi har i disse Dage at gøre med en armenisk Dreng, som en barnløs Tyrk tog til sig, adopterede og ved sin Død efterlod alt sit Gods. Vi har at gøre med mange, der har levet i et Slaveri, man altsaa kan finde Magen til i „Dunkel Toms Hytte“. De er købte og solgte flere Gange, har maattet trælle for ofte utilstrækkelig Føde og døje megen Mishandling.

Og for Børnenes Bedkommende gælder det jo, at de er voksede op i den tykkeste Uvidenhed. Den Tid, da andre Børn sidder i Skolen eller lærer et Haandværk, fort sagt bereder sig paa Livet, den er røvet fra dem. De har ganske vist lært at arbejde, og det er jo en uhyre vigtig Ting, men de er helt fremmede for den Verden, deres Landsmænd lever i, de har saa meget at indhente.

Jeg taler her om de Dreng og Piger, der er voksede op i de mahamedanske Landsbyer, det er dem,

jeg eftersom Undersøgelsen er freddet frem, har faaet større og større Interesse for.

For dem, hvis Lod det blev at leve blandt Tyrkere i Byerne, har jeg ikke saa meget Haab, da de der, baade Dreng og Piger, i mange Tilfælde har været Ofre for en bundløs Usædelighed, og saaledes er baade aandeligt og legemligt smittede og fordærvede. Jeg vil jo haabe, at der ogsaa blandt dem maa findes mange levedygtige Elementer, men det er vanskeliggere der at faa fat i de rigtige og at undgaa for megen Smitte.

I de arabiske og kurdiske Landsbyer lever der derimod et sædeligt rent Liv, og de unge, der kommer derfra, er gerne i udmærket Stand. De er blevene store og stærke af den friske Luft og det uafbrudte Udendørsliv; yderst sjældent er de behæftede med nogen Slags Sygdom.

Det blev hen paa Efteraaret, før end det blev endelig afgjort, at jeg skulde blive i Aleppo og paabegynde Arbejdet i denne Zone; men jeg havde jo allerede før den Tid saa vidt muligt søgt at orientere mig i Distriktet. Forrigt levede vi stadig i Krigstilstand, saa jeg havde kun ringe Bevægelsesfrihed, det var mig f. Eks. umuligt at tage til andre Byer for at undersøge Forholdene der, jeg maatte nøjes med de Oplysninger, jeg kunde fremstamme i Aleppo selv.

Her findes imidlertid ikke saa saa gode Kilder, og jeg blev klar over, at i det Distrikt, hvis naturlige Centrum i hvert Fald tidligere var Aleppo, og som altsaa endnu har Færdselsvejene dertil, lever der ikke mindre end 30,000 armeniske Kvinder og Børn i mahamedanske Huse, og i de fleste Tilfælde er „Ejerne“ uvillige til at give Slip paa dem.

De holdes tilbage dels ved Bølb, dels ved Overtalelse. Det bliver dem fortalt, at Armenierne alle er døde, saa de intet Gode har at vende tilbage til, eller at deres egne Landsmænd vil dræbe dem, fordi de under Tidernes Tryk er blevene Muhamedanere, eller at de vil gaa til Grunde i Elendighed, hvis de forlader Harem'erne, fordi ingen vil tage sig af dem og hjælpe dem til-

rette. Desværre bekræftes dette sidste Udsagn af mange armeniske Kvinder, der har prøvet, hvordan det er udenfor.

Efter Baabensstilstanden og da særlig under den britiske Besættelse af nogle Dele af Tyrkiet, blev mange Hundrede Kvinder og Børn med Magt tagne ud af de muhamedanske Huse. Muhamedanerne var den Gang bange for Ententen og vovede ikke at gøre Modstand. Børnene blev vel for største Delen anbragte i „Near East Relief“s Børnehjem, ligesom der ogsaa i Begyndelsen blev sørget helt godt for Kvinderne, saa de i hvert Fald kunde finde Arbejde.

Men siden blev Armenierne jo svægne og stussede paa enhver Maade, tilsidt trak Ententen sine Tropper tilbage fra mange Omraader, og de amerikanske Hjælpeforetagender indskrænkedes i samme Grad. Da nedsaak disse Kvinder i en saadan Elendighed, at de, der turde, vendte tilbage til Harem'erne, denne Gang med den faste Beslutning ikke mere at forlade dem. Hvordan Livet der end var, saa fandt de det dog bedre end at omkomme i Sult og Nød.

Og saadan een, der kom tilbage, tog jo Modet fra alle i hendes Omgivelse. Det kom til at staa fast for dem, at Armeniernes Nød ikke var og aldrig vilde blive andet end Følgesyg og Elendighed, de opgav enhver Tanke paa deres Fjoll og blev nu virkelig Muhamedanere.

Mange Kvinder havde ogsaa imidlertid faaet Børn med Muhamedanere, og Moderskærligheden bandt dem nu med stærke Baand til Hjemmet. Deres Skæbne var afgjort, de var for bestandig tabte for deres Fjoll.

Men gjaldt det end for Flertallet af de voksne Kvinder, at de havde fundet sig tilrette blandt Muhamedanerne og havde indlevet sig med dem, saa var der dog paa den anden Side ogsaa mange, der ikke kunde glemme deres Fjoll og deres Religion, og som sukede efter Befrielse. Der var stadig nogle, mest saadanne, der havde nydt en god Opdragelse, der, saasnart de saa blot det mindste Ulyglimit, trodsede Flugtens Farer og Besværligheder og efter utrolige Eventyr vendte tilbage til deres Fjoll.

Og endnu mere end de voksne Kvinder var de unge Piger og da især Drengene opsatte paa at komme ud af Slaveriet, hjem til deres egne. De unge Piger for at undgaa at blive gifte med Muhamedanere, Drengene for at „blive til Mennesker“, som de kaldte det.

I Løbet af Aaret 1921 var der komne en Del ind til Aleppo. Hvor mange kan jeg ikke bestemt sige, jeg havde jo endnu ikke noget Modtagelseshjem, det var mere tilfældigt, hvem jeg traf paa og hvem ikke.

Men jeg interesserede mig naturligvis levende for dem, spurgte dem ud om alle Forhold derude, og lod, saa vidt jeg fik fat i dem, ingen lide Nød. Nogle unge Piger kom til vor Skole og lærte at brodere, et Par af dem er gifte nu med Armeniere, et Par har fundet deres Slægt, de andre er der endnu og sørger for sig selv. Nogle store Drengene fik jeg sendt til deres Slægt, nogle blev optagne i amerikanske Børnehjem, og nogle fandt jeg Arbejde til.

Det var ikke noget organiseret Værk, endnu havde jeg jo ikke afgivet nogen Rapport til Fjollenes Forbund og havde ikke noget Budget; men fra Sverige havde jeg faaet nogle Penge, og dem anvendte jeg dertil, foruden at jeg jo ogsaa tog mig lidt af andre fattige, syge, forkomne Mennesker, saadan som jeg havde været vant til at gøre det i Urfa.

Saa kom Evakuationen af Cilicien og den uhyre Elendighed, den førte med sig. En dyb Fortvivlelse og Modløshed bemægtigede sig hele det armeniske Fjoll. Heller ikke jeg kunde holde Skand, Sorgen lammede min Foretagsomhed, og jeg fandt det meningsløst at søge efter de enkelte, fortabte Faar, naar hele Fjollat gik til Grunde. I nogle Maanedes Tid kom der heller ingen Flygtninge fra muhamedanske Huse, de var naturligvis ogsaa forfærdede over det, der var sket. Jeg begyndte at antage hele Foretagendet for forsejlet og vendte mig med de Midler, der stod til min Raadighed, mod Arbejdet for de mange husvilde, forkomne Familier, der kom flygtende hertil fra de evakuerede Egne. Og noget havde jeg jo at gøre godt med; for foruden

vore egne Bidrag var der nu ogsaa kommet Bidrag fra England, fra det „Armeniske Røde Kors i London“.

Saadan gik Vinteren. Den armeniske Dugtighed fornægtede sig imidlertid heller ikke her, Armenieren har en vidunderlig Evne til at „stabe Brød af Stene“. Den ene Familie efter den anden fandt en lille Krog at bo i og et Arbejde, der gav dem Tøden; selv om der jo alligevel blev ved med at være uhyre megen Nød, saa var det dog som om Braadden var taget af den.

Lidt efter lidt veg Sammelsen efter det frygtelige Slag fra os, Haabet om en Fremtid, enten det nu var i Kaukasus eller i Brasilien, eller andetsteds i Verden, vaagnede i os. Jeg besindede mig igen paa min Opgave og fandt Mod til at give mig i Sag med den.

(Fortsættes.)

Folkeforbundet

og

Frk. Jeppe.

Frk. Karen Jeppe, der med Uro imødesaa Vinteren og de Krav, der i denne Aarstid vilde blive stillet til hende og de beskedne Midler, hun raadede over — Tilsludet fra vor Komité, de 500 Lstr., hun havde fra Folkeforbundet og nogle Gaver fra Armeniervenner i England og Sverige — har nu efter Ansøgning af Fjollenes Forbund faaet bevilget det tredobbelte Beløb — 1500 Pund Sterling pr. Aar.

Forhøjelsen af Bidraget til Frk. Jappes Virksomhed er det bedste Bevis paa Betydningen af hendes Arbejde. Det er til Vore for vort Land som for vor Komité og Frk. Jeppe selv, at Folkeforbundet — Verdens internationale Samvittighed — ovenikøbet med Enstemmighed i alle Instanser har tilfidsat alle økonomiske Betæneligheder og gennem hende søgt at mildne de Ulykker, Stormagternes Politik har bragt over det haardt prøvede armeniske Fjoll.

Efter Grækernes Nederlag.

Europa og Kemals Overmod.

Efter Grækernes Nederlag har Begivenhederne i den nære Orient udviklet sig med rivende Hast. Samtlige allierede Magter betragter nu de oprørske Kemalister, der væltede Sévres-Traktaten, som Tyrkiets retmæssige Herrer, og Ententemagternes Højkommissærer i Konstantinopel er lige saa magtesløse som selve Sultanen i Dolma Bagtche.

Den græske Hærs Nederlag førte til Smyrna-Katastrofen. Titusinder af græske og armeniske fredelige Borgere maatte over Hals og Hoved flygte fra den By, i hvilken de havde levet og virket, og hvis kristne Kvarterer nu stod i Flamme. Europa gav i Birkeligheden sit Minde til, at den gamle græske By blev overdraget til de tidligere tyrkiske Herrer, der altid havde udsugget dens Befolkning, og som nu sikkert vilde tage Hæren over deres kristne Fjender.

Kemals sejrberuste Tropper fort-

satte straks Fremrykningen mod det andet store Maaal — Konstantinopel. De nærmede sig til Dardanellerne og begyndte med megen Dngtighed at omringe de engelske Tropper, der stod ved Chanak i den neutrale Zone langs Strædet.

I nogle Dage saa det ud til Krig mellem England og Tyrkiet. Englands Interesser var truede paa det alvorligste, Strædernes Frihed var i Fare.

Men Krigsfaren drev, ser det ud til, over. Frankrig og Italien støttede ikke England, men arbejdede aabenhjert sammen med de tyrkiske Tropper, og fra Paris skyndte man sig med at erklære, at man var villig til at opfylde snart sagt alle Kemalisters Forderungen og endogsaa fratage Grækerne Trakien, deres Løn for Medvirkningen under Verdenskrigen.

Lidt efter lidt højede England af — Hensynet til Ententens Bevarelse.

— Tiderne er skiftende. Tyrkiet, der ved sin Indgriben i Verdenskrigen udstødte Ententens Sejr i mindst to Aar og som baade ved Dardanellerne og paa de franske Balpladser kostede Ententen Strømme af Blod,

er nu en Ven, til hvis Dyster man tager de videstgaaende Hensyn. Ja Frankrig betænker sig ikke paa at røre med til endnu en Gang at give „Roglen til Verden“ i Hænderne paa en Dørvogter, hvis Upaalidelighed det har haft saa rig Lejlighed til at konstateres.

Grækerne forsøgte at redde, hvad reddes kunde, ved for anden Gang at sende Kong Konstantin i Landflygtighed og ved at gøre selve Benizelos til speciel Gesandt i Paris og London.

Men det var for sent. Overalt blev Dørene lukket for den fordums saa mægtige Politiker. Man belærte ham om, at Grækenlands eneste Redning var Underkastelse.

Dermed soandt ikke alene Drømmen om Smyrna — Italien benyttede naturligvis samtidig Lejligheden til at „annullere“ sine Afstaler med Grækenland om „12-Dørne“ i Ægæerhavet — men ogsaa Haabet om Konstantinopel og Herredømmet i Trakien.

Til Trods for Tyrkernes Hovmod og deres Foragt for Ententens „neutrale“ Zoner, ser Resultatet nu ud til at blive, at Europa vil gen-

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

Af Karen Jeppe.

Indledning.

„Hvor Livstræet blomstred“.

(Fortsat.)

Jo mere vi nærmede os Byen, jo flere Folk var der paa Bejen. Miss Chattucks Børnehjem stod opstillet i Række og Geled og sang en Sang for os. Der kom Klasser fra Skolen, førte af deres Lærere og Lærerinder. Og saa var der Masser af Kvinder. Som store, hvide Flugle sad de paa Skrænterne paa begge Sider af Bejen, Tørflæderne skjulte ganske hele Personen. De havde ikke novet sig ret langt fra Byen; men „Indtoget“ vilde de dog se. For dem var det et helt Skuespil, og de trængte saa sandelig til at komme ud af de mørre Gader, trække lidt frisk Luft og se noget nyt.

Imidlertid var vi redne igennem den Dal, der skiller Urfa fra de vestlige Bjerge og havde naaet den tyrkiske Begravelsesplads. Her var der gjort et stort Arbejde, idet den høje Bakke var gennemgravet. Vi red imellem anselige Bægge, der paa flere Steder var afstroede ved Murrærl.

Lige foran Indgangen til denne Hulvej standsede vi paany, denne Gang ved en stor Børneskole, som stod opstillet for at hilse paa os. Det var det tykke Børnehjem, der her kom os i Møde, de Børn, jeg skulde være Moder for.

Hvor var der dog mange. Herred 300 Børn, baade Dreng og

Piger, stod der i Rækker og ventede paa mig. Jeg tog dem i Djesyn saa grundigt, som Tiden tillod. Helhedsindtrykket var gunstigt.

Men hvad var eet Indtryk den Dag, en hel Verden skulde jo ind over mig.

Da vi kom ud af Hulvejen paa den anden Side af den store Bakke, befandt vi os lige under Urfas Mure, og snart havde vi naaet Byens nordlige Indgang, Samsatporten.

Lige uden for den laa der en lille Høj, der saa ud, som om den var kunstig, den faldt ikke rigtig i Traad med Landskabets forrige Linjer. Det løb mig koldt ned ad Ryggen, da der var en, der hvistede til mig, at under den laa Massakternes Ofre begravede.

Saa red vi ind under Porthvælvingen.

Efterhaanden tyndede Følget ud. Nogle var forspundne uden for Samsatporten, andre højede af ad forskellige Sidegader.

tage Smyrna-Katastrofen i Tra-
kien. Nu skal den kristne Befolkning
i denne Landsdel gøres hjemløs —
Landet skal „rømmes“. Ogsaa fra
Konstantinopel flygter Grækere og
Armeniere i Tusindvis, hele den
nærmere Orient er ved at blive en
Tumleplads for tyrkisk Hævn —
Hævn over de kristne, der havde ind-
taget deres Pladser, opmuntret og
hjulpes af de samme Stormagter,
som nu rækker Haanden til de tid-
ligere fællede Sjender.

I hele Konstellationen er der dog
een uberegnelig Faktor: Rusland.
Bolschevikerne forlanger at faa et
Ord med i Baget, og deres Venner
de tyrkiske Nationalister støtter dem
uden at tænke paa den Fare, de
derved udsætter sig for. Man skal
maaske ikke helt lade den Mulig-
hed ude af Betragtning, at det røde
Rusland — der mere og mere op-
træder som Arvtager efter Før-
Krigens imperialistiske Rusland —
gaar af med Sjænen og bliver den
endelige Herre ved Bosphorus.

Foreløbig spilles Tragedien i den
nære Orient videre. De kristne ja-
ges fra Sted til Sted, medens Ung-
tyrkerne Arvtagere „venser“ kristne
Landsbyer i Armenien som langs

Ægæerhavets og Marmarahavets
Kyster. Folkeforbundet ser magtes-
løs til — indskrænker sig til at
forsøge at lindre Nøden blandt
Flygtningene ved Tilskud til Hjælpe-
arbejdet — og Stormagternes Vof-
ter bliver til intet i Lyset af de
Finansinteresser, der er de ene af-
gørende i Djeblykkets Orientpolitik.

Det armeniske Spørgsmaal i Genève.

Armeniernes Sag under denne Folke-
forbunds-Forsamling blev forfægtet af
Belgieren Hymans og af Lord Robert
Cecil, der forlangte — og opnaaede —
at Spørgsmaalet kom paa Dagsordenen.
Desværre vil Forhandlingerne vel næppe
sætte positive Spor udover Hjælpen til
Flygtningene i Konstantinopel og Smyrna
og Forhøjelsen af Tilskudet til Frk. Jeppe,
som vi omtaler andet Steds i Bladet.

Komitéen.

Komitéen „De danske Armenier-
venner“ har efter Fru Albandians
Bortrejse suppleret sig med Frk. Glæsel,
der ved mange Lejligheder har vist en
levende Interesse for Armeniernes Sag.

Den internationale Armenierven-Liga.

En Appel til Folkeforbundet.

Den internationale Liga af Ar-
meniervenner tilstillede den 8. Sep-
tember de Delegerede paa Folkefor-
bunds-Forsamlingen følgende Hen-
vendelse:

„Vi henleder Deres Opmærksom-
hed paa det armeniske Folks alvor-
lige Situation. Den forværes fra
Dag til Dag. Udenfor russisk Ar-
menien — hvis Omraade ved tyr-
kiske Besættelser er nedbragt med
Halvdelen — har Armenierne intet
Sted, hvor de kan leve i Sikkerhed.
600,000 flækker rundt uden Fædre-
land. For hver Time bliver det
mere nødvendigt at flasse dem det
Hjemsted, der er lovet dem af
Magterne og af Folkeforbundet.

Ligaen har allerede flere Gange
henvendt sig til Folkeforbundet. Alle
Henvendelserne havde til Formaal
at bede Folkeforbundet finde en
Løsning paa det armeniske Spørgs-
maal. Vi henviser til tidligere No-
ter og Memoirer og bekræfter dem
højtideligt i den Overbevisning, at

Jeg liggede nysgerrigt ind i
den alle. De bestod mest kun af
en stor, dyb Rendesten, den gik Ri-
dedyrene i. Saa var der akkurat
saa megen Plads paa de smalle
Gortouge mellem Rendestenen og
Husenes Mure, at en Person kunde
gaa forbi.

Selve Hovedgaden, der var en
af Byens vigtigste Færdselsaarer,
var ikke bredere, end at en belæsset
Kamel akkurat spærrede den helt.
Den var brolagt i samme Stil som
Gadegaderne i vore Provinsbyer;
men den var langt fra saa vel.
Rundt omkring saa der Lynger af
Affald, der var kastet ud af Huse-
ne, tit kronede af en død Kat eller
Høne, der udbredte en ubehagelig
Stank.

Længst nede ved Gamsatporten
harde der været enkelte Boder, mest
for Hovsmede, desuden en Café, et
Bageri, et tyrkisk Bad. Saa kom
vi forbi en stor, meget forfalden
Kaserne, hvor to tyrkiske Solda-
ter i miserable Uniformer sad og
halvsøn, hver paa sin Sten foran

Porten. Der kom en Møsté med et
stort Træ foran Indgangen, og
saa var vi inde mellem latter Be-
hoelseslejligheder. De var utrolig
ledelige, man saa ude fra Gaden
ikke andet end gulgraa Mure med
Porte højt og her, ikke et Vindue,
ikke en Karnap eller Balkon.

Forsvovrigt var Husene paa den
venstre, altsaa østlige Side af Ga-
den gennemgaaende langt bedre
byggede end dem paa højre Side.
De ejedes nemlig af Tyrkerne, me-
dens der til højre boede fattige,
armeniske Familier. Vejen, vi red
ad, dannede Grænsen mellem de to
Kvarterer.

Saa naaede vi Mastane, Dr.
Lepsius' Fabrik for orientalske Tæp-
per. Derinde havde Hr. Eckart sin
Bolig, og jeg skulde foreløbig væ-
re hos ham. Indgangen vendte
imidlertid ikke ud til den store Ga-
de, men ind mod Armenierkvarter-
et, saa jeg fik min Vyst styret og
fik Lov til at ride i Rendestenen,
inden jeg naaede Bejs Ende.

Inde i Gaarden blev jeg hjer-

teligt modtaget af Fru Eckart, snart
saw jeg i et hyggeligt, europæisk
Hjem ved et storartet Kassebord,
og havde det ikke været for alle de
mærkelige Lyde derude fra Gaden,
kunde jeg gerne have glemt, at jeg
var i Orienten.

De følgende Dage belærte mig
om, at selv om jeg nu paa en
Maade havde naaet mine Ønskers
Maal, saa var der dog endnu en
hel Del, der hindrede mig i rigtig
at komme i Kontakt med det frem-
mede Folk. Der var saa mange,
nye Sæder og Slikke, saa meget nyt
Talesæt, som jeg maatte vænne
mig til, og saa var der det frem-
mede Sprog, der skulde læres, det
krævede Tid og Taalmodighed.
Derfor faldt mit Arbejde i den
første Tid naturligt inden for Mis-
sionens snævre Kammer.

Den tyeste Orientmission, den, jeg
nu var kommen ind i, var endnu
meget ung af Aar. Den var grund-
lagt efter Massakrerne, og „Mis-
sion“ var maaske et noget misvi-

Armeniens Skæbnetime er kommet, og at det er en bydende Pligt endelig at høre dette Folks Klage og imødefomme dets berettigede Krav. Vi i Ligaen føler vort Ansvar og overvinder derfor den Frygt, vi føler ved at plage Dem paany, og vi retter denne sidste Appæl til hvert enkelt af Folkeforbunds-Forsamlingens Medlemmer.

Vi beder den tredie Folkeforbunds-Forsamling om at tage Beslutningen af Spørgsmaalet om et Hjemsted for Armenierne i sin Haand. I denne Forbindelse henviser vi til de Forpligtelser, Folkeforbundet har i Henhold til Forbundspagtens Artikel 22, der netop vedrører det armeniske Folk, det eneste, der ikke er blevet befriet fra det tyrkiske Nag, og hvis Udvikling, som Artiklen siger, er en af Civilisationens hellige Opgaver. Pagten angiver Vejen til Gennemførelsen af dette Princip.

Vi beder derfor om, at Forbundsraadet maa blive anmodet om at følge Fredsforhandlingerne i den nære Orient nøje,

at minde de allierede Magter om de Løfter, de har givet det armeniske Folk,

at anbefale, at Dannelsen af et nationalt og frit Hjemsted for Armenierne bliver betragtet som den vigtigste Opgave, der skal løses i Fredstraktaten med Tyrkiet

og endelig at tilbyde Magterne Folkeforbundets Hjælp for saa vidt angaar Organisationen og Administrationen af Hjemstedets-Området".

Henvendelsen er underskrevet af Formanden for Ligaen, Edward Naville.

—n.

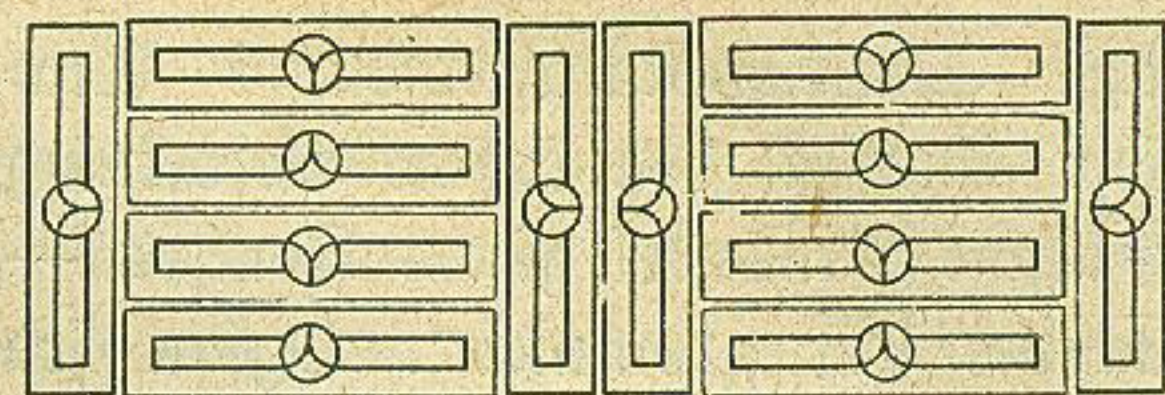
Til de nødlidende Armeniere

har »De danske Armeniervenner« modtaget følgende Bidrag:

Hr. C. Jansen, Store Magleby: 10 Kr. Sognepræst M. A. Boye, Sorrbild pr. Skanderborg: 1100 — Proprietær R. Jesen og Frue 100 — Odensekredsen ved Pastorinde Christensen 232 Kr. 75 Ore — Sognepræst A. Gjerulff fra Armeniervenner i Fraugde Sogn 30 — Frøken Johanne Christensen, Rude, 10 — Fru Ane M. Hansen, B. Ulslev pr. Nysted, 10 — De Ferslewskke Blade 10 — F. L. 5.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

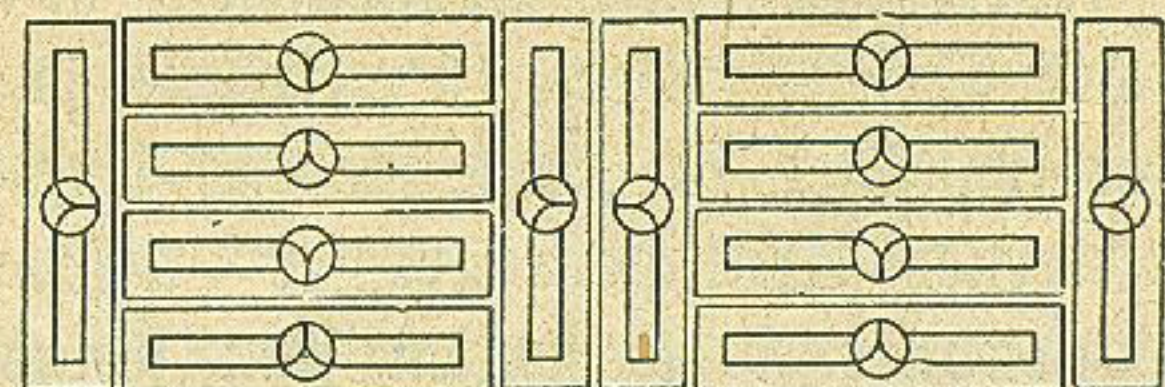
B. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kasjerer.

Abonnenter, der ikke har betalt for 1922, vil i Løbet af kort Tid faa tilstillet Postopkrævninger paa Abonnementet + Opkrævningsporto.

Denne Fremgangsmaade er nødvendig for at faa dækket en Del af Udgifterne ved Bladets Fremstilling.

Fremtidig vil Bladet kun blive tilstillet dem, der ved Carets Begyndelse indsender Abonnementsbeløbet til Ekspeditionen, Giro Nr. 6706.

sende Marn, da den egentlig var en Hjelpeaktion.

Dr. Vepsius, der var dette Foretagendes Stifter og Leder, var en meget friskindet og genial Mand; der var store Vinjer og vidtspændende Ideer i hans Gerning.

Derfor havde ogsaa de danske Armeniervenner følt sig dragne til ham, og da de ikke kendte sig stærke nok til at optage et selvstændigt Arbejde, havde de anbragt de Børn, de underholdt, i hans Børnehjem.

Hr. Eckart havde været ganske ung, knapt 25 Aar, da han i Foraaret 1896 som Dr. Vepsius' Udsending var kommet til Urfa for at grundlægge et Børnehjem for alle de mange Børn, der ved Massakrerne var blevne forældreløse.

Han havde været Lærer i den By, hvor Dr. Vepsius var Præst, og de to havde sluttet sig sammen i Venstabskab. De havde da ogsaa begge forladt deres fjerne Stilling i Statens Tjeneste for at kaste sig ud i dette Arbejde.

Imidlertid var Nøden i Urfa

langt fra afhjulpen ved et Børnehjem, det indsaa Dr. Vepsius godt. Han plejede Raad med Miss Schattuck, der var Forstanderinde for den amerikanske Mission der i Byen, og Resultatet blev, at der planlagdes en Lægmission og en Fabrik for orientalske Tæpper.

Paa den Tid, da jeg kom til Urfa, havde det højet sig saadan, at Hr. Eckart var bleven alene om Arbejdet baade i Børnehjemmet og Fabrikken, saa han var frygtelig overanstrengt, og der var i høj Grad Brug for mig.

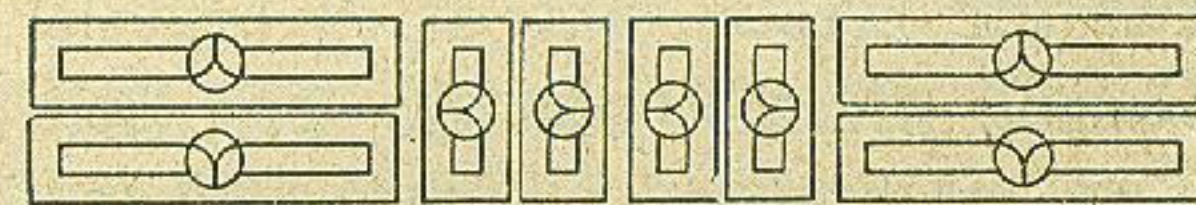
Helt vilde jeg straks være flyttet ind i Børnehjemmet; men det raadede han mig i Begyndelsen stærkt fra. Han var bange for, at jeg skulde komme til at føle mig ene blandt det fremmede Folk og saaledes trættes for Tiden.

Først i Foraaret 1905 flyttede jeg derud, og nu lærte jeg rigtigt Armenierne at kende, først Børnene og saa de voksne, og jeg kom til at elske dem.

Og ud af dette Børnehjems

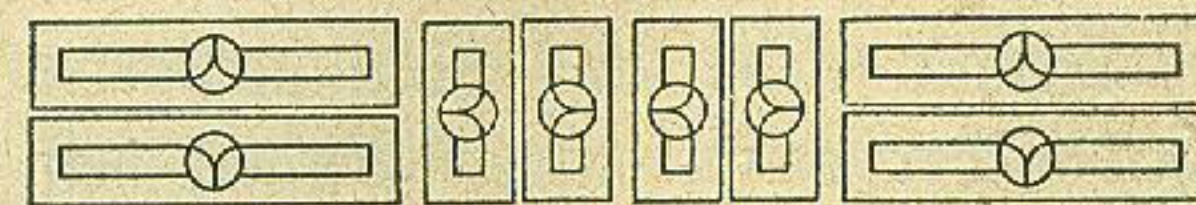
Brimmel vil jeg drage een Skikkelse frem, et af de fortojede Børn derovre, for igennem hans Livsskæbne at give et Bids af Livet og Forholdene, saadan som jeg lærte dem at kende, indtil den Dag, da det store Uvejr brød løs, der lagde Landet øde.

(Fortsættes.)

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Ore aarlig. Kan bestilles ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S, Tlf. C. 9453.

Trykt i Odder Bogtrykkeri.

andetsteds, Slægtninge, der betragter dem som døde og som bliver ude af sig selv af Glæde, naar det endelig lykkes at finde deres Adresse og faa Budslabet sendt til dem om, at disse Unge lever og er her hos os.

Der er Mænd iblandt dem, der før Krigen var udvandrede til Amerika for der at berede et Hjem for deres Familie. Bedøvende faldt Slaget paa dem, deres Hustru og Børn slæbte fra Hjemmet, døde i Sult og Elendighed paa Vandervejene, eller maaske dræbte og skændede af Bolds mænd, og de selv ude af Stand til at komme dem til Hjælp.

Bud paa Bud sendte de til deres Bekendte, naar de hørte, at nogen af dem var i Sikkerhed i Aleppo eller Konstantinopel, med Hørespørgsel om ingen havde hørt eller set noget til deres Familie. Nogle tog selv herover under den britiske Besættelse og søgte Landet igennem. Gorgæves — der var ikke Spor at finde af deres Kære. De saa paa Benhøjene langs Deportationsvejene og tænkte paa, hvilke der mon var Resterne af deres Smaaabørn, og under hvilke Lidelser, de havde udaandet. Saa vendte de sluffede og ensomme tilbage til Amerika.

De tror ikke deres egne Dine, naar de holder det Brev i Haanden, der melder dem, at deres Barn eller deres Hustru lever i Aleppo. Udskillige af dem, der fandt Optagelse i vort Hjem, er allerede i denne Sommer dragne over Atlanterhavet for at mødes med deres Slægt efter den lange og tunge Skilsmisse.

Undertiden er der jo ogsaa Skuffelser paa den Vej. I første Række lige op til Muren sidder der en ung Kone. For 3 Aar siden kom hendes Mand hertil og søgte efter hende, hun var sporløst forsvunden; tilsidst maatte han tro, at hun var død, og han vendte tilbage til Konstantinopel.

Hun levede imidlertid under et Kurdeitelt langt herfra vore i Nærheden af Mardin. Udskillige Gange havde hun haft Besøg til at flygte; men hun kunde ikke forlade Eggen dér, for hun havde mistet sin lille Pige. En Kurder hav-

de røvet Barnet fra hende paa Bejen, og nu søgte hun efter hende. Bidt om vandrede hun med Stammen, stadig søgende, og tilsidst fandt hun Sporet. Hun saa ogsaa sin lille Pige, men Barnet kendte hende ikke og flygtede bort fra hende. De mødtes flere Gange, naar de strejfedes om paa Stepperne efter Brændsel, og lidt efter lidt vandt Barnet Tillid til hende. Endelig kom da den Dag, da de sammen flygtede ind til Mardin, hvorfra Amerikanerne hjalp dem med at komme videre.

Ja, nu er hun her med sin lille Pige — det er hende, der har en lille Palle Suffer liggende foran sig paa Maatten — men nu hører vi, at hendes Mand er gift igen. Det var et haardt Slag for hende, og bliver det vel ikke mindre for ham, naar Budslabet naar ham. Hvordan det kan ordnes, ved vi endnu ikke.

Men for det meste er det jo idel Glæde, naar Slægtninge finder hinanden, og Hjem opbygges paany.

Det er dog ikke blot dem, der har Slægtninge, der ser lyst paa Livet. De hænger i hver især med et Haandværk, og adskillige af dem føler allerede fast Bund under Fødderne.

Der er nu f. Eks. den unge Mand, der staar ved Muren i det inderste Hjørne. I Juni Maaned kom han til Aleppo, syg og elendig, han kunde akkurat slæbe sig til vor Dør, der sank han sammen. Vi fik ham ind, og ved god Pleje kom han snart paa Benene igen, han fejlede ikke andet, end at han længe ikke havde faaet ordentlig Mad, ikke havde haft Tag over Hovedet, knapt nok Klæder paa Kroppen.

Han kom i Lære i en Automobil-Garage, og han maa have været lærenem; for nu fører han Automobil paa lange Ture. Sidst var han i Mossul, og det er ikke saa faa Dage gennem Orkener og Stepper. Men han har Kontrakt med sin Mester, at han skal arbejde for ham uden Bederlag til 1. Januar, mindre kan det jo heller ikke godt være, saa naar han er herhjemme i Byen, bor han hos os.

Heldigvis er der ikke saa faa af den Slags. Jeg sidder og ser mig glad paa deres unge Ansigter

og tænker paa, hvilke hyggelige, smaa Reder de vil kunne bygge om nogle Aar, armeniske Hjem, kristne Hjem. Det bliver en betydelig Vandvinding for vor Race, vor Religion, vor hele Kulturverden, først og fremmest for det armeniske Folk, om vi kan faa Held til at udvide vort Arbejde her og fortsætte det gennem nogle Aar.

Denne Gruppe paa Billedet er jo ikke en Gang Halvdelen af dem, der i denne Sommer er gaaet gennem vore Hænder. De andre er satte i Vej eller givne tilbage til deres Slægt, nogle saa er anbragte i det armeniske Børnehjem, og nogle Drengene er løbne bort igen.

Det er ikke mange i det hele, men det er dog altid en 10—12 Stykker, og Grunden ligger lige for. De kunde ikke vænne sig til Byliv og Byhaandtering, og da vi ikke kunde byde dem Adgang til Landliv, vendte de tilbage til de muhamedanske Landsbyer.

Til laa der ligefrem noget fysisk til Grund, jeg kunde se, at de fik et daarligt Udseende. De har ikke befundet sig vel og har ikke haft Energi nok til at overvinde denne første Utilpashed.

Hos andre var det en aandelig Slaphed, og den fandtes netop mest udpræget hos dem, der havde været aller mest villige, saa længe det drejede sig om det tilfældige Arbejde, der altid falder i de nyankomnes Lod, inden de begynder paa deres Haandværk. Det var selve Haandværket, den stadige, maaltbevidste Stræben med det samme, der trættede dem. Det har trættet dem alle, det er der ikke Tvivl om, men Iler-tallet har haft Energi nok til at komme over det døde Punkt, og nu er de Fyr og Flamme for deres Haandtering.

Hadde vi haft Landbrug, saa de kunde have arbejdet med Jorden, havde vi haft dem alle endnu, og netop disse bortløbne var sikkert blevne dygtige Bønder; der var ikke noget i Bejen med deres Karakter.

Kun i 2 Tilfælde har jeg oplevet, hvad jeg vilde kalde virkelig „Fortyrning“. Hvad der drev, eller maaske drog, de 2 Drengene til os, ved jeg ikke; men det viste sig snart, at de var fjendtlig sindede mod deres egen Nation. Efter saa

Dages Forløb havde de forladt os igen, og det var meget mærkelige Udtalelser, de var komne med overfor vore Drengene, Udtalelser, som man kun kunde vente sig af fanatiske Muhamedanere. De var af den rigtige Renegat-Type, og man kan forstaa Janitscharenes Bildhed, naar man tænker paa dem.

At domme efter vore Drenges Fortællinger om Tilstandene derude i de muhamedanske Landsbyer, findes der imidlertid ikke mange af den Type. Derimod kan vi være sikre paa, at saa længe vi intet Jordbrug har, vil altid et vist Procentantal af Drengene vende tilbage til Landsbylivet og til Muhamedanerne.

Med Kvinderne er det derimod anderledes, af dem er endnu ikke en eneste slejet ud. I det Stykke er jeg bleven glædelig overrasket, da den almindelige Mening her, ogsaa blandt Armenierne selv, gik ud paa, at Kvinderne havde en stærk tilbøjelighed til at vende tilbage til Haremerne, ja, endog til at gaa til værre Steder.

Det gælder om alle vore Kvinder, de lidt ældre saa vel som de ganske unge, at de er yderst beskedne i deres Fordringer til Livet, villige til Arbejde og meget taknemmelige for, hvad man gør for dem. Indtil nu har jeg kun haft Glæde af dem.

Til Slut vilde jeg ogsaa gerne have Lov til at fortælle lidt om mine kære og trofaste Medarbejdere.

Der er nu først og fremmest det Wegtepat, der sidder paa anden Række nær ved Muren, de er jo lette at faa Dje paa. Det er mine egne „Børn“, Misal og Lucia Melkonian, dem jeg har levet og arbejdet sammen med i omtrent 15 Aar. De er jo og vil altid være mine bedste Støtter og min største Glæde baade i mit Arbejde og i mit Hjemliv, uden dem vilde det falde mig svært blot at opholde mig i Orienten, endstige da at løfte en stor Gerning her.

De er begge udgaaede fra mit tidligere Børnehjem, ligesom den Lærerinde, der sidder ved Siden af mig. Hun underviser i vor lille Skole og styrer Hjemmet herude i Haverne. Desuden er der 2 gamle Koner, som vi har kendt i mange

Aar og ved, at vi kan have ubegrænset Tillid til. De har hviert sit Hus, hvor de tager Vare paa Kølten og Forraadskammer.

Ja, saa er vi ikke flere foreløbig, kun vor Aftenstolelærer mangler paa Billedet, da han ikke bor hos os.

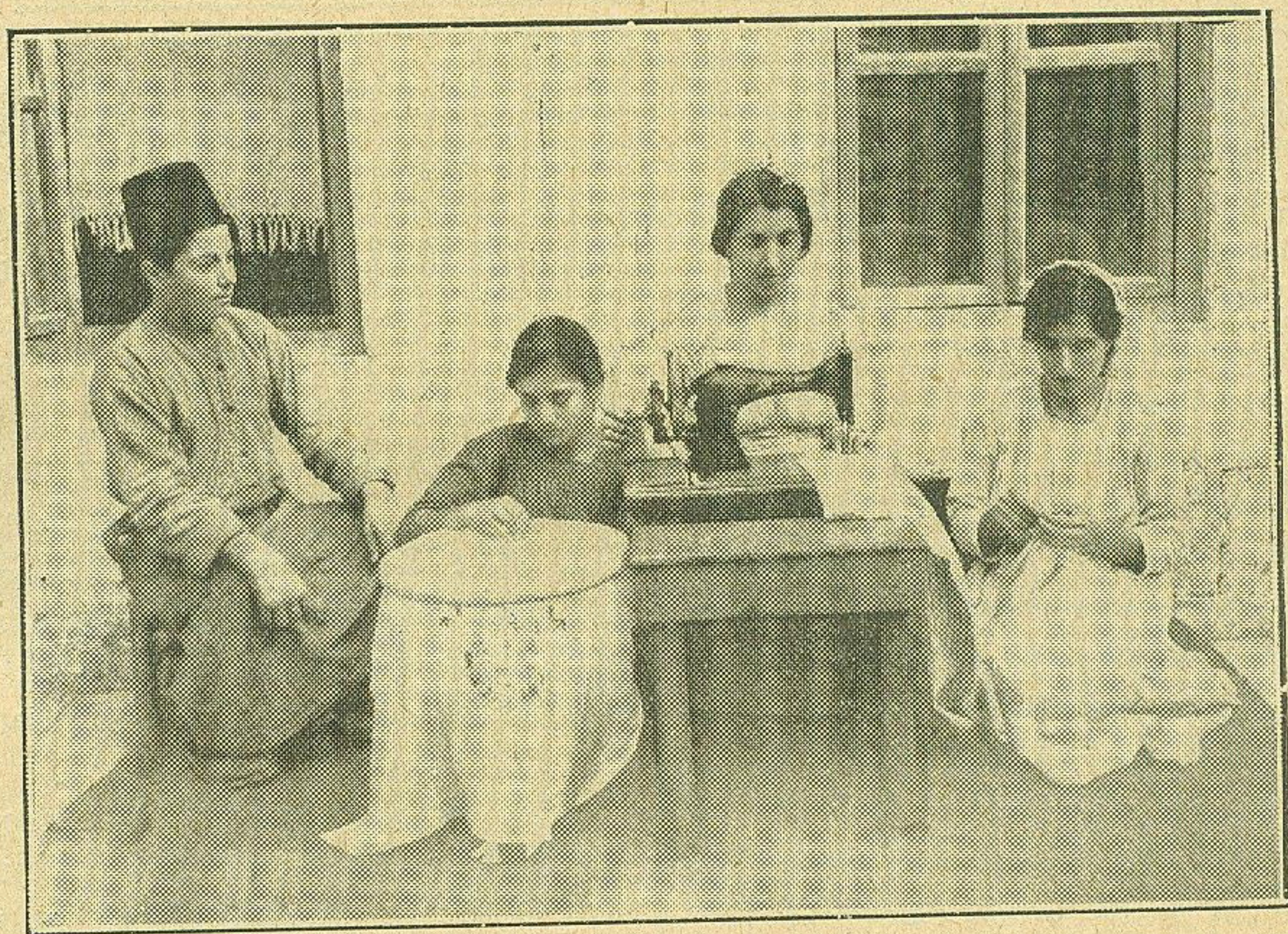
Hans Opgave er det at føre Drengene ind i armenisk Liv, han lærer dem at læse og skrive deres Sprog og at tale det ret, fortæller dem deres Folks Historie og orienterer dem i Verden med et Kort for Dje.

De 5 Aftener om Ugen er henlagte til denne Undervisning, Lør-

dag Aften kommer der en Præst og underviser dem i Religion, Søndag Morgen gaar de i Kirke, og om Eftermiddagen fører en ung Armenier dem ud og lærer dem at spille Fodbold paa en aaben Plads nær ved mit Hjem.

Bed den Vejlighed undslader de aldrig at se ind til mig, saa vi kan faa talt med hinanden, og de kan komme frem med, hvad de nu kan have paa Hjerte.

Vi er som een stor Familie, flønt vi af Pladshensyn maa leve i 2 Huse.

En befriet Familie.

Det næste Billede viser en Familie, som vi har haft Held til at faa sat i Vej paa en god Maade.

De er tre Søskende og den ene Søsters unge Datter, og i 7 Aar har de levet blandt Araberne nede ved Rakka, indtil de i dette Foraar flygtede.

De var blevene indfangede igen, hvis ikke de franske Soldater var komne dem til Hjælp og havde sendt dem med en Konvoj til Aleppo. Det var en meget besværlig og alt andet end usarlig Historie, men endelig naaede de da frem.

Vi hjalp dem med at grunde et Hjem, og de to Søstre slaar sig igen med Syning og forstelligt Broderi, som de havde lært før Krigen. Victoria, det er den unge Pige, begyndte i vor Systue, og hun fortjener nu, hvad hun behøver. Tilbage er Broderen, Mygrditsch, han er i Skomagerlære, og for ham

faar Søstrene Ugepenge fra os indtil 1. Januar; fra den Dag af har Mesteren lovet at give ham saa megen Løn, at han kan klare sig selv.

Jovrigt har de faaet opspurgt en Slægtning i Amerika, en Fætter til Victorias Fader, og han har skrevet dem et meget opmuntrende Brev. „Her er mange unge Mænd i min Bekendtskabskreds, I skal se, til næste Foraar henter jeg Jer alle herover som Brude.“ At der med det samme bliver sørget for Mygrditsch's Fremtid, er der jo ikke Tvivl om.

Det var en udmærket Løsning paa Slagen; men i hvert Fald har de nu fundet deres Plads i Livet, og deres Taknemmelighed imod os er rørende.

Det er lutter Smil og Glæde, det strømmer os i Møde fra dem.

ikke bliver fundne, saa maa vi tage os af dem, indtil de bliver store nok til at sørge for sig selv. De maa igen lære deres Sprog, som de tit rent har glemt, de maa gaa i Skole og have en sorgløs Barndom ligesom andre Børn, selv om vi jo nok skal sørge for, at de samtidigt begynder paa det Haandværk, der siden skal ernære dem.

Underledes med dem, der er over 14 Aar, dem maa vi sætte paa egne Ben saa hurtigt som muligt.

Men de har jo intet lært derude i Landsbyerne, som de kan have nogen Nytte af her i Byen. Vader vi dem gaa saadan med tomme Hænder, saa kan de ikke klare sig og bliver ganske simpelt nødt til at vende tilbage til Muhamedamerne.

For dem lyder Parolen paa Haandværk med Aftenstole om Vinteren, og jeg har Haab om, at det i hvert Fald for manges Vedkommende skal lykkes i 6 Maaneder at saa dem saa vidt, at de kan fortjene det, de behøver. Jeg har sagt dem, at længere Tid kan jeg ikke give dem, det har jeg ikke Midler til, saa de maa se at bruge Tiden godt, og det var da Synd at sige, at de ikke hængte i af alle Kræfter. Lad os nu haabe det bedste.

Kvinderne er meget forfælske. Nogle er dygtige til Haandarbejde, de kan snart klare sig selv. Jeg vil se at saa en Slags „Camp“ indrettet, som de kalder det her, et Sted, hvor de i nogen Tid har Husly og en Seng og naturligvis lidt Hjælp, naar det kniber, saa de ikke skal blive modløse, men iøvrigt væsentlig er henviste til deres egen Fortjeneste. Det værste er, at det er saa svært at finde et passende Hus, jeg er lige ved at fortoivle over den Slag. Vejen er naturligvis ogsaa svimlende; men Pengene er da lettere at finde end Huset.

Der er imidlertid ogsaa en Del unge Piger, der hele Tiden har gaaet og trukket Tidsler op til Brændsel og gjort saadan andet svært Arbejde derude paa Stepperne. De har ikke mindste Begreb om Byliv og Byhaandtering. Jeg maa jo nu se, hvad jeg kan saa ud af dem, det bliver ikke saa let en Opgave.

I det hele er det jo uheldigt, at disse Unge derude fra Landsbyerne skal tilpasses til Byliv. Det er

ikke sundt for dem, og de længes meget mod Landlivet.

Det var meget bedre, hvis vi kunde saa en Landsby-Koloni stillet an, især hvis det kunde blive paa den Maade, at de Unge lidt efter lidt selv kunde blive Ejere af den Jord, de bearbejder. Det er da ogsaa min lære, stadige Tanke at saa en saadan Koloni grundlagt. Men først maa vi vide, hvor vi kan slaa os ned, bagefter følger Agitationen for at skaffe Pengene.

Syrien finder jeg absolut ikke egnet til et saadant Foretagende. Der er nok et Sted oppe i Nærheden af Alexandrette, hvor der ligger en hel Del armeniske Landsbyer; men det er oppe i Bjergene, og der er saa lidt Jord. Indbyggerne lever mest af Silkeavl og Harebrug, og der er overhovedet ikke Plads til flere.

Det er mig i det hele imod, at Armenierne sætter sig fast her i Syrien. Det er ikke deres Land, og de lever mellem lutter fremmede Racer, der er ingen, der ved, hvor sikre de i det lange Løb er paa deres Liv og Ejendom her.

Saa spejder vi da stadigt ud efter Løsningen paa det armeniske Spørgsmaal, det maa jo vel komme engang. Maa ske der ogsaa med Tiden bliver til at være i Kaukasus.

Men foreløbig samner vi en Plads, egnet til en Landsby-Koloni, saa griber vi altsaa til det næstbedste at lade de Unge lære et Haandværk. Det faar saa være deres „Guldarmbaand“, det eneste, vi har at give dem.

Med „Guldarmbaandet“ hænger det saaledes sammen.

En Armenier blev paa Vejen udplyndret af en Kurde, der tog hans Dyr og hans Gods og klædte ham helt nogen af.

Da han nu stod der uden en Trækl paa sig, vendte han sig til Kurden og sagde: „Hvad, Du har jo ikke taget mit Guldarmbaand.“ Kurden blev forbavset og begyndte at søge igen, men fandt jo ikke noget.

„Mit Guldarmbaand,“ sagde Armenieren, „er mit Haandværk, ved det kan jeg igen fortjene alt det, du har røvet fra mig; men naar du har slidt mine Klæder op, saa kommer du til at gaa med dine gamle Vasler igen.“

Ja, det er Haandværket, Færdigheden, der altid hjælper Armenieren paa Fode igen, hver Gang han bliver slaaet ned. Det er det, vi maa give vore Unge med ud i Verden, saa er de vel forsørgede. Baalbek, den 24. August 1922.

Karen Jøppe.

Smyrna-Rædslerne.

Sandheden om Tyrkernes Ugerninger i den før saa blomstrende Handelsstad.

Paa „La Revue des Balkans“ Forlag i Paris er der udgivet en lille Brochure, i hvilken René Puaug har samlet en Række Vidnesbyrd om, hvad der foregik i Smyrna og Smyrnas Omegn i de skæbnesvangre Septemberdage efter at Tyrkerne havde besat Byen. Vi anfører nedenfor nogle karakteristiske Brudstykker af Brochuren.

Det tyrkiske Rykteri rykkede ind i Smyrna om Morgenen den 9. September. Indmarchen skete i god Orden. Kun foresaldt der et beklageligt Optrin. I det Øjeblik en tyrkisk Eskadron passerede Paskontoret, blev der kastet en Haandgranat, som saarede en tyrkisk Officer. Et Øjblinks Panik fulgte efter denne Begivenhed, og der blev plyndret et Par Butikker. Saa blev der atter Ro, ikke mindst takket være de allieredes Soldater, der endnu

holdt Gaderne i Nærheden af Havnen besat.

Om Eftermiddagen ændredes Situationen. Der foresaldt Plyndringer i det armeniske Kvarter. Den 10. og den 11. begyndte Massakrerne paa Armenierne. En Amerikaner, Dr. Post, meddeler, at der paa dette Tidspunkt i flere Gader laa tæt med Lig, saa tæt, at hans Automobil havde Vanskeligheder ved at passere. De Tilfælde, i hvilke tyrkiske Soldater overfaldt eller

voldtog kristne — græske og armeniske — Kvinder blev hyppigere og hyppigere. Den 13. trængte Tyrkere ind i det engelske Konsulat, hvor de dræbte en Funktionær, der var ved at pakke Arkivsager sammen.

Hele den 12. havde Tyrkerne været paa Jagt efter Armeniere. Ogenvidner anslaar Antallet af Ofre til at gaa op i Tusinder —

Den 13. først paa Eftermiddagen begyndte den store Brand. Tyrkerne vilde — det er den almindelige Forklaring — udslette Sporene af deres Ugerninger i Armenierkvarteret — og derfor satte de Ild paa Husene. Lederen af den amerikanske Skole, Miss Winnie Mills, saa en tyrkisk regulær Befalingsmand gaa ind i et Hus ved Siden af Skolen. Han bar et Par Petroleumsdunk. Lige efter at han var kommet ud, stod Huset i Flamme.

„Daily News“s Korrespondent, General Maurice, meddelte sit Blad, at Tyrkerne intet gjorde for at begrænse Ilden. „Man saa næste Dag flere Steder tyrkiske Soldater sætte Ild paa de tilbageblivende Huse.“

Amerikanske Marinesoldater bekræfter, at det var Tyrkerne, der

satte Ild paa Armenierkvarteret. Og „Morning Post“s Korrespondent slutter sig til dette Bidnesbyrd. En fransk Protégé fortæller følgende:

Den franske Generalkonsul havde opfordret franske Undersaatter og Protégéer til at danne en Borgergarde for at hjælpe med til at opretholde Ordenen. Som Medlem af denne Borgergarde fulgte jeg med en fransk Patrouille, der tog ind til den græske Metropolit og bad ham søge Tilflugt i det franske Konsulat. Han afflog at forlade Bispegaarden og søge By, medens hans Menighed var udsat for Tyrkernes Hævn. Lidt efter blev han afhentet af en tyrkisk Officer med to Mand og ført hen til den store Kaserne for at fremstilles for den tyrkiske Hærs Chef, General Koureddin. Den franske Patrouille og jeg fulgte efter og ventede udenfor Kaserne's Port paa, hvad der nu skulde ske. Der gik ti Minutter. Metropolitent kom ned fra Mødet med Generalen og skulde ud paa Pladsen, der var fyldt med Muselmænd. General Koureddin gik ud paa Balkonen og raabte til Mængden, at han overgav Metropolitent i dens Hæn-

der. „Hvis han har gjort Jer godt, saa gør godt imod ham, hvis han har handlet ilde mod Jer, saa handl ilde mod ham,“ sluttede Generalen sin Appell til Mængden. Den lod sig ikke sige det to Gange. Erkebiskoppen blev grebet og ført nogle Skridt videre hen foran en Barberstue. Man tog der en hvid Kappe, som man kastede over Skuldrene paa ham. Samtidig slog og sparkede man ham. Knive hævdedes imod ham. En rykkede hans Skæg af ham, en anden stak Djrene ud paa ham. Man skar Næse og Øren af ham.

Den franske Patrouille var uden at røre sig Bidne til, hvad der foregik. Dens Fører maatte i Følge sine Instruksler ikke gribe ind, naar det ikke drejede sig om franske Interesser. Vi saa den mishandlede, døende Kirke-Overste blive ført bort for at fuldende sin Martyr-Skæbne.

Det samme Bidne mødte paa Bejen til Europæerkvarteret en Automobil. Til Bognen havde Tyrkerne bundet det mishandlede Lig af Redaktøren af Bladet „La Réforme“. Hovedet slæbte mod Stenbroen, medens Automobilten fortsatte sin Fart.

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat.)

Af Karen Jeppe.

1. Kapitel. En Ven i Nøden.

Det var i Begyndelsen af Halvfemserne, den lille Mikael sad og tiggede foran den store gregorianske Kirke i Urfa.

Kirkepladsen var Samlingsstedet for Byens Armeniere, Centrum for hele deres offentlige Liv. Den rummede meget andet end Kirken. Og saa Skolerne havde fundet Plads der, desuden Lokaler, hvor man kunde samles til Raadslagning, og en Række Bærelser, der kunde benyttes af tilreisende Armeniere.

Alt var omsluttet af en høj Mur, der kun havde een Indgang, en Port, der egentlig var en hel Bygning for sig. Og denne rummelige Port var det sædvanlige Opholdssted for de Armeniere, der appellerede til det offentlige Barmhjertig-

hed. Det var ikke ret mange af disse Tiggere, der var fra selve Urfa, det var mest kun Krøblinger, blinde og gamle, der intet rigtigt Tilhold havde mere. Og de sad der aldrig forgæves. Urfas Borgere var for en stor Del velhavende og lod ikke deres egne fattige lide Nød.

Værre var det for den store Skare Tiggere, der var komne dertil fra andre Byer.

Der var fattige iblandt dem, der ikke havde kunnet opholde Livet i deres egen By, og som saa var søgte til Urfa; for alle Begne taltes der om Urfa-folkens Velstand og Rundhaandethed.

Der var Bessjarende, der var blevne overfaldne af Rovere paa Bejen, og som takkede Gud, at de hav-

de beholdt Livet. Men de fleste var flygtninge fra det egentlige Armenien, mest fra Egmene omkring Musch.

Deres Landsbyer var blevne angrebne af Kurderne, der havde dræbt og røvet, hvad de kunde, og saa tilsidst brændt Landsbyen af. De, der var komne fra det med Livet, vandrede saa om paa maa og saa for at finde et Tilhold. Mange Dage havde de gaaet paa deres mædige Fødder. Halvt forhungrede, kun forsynede med de nødvendige Laster havde de endelig naaet Urfa og havde taget Plads foran Kirken. De haabede nu at finde Arbejde, Brød, Klæder, Husly, tit ogsaa Bægedom for deres Gaar og for mange andre Lidelser, som Vandrelivet havde bragt over dem.

Folkene i Urfa saa, at de var i Nød og tog sig af dem paa mange Maader; men naar de berettede om de Ulykker, der var komne over deres Hoveder, troede de dem ikke rigtigt.

Saadan noget havde de aldrig

Arbejdet paa Systuen.

Saa kommer der et Billede fra vor Systue, en lille Gruppe af vore Arbejderinder ved deres Brodererammer.

Det er taget i Foraaret paa et Tidspunkt, da vi havde opgivet at skaffe fuldt paalideligt, vaskede Broderisilke og derfor i vor Fortvivlelse gav os til at arbejde paa kulørte Stoffer. Nu er vi heldigvis over den Vanskelighed og er i Besiddelse af et stort Forraad af fine og ægte Farver; men det har rigtignok ogsaa kostet os 3000 Kr.

De, der findes paa Billedet, er naturligvis kun en lille Flok af min „Blomsterhave“, som jeg kalder Systuen, for Resten nogle af de allerførste, jeg havde, og dem, der stadig er forende i Arbejdet.

Det gælder ikke blot om Herome, hende der sidder lige over for mig og som med stor Dygtighed leder Systuen. I Begyndelsen besørgede hun ogsaa selv al Paategning; men det kan hun ikke mere overkomme; for nu har vi over 70 Arbejderinder, og Monstrene bliver jo stadig vanskelige, saa nu har vi en Tegner til Hjælp.

Herome har mistet meget. Hendes Mand blev dræbt, og hendes to smaa Børn døde for hende i al den Glendighed; men nu giver hun sit Arbejde al sin Kraft og alle sine Tanker, og jeg kan mærke, at hun lidt efter lidt bliver glad i det.

Det har hun ogsaa Grund til, for hun gør en stor Gerning. Lige saa vist som det er min ingenlunde lette Opgave at skaffe Ordre og Penge til Systuen, lige saa vist beror det

paa hendes Glid og Omtanke, at der stadig ligger noget færdig paa tegnet til alle Kvinderne, saa de ikke skal gaa tomhændede bort, naar de har afleveret et Arbejde. Det er et stort Ansvar for os begge; for det kribler jo med Brodet i Hjemmene, saa snart Naalene standser, vi maa se at holde dem i regelmæssig Gang Uge efter Uge. Men eftersom Tiden gaar, kommer de unge Piger til at se bedre ud, baade i Huld og i Klædedragt. Vi er glade for vort Arbejde begge to.

Men ogsaa nogle af de unge Piger, netop af dem, der findes her paa Billedet, begynder at blive andet og mere end blot Broderersker for Brodet; der begynder at røre sig noget kunstnerisk i dem. De vil gerne i Lag med vanskelige Monstre, og de finder tit nye, individuelle Maader at udføre en eller anden Blomst paa, og forskønner paa den Vis Arbejdet. Det glæder mit Hjerte, hver Gang jeg ser det; for det er ud af den Slags smaa Spirer, at den armeniske Folkkunst skal gro paa ny. — Ja, saa har jeg ikke flere Billeder denne Gang.

Jeg og alle mine ønsker vore Venner i Danmark en glædelig Jul. Tankerne gaar saa gerne til Osten i Julen, til Julestjernen og Betlehem. Glem saa ikke, at det nu er blevet Danmark overdraget at tænke et Lys herude for dem, der sidder i det dybeste Mørke, saa de kan finde Vej ud af Jangenslabet.

Lad os vogte det lille Lys trofast, at det ikke skal slukkes.

Aleppo, den 9. Novbr. 1922.

Karen Jeppe.

Kasserer-Skifte

i

De danske Armeniervenner.

Med Aarets Udgang træder Grosserer B. Bockelund, der i Februar fylder 74 Aar, tilbage som Komiteens Kasserer. Det er med Sorg, vi ser vor mangeaarige stadig lige interesserede Kasserer træde tilbage fra den Vrespost, han har røgtet med saa enestaaende Punktlighed og Dygtighed. Gang paa Gang har Komiteens Medlemmer bedt Grosserer Bockelund fortsætte; han mente ikke, Helbredet tillod ham det og fastholdt Dnslet om at give Plads for en yngre Kraft.

„De danske Armeniervenner“ sender sin fratrædende Kasserer sin Hilsen med Tak for de sunde Aar.

Prokurist J. H. S. Malmstrøm i Assurance-Selskabet „Nord og Syd“ har elskværdigt lovet at overtage den vigtige Kassererpost fra 1. Januar 1923. Hr. Malmstrøm har allerede tidligere vist Armeniens Sag Interesse, og han har under Krigen gjort et stort Arbejde paa andre humane Felter.

Den nye Kasserers Adresse er Slotsholmsgade 16. (Tlf. Central 10948).

Guds Folk og Martyrfolket.

Sognepræst J. C. Willesen i Agri har skrevet en varmefølt lille Brochure med ovennævnte Titel. I en Indledning skildrer han det armeniske Spørgsmaals Udvikling fra den røde Sultans Tid til de sidste Dage og med stærke — men berettigede — Ord revser han Stormagterne for deres Egegylldighed overfor det uhykkelige armeniske Folks Sag. I Brochures andet Afsnit skriver han om Hjælpeaktionen for Armenien og slaar til Lyd for R. M. U. S. (Kvindelig Missions Arbejdere) Arbejde, og endelig opstiller han tilsidst Spørgsmaalet om de Kristnes personlige Ansvar i det armeniske Spørgsmaal. „Vore Brodres Blod raaber til Himlen, og naar nu Himlen kalder ad os, maa Svaret ikke blive: Skal jeg være min Broders Vogter?“

Frk. Jeppe i Syrien.

Hendes Beregning om Armeniernes Forhold i Syrien og om hendes Arbejde iblandt dem fra 1. Maj 1921 til 1. Septbr. 1922.

(Sluttet.)

At man her i dette Distrikt med Magt skulde kunne fjerne Armeniere fra de muhamedanske Huse, saadan som det stete under den britiske Besættelse, eller saadan som det kunde udføres i Konstantinopels tyrkiske Børnehjem, det fandt jeg under de herværende politiske Forhold ganske umuligt. Den Tanke afviste jeg lige fra Begyndelsen.

Det vilde være meget farligt her i Syrien at skabe et armenisk Spørgsmaal, Armenierne maatte lade sig det være magtpaaliggende at leve saa upaaagtede som muligt. Deres Nærværelse i og for sig var en Byrde for Befolkningen, jo mindre, der blev talt om dem, jo bedre.

Paa den anden Side vilde jeg heller ikke gerne have en Gentagelse af Tildragelserne efter Baabenstilstanden. Enhver maatte komme paa sit eget Ansvar, saa havde de ikke siden noget at beklage sig over.

Det, det gjaldt om, var at vække Viljen og Modet i dem til at flygte, og saa saa vidt muligt hjælpe dem, naar de engang var komne paa Vej.

Skøndt jeg nu i det enkelte iværksatte denne Plan, vil og kan jeg endnu ikke udtale mig offentlig om. Jeg har afgivet Rapport til Folkenes Forbund, det er dets Slag at offentliggøre den, naar det finder Tidspunktet bejligt. Foreløbig er vi enige om, at Arbejdet helst skal gaa for sig saa stille og upaaagtet som muligt.

Men rundt om i Landsbyerne, hvor de unge Armeniere og Armenierinder lever deres Liv iblandt Muhamedanere, spredes i stadig riddere og videre Kredse Budskabet om, at deres Folk lever, at det venter paa dem, og at der er nogen, der tager imod dem i Aleppo.

Arbejdet gaar jo langsomt fremad paa den Maade, særlig langsomt, fordi der lægges mig Hindringer i Vejen fra en Side, hvor jeg burde kunne vente Understøttelse.

Talmæssigt vilde der komme ganske andre Resultater, hvis jeg foer omkring i et Automobil med Soldater og traf Armenierne frem af de Huse, hvor jeg ved, at de lever; men der er ikke mindste Tvivl om, at min Fremgangsmaade er langt sundere.

For det første er det de allerbedste og stærkeste Elementer, jeg faar fat paa. Det er dem, der svarer paa Kaldet, fordi deres egen Berden har stærkest Tag i dem.

Armenierens hele Kulturelement ligger jo betydelig højere end de Menneskers, disse Unge nu er tvungne til at leve iblandt. Deres Race er langt mere udviklet, hvad der giver sig det klareste Udtryk deri, at det armeniske Folk aldrig kunde synke ned til Islam, men holdt fast ved Kristendommen selv gennem de utroligste Lidelser.

Der er nu to Ting, der drager disse Unge, omend de maasse ikke selv er sig det saa klart bevidst. De vil ud af Slaveriet, og de vil tilbage til deres egen Kultur. Derfor jo renere og stærkere Karakteren, jo mægtigere er Dragelsen. Strage eller degenererede Individuer opgiver lettest sig selv og bliver Muhameranere.

Men netop denne Udvalgelse er jo af uhyre Betydning for det armeniske Folk, dets Borgers Kvalitet har langt mere at sige end Kvantiteten, særlig i saadanne svære Tider som dem, der nu gaar hen over deres Hoveder.

Det er ogsaa godt, at de til at begynde med kommer lidt langsomt, saa de kan blive sat i Vej; for hvad kan det nytte, at vi faar fat i dem, hvis vi ikke kan faa Mennesker ud af dem? Og vore Midler er jo endnu kun smaa.

Lad os haabe, at de to Ting vil holde Skridt med hinanden, og at Berøggelsen, efter som den her i Landet forplanter sig til videre og videre Kredse og drager flere og flere, ogsaa i Europa, maa vokse sig stærk og skaffe flere og

flere Midler tilveje, saa vi kan faa noget rigtigt ud af dem.

Fra April indtil nu har jeg kunnet samle omtrent Hundrede Drengene og Piger og enkelte voksne Kvinder, af dem er de Halvtreds komne i de sidste 5 Uger, saa Berøggelsen vokser kendeligt. Halvdelen af dem har fundet deres Slægtinge eller andre Paarørende, der vilde tage sig af dem, Resten er bleven hos mig, dem har jeg at sørge for. Det har jeg, Gud ske Lov, kunnet indtil nu; men havde jeg faaet mange flere, saa var det gaaet galt.

Jeg har jo ovenfor omtalt Bøllignoden i Aleppo, og virkelig har jeg hidtil ikke kunnet finde noget Modtagelseshjem, men har maattet anbringe Flygtningene under Telte. Endelig til 1. Septbr. har jeg et Hus, Folkenes Forbunds Optagelseshjem, der nu aabnes i Aleppo. Det vil gaa ganske stille af, ingen vil mærke det; men det er ikke desto mindre en betydningsfuld Tildragelse.

Siden 1. Maj har jeg haft et Drengeshjem ude i Haverne, lige bag ved mit eget Hus. Jeg vilde jo inderlig gerne have det hele herude; men det er vanskeligt, da Vejen er meget daarlig om Vinteren, og det er ret fjernt fra Byens Centrum. Et Optagelseshjem bør være paa et Sted, hvor enhver let kan finde hen.

Tilbage staar jo saa det allervigtigste Spørgsmaal, hvad vi skal gøre ved de Mennesker, naar de endelig er naaede frem til os.

Foreløbig har jeg 4—5 rene Børn, maasse ikke mere end en halv Snes Mar. Det lyder jo utroligt, at saadan en lille Dreng løber bort og gaar paa sin Fod mange Dage, indtil han naar Aleppo; men det er nu saadan.

Der er Eksempler paa, at en har troet at være vedkommende Kurdes Barn, indtil en Dag en sladrede af Skole og fortalte ham, at han var en Armenier. Væl var han samme Dag, han vilde finde sine egne. Man kan saa mærkelige Historier at høre, og nogle af dem skal blive offentliggjorte i „Armeniervennen“, saa vore Læsere kan faa en dybere Forstaelse af, hvad det drejer sig om.

Det kan jo nu ikke være andet, end at hvis de Børns Slægtinge

— De følgende Dage fortsattes Plyndringerne. Ved Rajen, hvor de ulykkelige Kristne trængtes for at komme om Bord i de frelsende Skibe, udspillede der de frygteligste Scener.

Det var Indledningen til de tyrkiske Nationalisters Herredømme i den By, i hvilken græsk Foretagelse havde haft til Huse. Mord og Plyndring, Bold og Brand. De kristne græske og armeniske Kvartaler som den internationale „europæiske“ Bydel var blevet en Ruinhøj og kun den tyrkiske og jødiske Del af Byen stod urørt. Hele det Smyrna, der havde arbejdet, var lagt i Grus, de Mænd, som havde gjort Byen til en rig og stor Handelsstad, var forjagne eller dræbte. Altsammen for Europas Dine. Skal de samme Scener nu udspilles og saa i Konstantinopel?

Til de nødlidende Armeniere

har „De danske Armeniervenner“ modtaget følgende Bidrag:

Højskoleforstander Vedde, Hadsten, 250 Kr. Frk. Camilla Torvsøen 10. — Sognepræst Gram Nyegaard, Laurbjerg, 25. — K. 10. — Sognepræst Alfr.

Glud, Jøbjerg, 10. — Frk. Elna Nielsen, Ballerup, 25. — En Unævnt 10. — Fru M. Pedersen, Hillerød, 5. — Pastor R. Bjerre, Skjdebjerg, 25. — Frk. Hulda Petersen, Nabyhøj, 1057. — Fru Thyra Kromann og Fru Mikkelsen, Malling, 20. — Frøken Sid for et Maleri af Viggo Pedersen 100. — Møde i Odense 22. Nov. 271. — Odensefredsen 60. — Ved Stiftsprovst Lühøft 15. — Aarhusfredsen for Salg af Haandarbejder 870 Kr.

V. Bockelund,
Højbroplads 21, København.
Kasserer.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Johs. Malmstrøm,
Gloholmsg. 16,
Elf. C. 10948,
København.

Kasserer fra 1. Jan. 1923.

Frankrig og Armenierne.

En Appel til Lausanne-Konferencen.

En Del franske Politikere og Videnskabsmænd har, officiel fransk Politik til Trods, bevaret Interessen for Armeniernes Slag. Nogle af dem har i den allerjædste Tid igen ladet høre fra sig. Det telegraferes

des i hvert Fald den 7. December fra Lausanne, at en Del fremtrædende franske Personligheder, hvoriblandt Anatole France og Auguste Chauvin, har rettet en indtrængende Appel til Lausanne-Konferencen til Gunst for Armenierne. Det hedder i Appellen, at det maa være en af Konferencens vigtigste Opgaver at sikre det armeniske Folks Eksistens og nationale Kultur.

Vore Abonnenter har i de sidste Måned faaet tilstillet Postopkrævninger paa Abonnementsbeløbet + Opkrævningsporto. Denne Fremgangsmaade var nødvendig for at faa dækket en Del af Udgifterne ved Bladets Fremstilling. Vi anmoder vore Abonnenter om i 1923 at indsende Abonnementsbeløbet til Ekspeditionen, Giro Nr. 6706. De Abonnenter, der ikke har gjort det inden 1. Juli, vil ligesom i Fjor faa tilstillet Opkrævning paa Abonnementsbeløbet.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Kan bestilles ved Indsendelse af Beløbet til Bladets Kontor: Armeniervennen, Odder. Postkonto 6706.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Sundholmsvej 5, København S, Tlf. C. 9453.
Trykt i Odder Bogtrykkeri.

oplevet, og de syntes, det var en Umulighed, at fredelige Mennesker blev overfaldne, udplyndrede og drevne fra Hus og Hjem.

De mente, at de nok overdrev eller ved egen Skyld var komne i Klammeri med Kurderne.

„Naturligvis,“ sagde de til hverandre, „maa man være forsigtige og ikke udæste Muhamedanerne; for vi er jo et undertrykt Folk. Der er mere end nok, vi maa finde os i. Dulle os maa vi altid.“

Og de begyndte at huste paa alle de Tilfælde, da de var bleve forfordelte og ikke havde kunnet faa Ret imod en muhamedansk Modstander. Og de kom til at tænke paa, hvordan de altid maatte gaa klædt i mørke, tarvelige Klæder for ikke at vække Forargelse.

„Men hvad,“ endte de med at sige, „vi lever jo godt nok endda. En god Fortjeneste har vi, og det er da sjældent, nogen forgriber sig paa vore Kvinder eller paa vor Ejendom. De har nok været uforsigtige og givet Kurderne Anledning

til Hjendskab. Men derfor er de lige fuldt vore Landsmænd. Vi maa hjælpe dem.“

Og de samlede sammen i Kirkerne. Hvem der havde et overflødigt Bærelse i sin Gaard, tog nogle af Flygtningene med sig hjem og lod dem bo der. Saa kaldt det jo ogsaa af sig selv, at de fik noget med, naar Familien spiste, og et og andet Klædningsstykke fandt Vej over til dem.

Andre hjalp dem ved at give dem Arbejde. Og saa indrettede de sig i Urfa og boede der. Dog længtes de altid efter deres fjerne Hjem. Paa en eller anden Maade „hørte“ de, at der nu var Fred igen, og saa drog Hjemkærligheden. De forlod Urfa for at bygge op igen paa Tomterne.

Men der kom stadig nye. Urfa-folkene kunde ikke se Enden paa dem, og de begyndte at blive trætte af at give.

Saa var der da en Dag kommet et nyt Hold, og med dem fulgte en lille Dreng, Misael.

Han var kun omtrent 4 Aar og havde hverken Fader eller Moder. Hans Onkel og Tante havde taget ham med.

Hvorfor og hvorfor? — Det var der ingen, der havde Tid til at betænke sig om.

Paa Vejen til Urfa havde han redet paa en Ko. Han sad i den ene Side af en stor Saddeltæske, der paa den anden Side rummede deres saa Ejendele. Og nu sad han der i Porten og tiggede.

I Begyndelsen gik det ham saa nogenlunde. De Penge, han fik, havde han ganske vist ingen Nytte af. Dem tog Tanten fra ham, og det var knapt nok, hun gav ham noget at spise. Brygl derimod fik han saa meget rigeligere, saa han tit var baade brun og blaa. Men paa den anden Side var hun jo borte det meste af Dagen, og der var tit nogen, der i Stedet for Penge gav ham et Stykke Brød, saa var det ikke saa galt med Sulten.

(Fortsættes.)